

35.915
/ 2

CSZK

Magyar Széchenyi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

ÚJABB

M U N K Á I.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

MÁSODIK KÖTET.

BUDÁN,

A' MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMNÉL

1840.

VÖRÖSMÁRTY MŰHELY

ÜLÉSE

M U N I K A L

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

35.915/2

RF-92

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR	
M. 1000000000	
1855. évi	3646 SZ.

TARTALOM

BESZÉLYEK ÉS REGÉK.

A beszédek és regék kötetének	1
Ország 45	45
A kőműves és 100	100
A kőműves 125	125
Ország 140	140
Ország 160	160

4/11/6-25

BESZÉLYEK ÉS REGÉK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

~~35.915/2~~
~~RE=81~~

TARTALOM.

	lap.
A' füredi szívhalászat.....	1
Orlay	43
A' holdvilágos éj	109
A' kecskebőr	133
Csiga Márton' viszontagságai	169
Szél úrfi.....	195

TARTALOM

105	 Székely
100	 Csiga Márton, vizontársasági
133	 A. Beckebör
100	 A. Polvárszky
43	 Orsz.
105	 A. Furedi

4/515/4
1894

A' FÜREDI SZÍVHALÁSZAT.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A FÜRÉDI SZIVATÁRSÁG

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

„Kicsoda az a' sárga hajú, magas szál ember, avval a' bajúszos, de semmi erővel meg nem magyarosítható ábrázattal“? Kérdé barátját a' füredi sétán Csöngedy, kinek fölpenderített bajúszá' végei minden szavára szemeit fenyegeték.

„Megettiünk áll“ felele a' kérdezett. 'S Csöngedy megdöbbenve tekintte hátra, nem épen félelemből, hanem mert illetlennek tartá akárkiről is így szólani jelenlétében. „Miatta bizvást szólhatsz, biztatá barátja, ő meg nem ért: úgy hallom, éjszak-amerikai.“ A' neki bátorúlt Csöngedy most folytatá: „Azt még is csak szeretném tudni, miről gondolkodhatik egy olyan amerikai, avval a' fanyar félmegvető mosolygásu szájjal, mikor amúgy igazán elmerül?“

„Azt akár innen is megmondhatom.“ — „Nagyon leköteleznél.“ — „Hát barátom, az bizonyosan azon mosolyog magában, hogy torma-ba esett férgekül mi magyarok itt egy csep édes víz körül, millyen ez a' Balaton, olly nagy áhítatossággal őgyelgünk, mintha ez a' vizek' öregapja volna.“ „Már barátom, felele a' hirtelen Csöngedy, kövesse meg inagát amerikai uram, de az csakugyan nagy hetvenkedés, ha Balatont egy csep viznek mondja; aztán ha nem keserű is, mint az ő mosolygása, azért még is olly becsületes kis tenger, millyen csak elérhet ekkora darab helyen.“ „Ez mind igaz lehet barátom, monda Radó: de azért csak nem neheztelsz reám?“ „Koránsem, felele a' félig magához tért Csöngedy, hanem tudod mit, Radó — folytatá szeszélyesen — én szemtől szembe megkérdezem, miről gondolkozik.“

Radó, ki tudta barátja' furcsa ötleteit, melyeket azonnal munkába is szokott venni, nem kevéssé ijede meg ezen új gondolatján, 's ügykezett minden módon visszafartani, bohóságnak egyfelül, másrészt a' legnagyobb illetlenségnek állítván, valakit gondolkozási szabadságában megháborítani; de Csöngedy maraszthatatlan volt, 's egyszersmind fogadá a' kérdést olly ügyesen tenni, hogy azt rossz néven venni ne lehessen. Ra-

dó részint kíváncsiságból, részint hogy barátját a' netalán keletkező galibából kimentse, követé őt, 's egy pillanat múlva már az idegen előtt voltak, ki nem messze egy fának dőlve állott, 's szemeit figyelmes merengéssel a' sétálók' tarka csoportjain jártatá.

„Bocsánat uram, — szóla Csöngedy francziául, kevéssé rázósan ugyan, de elég érthetőleg, 's koránsem olly feszesen, mint szúros bajúszagyanitatná, — a' háborgatásért; de fürdön vagyunk 's a' fürdői élet' eltérései a' köz szokástól, menthetővé fogják tenni egy kérdésemet, melly azon kívül hogy szemtelenséggel határos, még bohó és nevetséges is.“

„Uraim! ez fölötte súlyos önvád egy még el nem követett bűnért, felele udvarilag az idegen, 's olly őszinteséget mutat, mellynek rovására sok valódi bűnt is meg tudnék bocsátani, ha tudnillik az egyedül csekély személyemet illetné.“

Csőngedy diadalmas szemeket vete Radóra 's monda: „Örvendek, hogy nem csalatkoztam. A' dologra tehát. Imént olly bohó valék tudni akarni, mit gondolhat egy illy amerikai, mint ön, a' Balaton' partján? 'S ezen barátom, Radó úr, (az idegen meghajtá magát) elég vakmerő volt azt állítani, hogy önnek gondolatjait ő is elmond-

hatná. Ez elbizottság engem fölötté boszontott, 's minthogy egyik képtelenség a' másikat szüli, én azon, megvallom, merész határozatot tévém, hogy ez iránt önt magát kérdezzem meg."

„Felette sok figyelem monda az idegen, melyet nem érdelek. 'S a' gondolat, uram?"

Csöngedy elmondá a' gondolatot, azon furcsa könyörgéssel, hogy ha nem valami személyes titkát illetik gondolatjai, tegyen neki örömet azoknak elmondásával.

„Megvallom, uraim, monda félig rejtett mosolylyal az idegen, hogy az, mit barátja, kit ezért igen tisztetek, nekem tulajdonítani méltóztattik, egészen amerikai szellemben van gondolva. Amerikának nagy tengereket, gyönyörű tavakat 's folyamokat adott a' természet tükörül, hogy bennök virító fiatal szépségit nézhesse; de úgy hiszem Amerika' elsősege más országok fölött nem csupán ezekben áll."

Csöngedy ezen mellőző felelettel nem volt megelégedve 's nem kis zavarba jött a' beszéd komoly fordulata által.

„Mi elsősegeit hiszi ön Amerikának mások felett?" Kérdé kisegítőleg Radó.

„Óriási haladás iparban 's művekben, adóságtalan kormány, emberiség börtöneiben 's egyenlőség a' törvények előtt.“

„Felejtí ön, hogy négerek vannak,“ monda Radó.

Az idegen' arcát pirosság borítá. Most ismét Csöngedy szólal meg: „Ej a' négerek feketék: Ha tetszik maradjunk a' tónál. Mit mond ön: nem valódi kies hely ez a' Balaton' melléke?“

„Kies a' szó, melly legjobban illik rá, mond az idegen. Környéke olyan mint egy derült arc, mellynek nyílt, felhőtlen homlokát borág koszorúzza, 's ez a' Balaton, ketté osztva félszigete által a' legtisztább szem, melly valaha egékbe tekintett. 'S nem itt van-e a' boráról 's költőjéről kétszeresen classicus Badacson? nem ide szögellik-e a' romladék Szigliget 's elhúnyt nagy Festetics' Keszthelye? 's annyi megénekelt regényes várhegy a' szomszédságban? 'S midőn ezek mellett még borvíz is buzog fel, melly enyhítő 's kellemes, 's azt olly nép' fiai rajozzák körül, k!knek lángoló kebelök a' hazáért ver; uraim! egy illy környék akármi ország' fiának is érdekes lehet.“

A' két jó barát elragadtaték ezen beszéd által, 's ámult azt az idegen szájából hallani; de

a' mint elragadtatások szünt, érezni kezdék kicsinségöket mintegy az idegen előtt, 's helyzetők' feszültségét.

„Egyébiránt, folytatá az idegen, neki komorodva, nem csupán a' föld, hanem legfőkép lakóinak szelleme teszik az országot. 'S ha ezen pillanati lelkesedését korunknak kiveszem, Magyarország' földje sokkal fölebb áll a' világ' lajstromán, mint nemzete, mellyről alig tudhatni valamit. A' legszebb, a' legvirítóbb tájakon nagy részint butaság 's henyeség tanyáznak, 's a' néptelen pusztákon egy két büszke lak esúfolni látszik inkább, mint ékesíteni a' falut, mellynek nyomorú viskóitól környékezve van.“

„Uram?!“ mondának különbözőleg felindulva a' kérdezők.

„Gondolatimat kívánták tudni, 's ime gondolatim! Nem tetszenek talán? De önök uraim, hatalmamba estek. Mit illy szokatlanul kívánni bátrak voltak, nem lesznek szerénytelenek azt végig nem hallgatni. Magyarország uraim, az, mellyről elmondhatni:

Ifjúság nélkül lőn a' vad gyermek öreggé. Hozzá teszem: férfikor nélkül is. Magyarország gyermek, melly megvénült, a' nélkül, hogy szenvedései hidegebbé, tapasztalásai okosabbá 's évei

tiszteletessé bírták volna tenni. A' két szélső kornak nem bír semmi egyebével, mint gyarlóságaival. Egy van, mi megmentheti: levetni balitéletek' hieroglypháitól tarka bőrét: 's megifjudni, mint a' kigyó szokott, 's talán még hosszú 's boldog életű lesz."

Radó egy viszón-vádakkal terhes komoly feleletet forgata elméjében; de Csöngedy már kijózanúlt tréfa-mámorából, 's ilyenkor neki igen helyén járt esze.

„Köszönet uram, mondá az idegennek, az őszinteségért. Mi tökéletesen meg vagyunk elégedve gondolatjaival 's épen azért nem kívánjuk azok' további fejtegetésével fárasztani. Azon gazdag, habár egy kissé keserű érből, honnan e' gondolatjai származának, önnek még igen sok öröme jöhet, 's mi el nem válhatunk a' nélkül, hogy ahhoz szerencsét kívánjunk, valamint azon tarka bőr' megvételéhez is, melyet Magyarország, haneha, le találna vetni.“ Ezzel megfordult 's barátját elvonta magával.

„Ez gúny uram, ez elégtételt kíván!“ kiálta haraggal az idegen.

„Elégtételt? kérdé büszkén, félig vissza fordulva Csöngedy. Mi meg szoktuk verni az em-

bert uram, ki belénk kötélőzik: de önnek elégtételt adok.“

Az idegen most fölemelé kalapját, melly mélyen fejébe volt nyomva, levevé pápaszemét, merőn szemébe nézett Csöngedynek. Csöngedy' arczát egy sugár czikázta át, mintha emlékezetében valami régi kép villanna fel. „Ej, ej Csöngedy barátom, te nagyon elvadultál, mióta nem láttalak.“ Monda az idegen szelid szemrehányó hangon magyarul, 's Csöngedy nem habozott többé.

A' két régen elvált barát megismeré egymást. Csöngedy 's a' vélt idegen, Kajáry, együtt voltak patvarián mintegy hat év előtt. Kajáry azóta vagy három esztendőt a' külföldön töltött, 's most, mielőtt haza térne alföldre, megakará Füredet tekinteni. Legelső találkozásá is Csöngedyvel volt, kire mindjárt rá ismert, de kitől mint látók, meg nem ismertetek 's így kedvező alkalma volt vele tréfát űzni.

Elhallgatjuk a' találkozás' örömét, tréfáit; csak azt említjük, hogy jó barátaink, miután Radó tőlök elvált 's Kajáry hazasértő véleményeit némileg kiigazítá, a' legnagyobb bizodalommal karöltve sétáltak fel 's alá, 's beszédök átesapott azon nevezetes tárgyra, mellyel minden hazafiúi értekezés végződni szokott, a' leányokra.

„A' többek közt monda Csöngedy, hogy tetszenek füredi szépeink?“ „Igen új vagyok még ítéletet hozni“ monda Kajáry. Különben is a' szépek engem már nem érdekelnek. Erőltetnem kell magamat, hogy rólok némileg pontos ítéletet mondassak. Ah barátom, mi közöm is nekem a' világ' szépeihez? én jó lélekkel elmondhatom, mit egy népdalunk olly egyszerűn, 's egyszersmind valólag fejez ki:

Nem kell nekem, van már nekem,
A' jó isten adott nekem.
Szépet adott, jót is adott,
Kiben szívem megnyugodott.“

„Hogy hogy? az én philosophus, reformátor barátom szerelmes! Bizonyosan valami külföldi báb édesített magához?”

„Halkan, Csöngedy, te mindig könnyelmű és állhatatlan voltál; nem azért beszélem ezt, hogy holnap reggel a' tihanyi viszhanggal kihirdettesd “

„Hohó! barátom, ha könnyelmű is, de fecségő nem vagyok; noha még ebből, hogy te szerelmes vagy, nem valami nagy titkot tudna meg a' világ. 'S mi az állhatatosságot illeti, ah

barátom, én egész a' sajnálkozásig, de szörnyűképen 's hihetetlenül állhatatos vagyok. Nézd meg ezt a' Balatont, Kajáry; nagy víz, habár veled egy csepnek merte is gondoltatni Radó, nézd el Keszthelytől Kajárig 's Kajártól Keszthelyig; 's volt évem, hogy keblem' lángjai azt felszáríthatták, 's voltak napjaim, mellyekben medrét tele sirtam volna; de sirni, Kajáry, nem férőhöz illik. Azonbam nem erőltetlek, tartsd meg titkaidat: én örömet hallgatlak, akármiről beszélsz."

„Jó Endrém! monda, engesztelőleg kezét nyujtván Kajáry, kit barátjának változása 's ezen félkomoly beszéd igen meglepett; többé nem kétkedem benned, noha Balaton szabású érzelmedet nagyítás' czifrájának hiszem. Micsoda irgalmatlan szenvedély lehet az, melly téged, szilajt és lengét egyszersmind, illy szeliddé tön? Mi tündér hatalmu nő, ki beléd ezen szenvedélyt öntötte? Ah, barátom, a' hölgyek zsarnokaink; bármi komoly czélok után törünk ez életben, végre számolyaiknál kell megállapodnunk. Azok oltári tömjéneinknek; azokra teszi le kincseit a' dús, di-csőségét a' hatalmas, buvárkodása' titkait a' tudós; lábaik előtt hever a' költő' koszorúja, 's ki-nek semmie sincs, az a' legdrágábbat, szívét al-

ja oda hódolatúl, hogy eltiportassék; de én, barátom, oh én boldog vagyok. Ez előtt három évvel egy 16 évű leánykát hagytam itt, ki csaknem karjaim között serdült ki gyermek-éveiből, kinek minden gondolatja 's érzelmei' születésén jelen voltam. Oktatója 's bámulója szellemi 's testi kifejlődésének, mennyi gyönyört éltem abban, a' mit láték, mennyit abban, mit sejtenem lehetett. Most ő koronája lehet a' hajadonoknak: szép, milyen ritkán születik: mivel, okos és jó, ah jó, barátom, és hű, a' hűség' teljes értelmében, 's nem szóval az, nem hizelgésekkel, hanem legbelsőbb lángjával szívének 's lelke minden gondolatjaival. Midőn elváltam, megseledkezék szokott tartózkodásáról, nyakamba fűzte karjait és sirt. Mit nem láttam azóta a' világon, barátom, új és nagy dolgokat, az ezerkezű iparnak 's civilisationnak csodás műveit, nagy és nevezetes változásait a' forrongó világnak, még is mind azon képek közül, melyeket elvittem és hozok, képe áll leghomálytalanabbúl, ragyogva könyűiben, 's melegítve azon sugarak által, melyeket fekete szeméből utószor lövelt rám. 'S még is, Csöngedy, egy aggodalom bánt. Betegség foga el út közben, mellyben erő 's gyakran eszmélet nélkül sokáig hevertem, azóta folyvást gyors vala utazásom,

rövid maradásom' helyei bizonytalanok, 's levelei elkerültenek; isten tudja, merre kalandoznak. De most meglátom őt annyi napok után! ismét meglátom őt, 's előre jobbnak, tisztábbnak, 's mintegy szentnek érzem magamat, hogy közelb vagyok hozzá. Még e' napokat köztetek töltöm el, barátom; aztán Pesten, nála, karjaiban vagyok!"

Mikor ezeket mondá Kajáry, már kifelé voltak az erdőből, 's egy sereg hintót láttak a' fürdőből Tihany felé menni. Mi ez? monda a' mindenre ügyelő Csöngedy, ki barátja' érzékeny előadását egy kissé erőslötte, 's annak lágyító hatásától menekedni kívánt. „Szerencse' fia vagy, barátom, monda Kajáryhoz; ma egy hallatlan dolognak lehetünk tanúi. Az ifju Rontónak az a' furcsa gondolatja jött, hogy itt a' fürdő' vigalmai közt kel össze jegyesével; ma lesz az esküvő. Nem akarsz velünk tartani?"

A' sétahely' végén egy úr-kocsis pattogató kényes lovai felett ostorát. Radó volt, ki Csöngedyre és Kajáryra várt, hogy őket Tihanyba felvigye. Kajáry nem akará kedvét szegni régi 's új ismerősének, noha minden részvét 's kíváncsiság nélkül, felült, hogy velök a' fényes egybekelés' tanúja lehessen.

Az esküvő' szertartása balúl ütött ki. A' menyasszony elájult az oltárnál, 's kivitetett. Midőn magához tért, nem volt ereje visszatérni, 's így az esketés félben maradt. „Te igen halovány vagy, Kajáry, monda barátja, midőn a' templomból kifelé jöttek; barátom, te reszketsz; az istenért, mi lelt?“ „Semmi“ felele tompán Kajáry, 's egy padra veté magát. Csöngedy szótalanúl melléje telepedék, 's ott ültek, míg a' nép mind ki nem takarodott. Délután Kajáry már nem láttatott a' fürdő vendégek közt. Mint aféle angol, mondák néhányan, megunta életét 's azért nem maradhat sokáig egy helyben. Radó és Csöngedy hallgattak felőle.

A' fürdői élet' mohósága hamar fölemészté ezen kis történetet. A' menyasszony betegen fekütt; a' vőlegény szokatlanúl mogorva, 's gyanakodó lön. Ő különben azon ifjak közé tartozott, kiket természet' és szerencse' javai elbizottá tesznek. Gazdag, fiatal, és deli, úgy hívé, mindenütt nyílt ajtókra és szivekre talál, 's hogy talált is, annak nem kevés példáit tudá felszámolni a' fürdői világ. Mind a' mellett, ha valaki tovább 's közelebbről látá e' szép fiatal arcot, nemtelen döllyöt 's önimádó balhitet földözheté fel vonalai-ban; 's különösen a' szépnem iránt olly valami

bántó, olly lenéző vala ezen elbizottságában, melly megvetéssel látszott határosnak lenni, a' nélkül, hogy ezen durva szint a' tettetés csak valamennyire is enyhitené; miért is szerelemre 's valódi benső vonzódásra talán csak a' gyengébbek 's igen hiúknál tarthata számot; de mélyebb 's erőzőbb asszonyi kebel, kivált hosszabb időre, őt be nem fogadhatá.

Nem fájdalom tehát, vagy szives részvét, vagy épen lelki szenvedés okozá rajta ezen változást, hanem a' megsértett gőg 's azon tapasztalás' keserősége, mellyet talán most érzett először életében, hogy balság őt is érheti; mindek fölött pedig, hogy lehetséges őt is nem szeretni, sőt gyűlölni is. Ezen gondolat egészen kiforgatá magából. Harag 's mindenféle rossz akarat, mellynek nevét 's irányát maga sem tudá, gerjedtek föl benne, 's evődék, hogy nem volt, kin boszúját töltse. Ez természetesen annál inkább észrevétetett, minél jobban akará titkolni. Nem sokára ismét minden ember róla 's a' beteg menyasszonyról beszélt.

A' fürdő' foglalatoss nyelve ezer meg ezer magyarázatot ada a' dolognak, mellyek közül legalaposabbnak látszék az, hogy anyja erőlteté a' menyasszonyt az összekeelésre; hogy a' szelid,

engedelmes leány, noha szívszakadva engede a' kényszerítésnek, azonban az elválasztó pillanatban, erőn túl feszített idegei mintegy elpattanván, okozák e' veszélyes rázódást. De mind ezt kacajjal hallgatá a' többség, nem hihetvén, hogy olly szép és gazdag úrfi mellett, millyennek tarták Rontót, valaki elájulhasson. Azt azonban igen sokan állíták, hogy Rontó borzasztó szerelmes 's féltékeny a' legnagyobb mértékben; 's ezt onnan gyaníták, mert gyakran láttatott éjjelenként a' sétán magányosan általsuhanni, mintba a' sutogók' beszédeiből titkot akarna kitanulni. A' gyanú később be is valósodott.

A' fürdő az alatt folytatá vigalmait, apró rövid életű regényeivel 's mind azon álepedéssel gyógyulás, vagy élemény után, melly azokat egyéb multságok fölött olly sajátságosan kitünteti. Egyik este számos társaság sétált a' part mellett, hol figyelmöket egy magányos dereglye kötö meg, melly a' Balatonnak közepe felé sokáig veszteg állt. A' dereglye lassanként az est' homályába vegyült 's a' sétálók vissza felé kezdenek indulni. Most egy tűz-nyárs hasitá fel a' setét levegőt épen a' dereglye' táján, 's miután jó magasra feljutott, szelid fényű csillagai' bokrával elhunyt a' csendes vizek fölött. Hangos tetszés

követé a' jó gondolatot; mert úgy hívék, valamelyik elmés vendégnek jutott eszébe Füredet tűzjátékkal megörvendeztetni. Azonban setétebb lön, múlt egyik óra negyed a' másik után 's a' társaság boszorkodva hagyá el a' sétát, hol mulatsága szintolly véletlenül múlt el, mint kezdve volt. Az elhagyott úton csupán egy nő-alak látszott fel 's alá mozogni 's nyugtalansága mutatá, hogy valakit vár. Gyenge lámpa-világ rezge most fel a' setét tó felett, 's közelb jöven a' parttól mintegy két száz lépésnyire megállt. Kevés váratra evező csapás hallott a' part felé, majd egy magas férfi lépe ki a' ladikból 's a' váró felé tartott. „Jön asszonyod Judit?“ kérdé a' jövevény, az asszonyhoz érve. „Már ott van, felele egy félénk asszonyi hang. Az istenért, vigyázzanak! mert nyakamba kerül.“ A' jövevény, választ nem adva suhant el az esdeklő mellől, a' gyér erdőben eltűnt; de ezen pillanatban egy férfi-kar ragadá meg a' szepegő asszonyt. „Ne moczanj, ha kedves életed! sugá elfojtott dühhangon az erőszakos, én vagyok!“ Az asszony remegett minden ízeiben. „Semmi bántásod, Judit; nem te vagy a' bűnös, de vezess asszonyodhoz. Asszonyodhoz, érted? a' te beteg szenvedő asszonyodhoz, hah!“ veté hozzá keserű 's boszú-

teljes gúnynyal 's követé az asszonyt 's valami, mint egy gyilok-kanyarítás villant fel körében. Felhős idő és igen setét volt; nem sokára egy szerelmes pár közelite az elhagyott helyhez 's néma hosszas ölelkezésök, melly beszédeiket gyakran félbeszakasztá, mutatta, hogy rég nem látták egymást. „Ah Tivadarom, szóla szelíd bágyadt hangon a' hölgy, engem megcsaltak; én meg vagyok csalva, de iszonyún! Nem mondhatom meg neked Tivadar, kitől szedtettem rá; ah az a' legszomorúbb dolog. Hogy te hozzám hűtelen levél, hogy megutáltál, hogy csapodár vagy, az mind semmi azon vad bűnökhöz, mellyeket felőled kelle hallanom, és hinnem, oh Tivadar, mert ők nagy mesterek. Azon ház, melly egyedül lehet menedékem, poklommá kezdé lenni új tanításaival és cseleivel, átkaival és fenyegetéseivel 's mind avval, mi leányszívek elhagyatottságában csábító és rettenetes lehet. Szabadulni ohajték, Tivadar akármi áron 's ők kezemre játszák az alkalmat 's rabbá lettem, mielőtt gyanítnám. De most im, most a' tiéd vagyok ismét, tiéd mind örökre. Lásd Tivadar, monda az édes csevegő, én már alig eszméltem világra, magamra; érzője csupán nyomorúságomnak, akaratban és lélekben megtört, martalékja leheték mindennek, ki

elég vakmerő volt kezeit rám tenni. 'S most mióta ismét megláttalak, halni tudnék értted, meghalni, Tivadar!"

Jó Virginiám, te kedves betegem, felele a' boldog szerető, mit adhatna nekem a' sors olly drágát mint te vagy? Adná isten, hogy olly ép 's erős volnál, milly nemes szívű vagy; ezen sajka, melly a' partnál vár, örökre megszabadítana minden bajaidtól. De légy nyugott, kedvesem, vigyázz egészségedre 's én megjövök értted. Hallgass azokra, kiket megneveztem, 's vigyázz, hogy elne árul....

„Gyilkos!" hangzék most a' kis erdő' belsejéből 's Virginia felrázkodva omlott kedvese' keblére; de Tivadar egy pillanati megrendülés után vissza nyéré nyugalma, 's monda halkan; „Siess szobádba, kedvesem, hogy otthonn leljenek. Itt nem sokára nagy csődülés lehet. Barátom a' sarokon vár, az el fog vezetni.“ 'S most a' sarokhoz vezeté kedvesét, 's elsuhant a' part felé. Nem sokára megmozdult a' tűzpont a' tó felett, 's távozni kezde Somogy felé, míg végre a' távolban elenyészett.

Az alatt hogy ezek történének, a' megragadott Juditnak alkalma lön félre állani, 's üzője, ki nem mere zajt ütni 's Juditot a' sötétben fel

nem találhatá, egészen magára maradott. Indúlt tehát vaktában, a' merre gyanúja vezeté. 'S úgy látszék, nem rosszúl tapogatott; mert hogy az erdőben gyilkost kiáltottak, egyenesen az ő munkája volt. Judit a' közben asszonyához futott, hogy azt a' veszélyről jökor tudósítsa, de a' véletlen felkiáltás összeharangozá az embereket. Legelsőbb a' késő kalandozók gyülekeztek össze az erdőszélen; majd a' kávé - 's színház' emberei is kifelé szállongtak a' hirre 's lön csődülés, tanakodás és kérdezősködés 's mind sikertelenül; mert sem gyilkos, sem gyilkolt nem került elő 's a' kíváncsiak boszorkodva szidalmazák a' vakmerőt, ki a' csendet illy minden ok nélkül zavarni szentelen. Rontó bejelenteté magát beteg jegyesénél 's hírül hozá, hogy az erdőben csak üres zaj volt és semmi baj nem történt.

Más nap két nevezetes újság volt suttogás alatt: egyik, hogy a' becsületes Judit, az özvegy Szélyné' egyik cseléde, megszökött; a' másik újság egész történet 's nem egy lélekzetre való.

Évike tudniillik, és Andris, ez inas, amaz szobaleány, egy kis padkán ültek az erdőben, 's míg uraik a' 'színház' költött szerelmein ámultak, ők, mint afféle fiatal nép, valódi szerelemmel mulatták magokat. Bizodalmas beszélgetésök végre

suttogássá finomult, mellyben egy felől sürgetés, más felől megtagadás játszták a' fő szerepet. Ezen édes czivódásból egy dobbanás ébreszté fel a' boldogokat. Évi fölveté fejecskejét, 's borzasztó dolog! úgy látszék, mintha törfény czikáznék el szemei előtt. „Gyilkos!“ volt legelső gondolatja és kiáltása; 's a' gyilkost az izmos Andris megragadá, mielőtt gonosz szándékát végre hajthatná. „Ki vagy, akasztófára való?“ kérdé ütőféiben Andris. A' rajtakapott megismeré szaváról Andrist 's nem elég töredelmesen így szóla hozzá: „Hallgas gazember! vagy elkergetlek szolgálatomból. Értetted? Te is r — ó fogd be szádat, vagy nyakadat szegem; mit kerestek ti itt ilyen későn? lóduljatok haza, ti semmirekellők!“ A' szegény megszeppent Andris 's a' még inkább megszeppent Évike haza ballagtak.

Ennyiből áll a' történet, mellyet Vicza másnap félelemben elsuttogott. Meg nem nevezé ugyan a' gyilkost; de a' világ tudta, hogy Viczának Andris a' szeretője, Andrisnak Rontó úrfi a' gazdája 's így az egész titok nagy nyilvánosságban maradt.

Rontó úrfi meg nem magyarázható okokból egyszerre azon gondolatra jött, hogy menyasszonyának a' fürdői lakás egészségtelen 's minden-

kép rajta volt, hogy legottan eltávozzanak. De ezen igen bölcs tervet kivihetlenné tévé a' menyasszony' visszaesése, melyet a' tegnapi ijedés okozott; mert mellyik asszony, kivált beteg, ne ijedne meg, ha gyilkost kiáltanak? 'S így kénytelen, kelletlen csak várakozni kellett.

Azonban úgy látszék, hogy a' fürdő a' beteg leánykának nagyon használ; szemlátomást javúlt egészsége, harmad nap már künn sétálgatott jegyese' karján, sőt vidám 's mulatság-keresőn, a' mi előbb nem volt; 's arczainak hideg márványán a' rég nem látott pirosság' hajnala felderült. Jegyese eddig soha nem izlett nyájasságát tapasztalá 's érzeni kezdé az erőt, melyet lelkes 's nem minden hizelgésre felolvadó hölgy férfi sziv felett gyakorolhat. Most már nem sürgeté többé az elmenetelt, sőt az összekelést is tanácsosnak látá halasztani, míg idő 's összeszokás azt inkább javalandják. Mulatságokat keresé jegyese' számára, 's azon úton vala, hogy minden érzelmi szegénysége mellett is valódi szerelmissé váljék.

Egy reggel a' következő jelentés vala olvasható nagy rózsaszín betűkkel a' sarkokon:

"S z í v h a l á s z a t."

Ezen czim alatt fog ma délután pontban 6 órakor hajó-verseny tartatni a' Balatonon. Minden szép hölgy 's minden bátor férfi, ki szívet nyerni és veszteni akar, hivatalos. Mindkét nem-beli versenyzők egy kis lobogót (választott színökkel) fognak viselni különböztetésül. A' férfiak magok kormányoznak egy segéd evezőssel, a' hölgyeket fogadott révészek viendik. A' hölgyes ladikok lesznek a' drága czél, melly után a' férfiak versenzenek. A' nyertes zászlót cserél az elfoglalt ladikkal 's azt asszonyával együtt fogolyúl hozandja a' révhez, hol az elvesztett zászlót valami kellemes aprósággal, millyen p. o. a' csók, kell vissza váltani. A' melly nő-hajó a' férfihajók közt vagy azokat elmellőzve illetetlenül vissza tud térni az indulóhoz, az győzhetlennek hirdettetik. A' többit a' hely' színén. A' játékot intézi Csöngedy és Radó."

Rontó nagy örömmel vivé föl ezen hirdetést jegyesének 's minden ékesszólását ráfordítá, hogy a' félelmesen vonakodót neki bátorítsa, büszkesége ösztönözvén szép menyasszonyát, kinek most már szívbeli kegyeit is birni hízeltedék, egyebek fölött kitüntetni.

A' nap megfelelt a' várakozásnak. Rövid lanyha eső után tiszta lőn és csendes; 's a' rendelt óra felé pezsgett a' Balaton zászlós ladikkal és dereglyékkel. A' férfiak húsz a' hölgyek kilencz ladikkal valának a' nézőkön kívül, kiknek egy része szinte hajóra kelt 's a' versenyzőktől távolabb foga helyet. Az intézők következőleg rendelék el a' játékot.

Legelőbb is két sorba állítá Csöngedy Fűredtől befelé a' férfi hajósokat, kik egy kis síkátort képezve, hajóikon fennállva várták lobogóikkal a' kilencz nő-hajót.

Meg kell itt jegyeznünk, hogy a' ladikok keresztbe vetett csáklyákkal foglaltattak össze egymással, a' csáklya mindenütt a' közép üléshez köttetvén le. Ez által a' hajósor, melly háttal fordítatott egymás ellenébe, mind egyenességet, mind ingatlanságot nyert, úgy hogy a' leventéknek fenn állani épen nem esett bajosan.

A' két dereglyét a' nemzeti három szín jelélé. A' többiek kényők szerint választák színeiket, kéket sokan a' férfiak közül, az állhatatosságot; fehérét a' hölgyek, az ártatlanságot, ha nem lobogóikon is — mert azoknak különbözniök kellett — legalább ruháikon. A' hölgyek mosoly-

gák az állhatatosságot; a' férfiak, mint illet, nem mosolyogtak.

A' kis sikátor' belső végén a' két rendelő' dereglyéje állt, kik hosszú kelevézeiket összeértetvén, sorompót alkotának, melly ha fölemelték, kapu gyanánt szolgált. Ezen csinos zászlókkal lobogó sikátoron 's kapun kelle a' nőhajnóknak áthaladni, egyenként, hogy színeiket a' férfiak jól szemre vehessék.

Első, ki a' sort megkezdé, egy kedves leánya volt, kinek violaszín lobogója 's épen olly violaszín szemei voltanak. Talán egyetlen az egész gyülekezetben, ki a' játékot játéknak vevé: olly ártatlan 's gyermeki vala az öröm, melly szemében úszott. A' mint elsudamlott a' sikátoron, három delinek zászlója hajolt meg a' kis tündér előtt.

A' háromszín kapun kívül a' violaszín Tihany felé jobbra fogott helyet.

Utána egy szőke özvegy jött, szivárványszín lobogót tartva kis gömbölyű kezében, annyi életöröm-vágygyal tündöklő arczain, 's tüzes szemében, a' mennyi csak rájuk 's beléjük férhetett. Az asszonyka igen csinos volt; de egy kevéssé nehéz. Testi jóllétét érezte a' ladik is, 's tiszteltből két ujnyival mélyebbre sülyedett mint egye-

beké. A' mint elhaladott, az egész bal oldal meghajtá előtte zászlóját. A' kapun kívül balra fogott helyet.

Harmadik egy büszke termet volt — a' fürediek Junónak akarák nevezni, ha Minervának is be nem illett volna — mellynek kihívó tekintetén főneme' 's birtokainak öntulata 's egy kissé hajdani szépségnek emlékezete ünnepeltenek. Zászlója haragos zöld, a' sokáig maradozó remény' színe volt. Egyetlen egy vakmerő férfikar lebbenté meg előtte fekete zászlóját. Ez a' violaszínen túl jobbra foglalt helyet.

A' negyedik egy epedő barna leányka volt, ki a' szerelem' piros lobogóját tartá. Már a' sikátor' végéhez közelge 's még nem volt leventéje. Ott egy szőke 's igen fiatal úrfi hajtott neki zászlót; a' leányka szerelemmel és hálával néze fel reá 's mindketten elpirultanak. Ez a' szivárványon túl balra foglalt helyet.

Ez után egy ismeretlen halovány arcz jött, sárga lobogóján a' bánat' 's féltékenység' színeit hordozván. A' mint végig mene, egy zászló sem bókolt sorvasztó színének; de Rontó hökkenve látá közelitni a' sápadt alakot 's illendőségből-e, vagy zavarodásból megbillenté neki piros lobogóját. A' sárgaszín' asszonya reá függeszté bal-

jós tekintetét 's a' haragos zöld mellett jobbra állapodott.

Most egy könnyű ladik lebbent a' sikátorhoz, különböző alkotású a' többiektől 's szembeünlőleg jól választott révészekkel. A' hajó kívül zöld, belül piros volt, egy szelet vérbélű görög dinnyét utánozván színeivel 's kerek alakjával. Ez volt egyedül festett valamennyi között. A' rendelők e' csinos sajkát az ünnep' királynéjának szentelik. Az ünnepelt szép, kinek tudnillik tiszteletére adaték a' verseny, egészen fehérbe volt öltözve, kis kezeivel hason-szinű lobogót lengtven. Csak egy pillantás kelle rá, hogy minden tétovázás nélkül királynénak ismertessék, nem csak választás szerint, hanem még inkább bájaiért, mellyekkel a' jelenvalókat jóval fölül mutata. Kitünőbb szépségei közé tartozott egy pár mondhatatlan erejű fekete szem, mellyek' tüzt most egy nem rég szűnt láz' epedsége szelidité, 's valami különös karcsuság, mellyet szinte erőltetettnek 's őt soványnak lehetne tartani, ha tagjainak hullámzó kerekdedsége ellent nem mondana. Karcsusága kiemelé még inkább kerekded tagjait 's ezek karcsuságát. Az arcz szabályos alkatu 's azonfölül szelíd volt és nemes 's valami különösen vonzó a' félbánatos elszántság

által, melly rajta mutatkozott. Fenn állva haladt át a' sikátoron. Mint a' szél hajtotta búza-fejek, ingadoztak meg láttára a' férfi lobogók., „Gyönyörű Virginia!” sohajtá itt amott egy levante; de nyilván tisztelkedni senki sem mert, a' gyilok-forgató vőlegény' haragját rettegven. Rontó a' habokra fekteté előtte piros lobogóját. A' meny-asszony nyájasan mosolygott 's elfoglalá helyét a' bal oldalon.

Hetedikül egy élemedettebb szépség jött, ellenőrül inkább mint mulatás végett. Hogy a' fiatalsággal némi harmoniába jőjön, az eleven 's kiáltó színeket legalább ruháján akará kitüntetni, melly tengelicze lehetett volna a' tarkaságnak; a' zászlók mind meghajoltak ezen tisztos személy előtt, félelemből-e inkább mint illedelemből, nem tudható: de azon különbséggel, hogy épen olly mélyen hajoltak vissza is, mint előre, mintha ezen ellenirányú mozgás által a' megtett hódolatot semmivé akarnák tenni. — A' párduczlobogó jobbra fogott helyet.

Most legvégül két 'vidám, kellemes arczu leányka jött közel egymás után, kiket a' fürdő Zala' őzeinek nevezett könnyű termeteikért. Szemök' daczos mosolygása mutatá, hogy nem egy könnyen adják meg magokat. Az első fehérpiros,

a' másik fehérzöld lobogót tartá. Jobbra balra sok barátságos zászló bókolt meg a' két bájos testvér előtt. Ezek balfelül egymás mellett foglalának helyet.

Így, mint állott a' kis hajóhad, egy nagy T betűt képeze, mellynek födele a' nő, kettős szára a' férfi hajók voltak.

Ugyan ekkor mozdula a' somogyi partról egy nagy vitorlás komp 's a' játék' színe felé látszott tartani; de részint távolsága, részint a' közelebbi elevenebb mozgás' érdeke miatt nem igen vétetek ügyeletre.

Most megindúlt az egyik dereglye 's a' nőhajókat, mellyek a' parthosszal közegyenest vonalt képeztek, vagy ötven lépésnyire előre vezeté. Az alatt az összekapcsolt férfi-hajók' külső az az partfelőli végei is megmozdultak 's egyik jobbra másik balra kanyarodván, hasonló partirányos vonalt alkotának, mellynek közepét a' megmaradt dereglye tevé. Itt hamar feloldattak a' hajók, a' csákyafák dereglyére hanyattak 's mindenik szivhalász kormányon ült, lobogóját a' közép ülésbe letűzván. Mielőtt indulnának, egy dereglye vette horgonyt hátok megett, megjegyezni az indulás' helyét.

A' horgonyos dereglye most ellövé mozsarát, nem kis remegésére a' gyenge hajós népnek 's bontakozás vétetett észre a' ladikok között, melly nem sokára a' legtarkább képet ábrázolá. Zala' barnái ezalatt megpendíték a' horgonyos dereglyén nemzeti húrjaikat 's a' viz, mintha érezné a' zene' hatalmát, vigabban látszék lejtteni a' könnyü csónakokkal. A' nőhajók eleinte egyetértőleg befelé kezdének haladni, hogy nagyobb tért nyerjenek a' kikerülésre; de a' mint egyiknek vagy másiknak ügyeseb hajósa volt, előbbre suhantak 's a' sor szakadozni kezdett. Még nagyobb egyenetlenség mutatkozott a' férfi vonalon, vagy a' nagyobb szám miatt is, vagy a' személyes hadi cselek' különbözése szerint; mert némellyek jobbnak tarták közepén mintegy lesben állni, míg mások szépeiket a' legnagyobb buzgósággal üldözőbe vették. A' nőhajók most ki jobbra ki balra kanyarodának, hogy a' férfi hajókat kikerüljék: 's kezdődék a' legkellemesebb bonyolódás. A' kis hajóhad minduntalan más csapatokra alakulva lépé a' vizet tarka zászlóival, közöttük örködvén a' rendelők' dereglyéje, jegyzeni mintegy a' csata' menetelét 's elhárítani a' netalán támadandó veszélyt.

A' legnagyobb bonyolódás alatt közeledék Somogy felől a' vitorlás komp 's mindinkább kivehetők levének alakjai. A' vitorlának tetsző vászon nem egyéb volt, mint egy igen bő setét-kék zászló, melly a' kompot sátor gyanánt félig elborítá. Kormányosa, mint látszék, egy magas, fekete öltözetű ember volt, ki a' nyolcz evezős igen serény kompnak lelket 's éltet adott. A' verseny alatt a' komp szemes figyelmezőnek mutatá magát; 's élénk, gyors mozgásai jelenték, hogy igen nyughatatlan lélektől vezéreltetik. Minden szabad mozgásai mellett azonban bizonyos idegen, 's csaknem ellenséges távolságot tartá meg a' vizen. A' kis hajóhad' bonyolódásai más felül mind inkább nevedének. A' férfiak itt sem tagadák meg függetlenségben gyökerező 's azért is egymástól igen különböző érzeményeiket. Mig egy kettő egész állhatatossággal űzte vágyainak kitűzött zászlóját: a' többség, megunván első célja' sikeretlen kergetését, a' mint több remény vagy hihetőség mutatta magát, majd ide, majd oda csapongott; 's történt, hogy az arany halat nem az fogta el—hogy a' szívhalászat' szellemében szóljunk — ki felzavará 's állhatatosan utánna volt, hanem a' csapongó, kinek vak szerencséből épen hálójába került.

A' verseny' érdekét azonban nagyobb részint ezen tarka 's egy kissé nehézkes bonyolódás tevé; mert a' leventék általában nem ügyes révészek 's a' hölgyek sokkal félénkebbek voltak, hogysen az egész nagy Balatont merészlették volna. Már ezen távolságtól is el voltak ijedve 's vissza felé sürgeték hajósaikat. A' pályafutás tehát igen rövid és kis körű volt. Mind e' mellett történt egy 's más, mi említést érdemel. A' fekete zászlós csaknem Tihany' meredeke alatt fogá el Junóját 's keresztül kötven evezőjét a' két ladik' derekán, így tért vissza párosan 's nagy diadallal az induló helyhez. Neki ezen szövetségre, mint mondá a' világ, nagy szüksége is volt, fekete zászlója példázólag bal napjait jelentven; csak azt nem tudni, a' multakat-e, vagy, ha szerencsés lenne a' zöld zászló' asszonyát megnyerni, a' jövőndőket?

Mint pontyfiak egy vízbe vetett kenyérdarabot, környezé a' sok vetélytárs a' csinos özvegyet 's egyik tisztelője úgy neki hajtott a' hajó' orrával, hogy a' szegény nő rettenve visszahökkenent 's nem csekély súlyával felbillenté a' könnyü ladikot. Zavart sikoltás és moraj verdesé a' vizet 's az, a' közvélemény' illy hangos 's egy értelmű nyilatkozására, kiadá a' drága martalé-

kot, mely tetőtől talpig ázottan vitetett által a' dereglyére.

Az epedő barna leányka fiatal hódolóját nem soká fárasztá, alig néhány percz mulva egymás mellett ültek összekötött ladikjaikban, sokkal boldogabbak ezen közelség, mint akármilyen fényes versenezés által. Lassu menetelökből látszott, hogy nem igen kíváncsoznak a' többi társasághoz.

A' violaszin lobogó nem rosszúl tartá magát. Egyes fordulatai által többször kikerülte üldözőit; de végre egy ötven éves agglegény' kezébe jutott, a' legkevesbbé kíváncsósába mind a' három közül; de a' jó gyermek örült, hogy elfogatéék: neki ez játék volt.

A' párduczlobogós borraivalót ada hajósainak, hogy lassan evezzenek 's elfogatá magát.

Legélénkebb ostromot állt ki a' két testvér, kiknek gyors sajkáik után egy egész sereg vetélytárs huzódott; mert mindazok, kik innen vagy amonnan elestek, most ezek körül egyesíték fáradozásait. Sikert azonban alig lehetne remélniök, mert nagy közzel valának a' gyors sajkák után 's hevőkben a' helyett, hogy körül kerítenék, mind egy csoportban eveztek utánok egymásnak nem kis késedelmére és akadályára.

A' két merész sajka folyvást befelé haladott 's csak akkor készült a' megforduláshoz, midőn a' maga után vont ladik csoport' kikerülésére elég szabad tért nyere.

Mindeneknél gyorsabban eleinte Somogynak át, azután vissza 's végre Kajár felé tartva, haladott a' fehér lobogós, dinnyeszelet szabátú sajka. Utána olly gyorsan, mint fiatal erejétől telheték, Rontó lejteté piros zászlóu sajkáját. Ezután a' féltés' 's bánat' asszonya ment sárga zászlójával.

A' zene elhallgatott. A' hořgouyos dereglye visszahiyót lőtt, mellyet kevés percz mulva a' kék zászlos somogyi komp a' nézők' nem kis tetszésére háromszor viszonzott.

A' lövés ntán Zala' őzei érkeztek meg legelőször, a' férfiak' nem kis boszongódására, illetlenül; utánok jövének a' párosak, diadalmi sé tát tartva az induló hely előtt, 's így a' figyelem az egy kissé távol eső csoportra volt szorítva, mellynek Rontó közép pontját tevé. A' szerelem' zászlója már igen közelíté az ártatlanságét. Ekkor a' versenysorban némi változás történt. A' sárga lobogó' asszonya evezőt vőn ki a' ladikból, átveté a' gúzsón 's hogy ért forгатásához, a' ladik' sebesebb mozgása jelenté. Nem sok idő

mulva elébe vágatott Rontónak, ki már csak két ölnyire vala menyasszonyától. Rontó' idegei megrendültek e' nem várt látományra, ijedve fordítá el a' közbe jött ladiktól sajkáját, nehogy érintés által azt fogolylyá tegye 's ügyekezett olly messze kerülni, a' mint csak nagy térvesztés nélkül lehetséges volt. Most összeszedé minden erejét 's fenn állva olly hatalmasan lódítá sajkáját, hogy a' sárga lobogót jóval maga után hagyta, 's legjobb irányban volt, hogy jegyesét, ki előbbre ugyan, de kifelébb járt, a' parthoz szorítsa, mi előtt az indulóhoz érne. Azonban Rontó sokalni kezdé a' játékot: „Szép Virginiám! kiálta, ha neked is úgy tetszik, hagyjuk a' játékot. Féltelek, hogy még bajod esik. Állj meg, térjünk együtt vissza.“ A' menyasszony elsápadt: „Az istenért! evezzetek gyorsan, életem függ rajta!“ könyörge hájósainak. 'S azok most olly gyorsan kezdék hajtani a' sajkát, hogy eddigi evezésök csak enyelgésnek látszott. Rontó elkékölt haragjában. Körül tekinté: a' sárga zászlót látá sarkában 's utána messze nagy pusztaságot, de oldalt a' setét kék lobogós somogyi komp mind inkább közeledett nyolcz evezőivel 's nem kissé nevelé aggodalmát. „Virginia!“ kiálta még egyszer csaknem vég erőködése után 's úgy látszék mintha a'

fehér lobogó meglassudott volna. Az evező kötél elszakadván, vagy eloldván, valóban sokkal lassúbb is volt haladása, 's Rontó, nagy öröme, már ismét közeledett, midőn a' sárga lobogós keresztül csapott előtte 's hajóját elfordítá.

„Illetve hajóm, tiéd vagyok, szép levente!“ kiálta most a' halovány alak. Az istenért Lidi kisasszony, csak most ne tartóztasson, szóla könnyörögve Rontó, ki a' legroszabbat kezdé gyanítani; de a' megcsalt szeretőtől nem olly könnyű menekedni: Lidi egykor kedvese volt. „Ne tartóztassalak, hitetlen, mond a' megvetett Lidi 's megragadá sajkáját, de tartóztatlak, ha csak addig is, míg szerencsédet kezeidből kisiklani látom. Nézd ezen leveleidet, hitetlen; hazudság 's hamis eskü mind a' mi benne van; nézd ezen adományaidat, csillogók, mint ifjuságod, olly hidegek és kemények mint szived. Nézz ide, én most mind ezen sátán' kincseit a' Balatonnak adom, 's úgy nyeljenek el egykor habjai, a' mint reád átok nélkül emlékezni fogok.“ Így szólt az elkeserült leány leveleket 's drágaságokat temetve a' vízbe, mellyeket a' szegény hajósok nagy szív-fájdalommal láttak elmerülni. Rontó végre megszabadult az ábrándozótól; de a' fehér lobogós sajka már ekkor helyre állított gúzsával befelé 's

jó messze elhaladt, 's a' kék lobogós komp, mintha titkos rokon érzés vonná, egyenesen elébe sietett.

Rontó egy pillanatig gondolkodott, mi tevő legyen. „Elérhetjük-e a' fehér lobogós sajkát, halász?“ kérdé az evezőst. „Az ördög sem azt, uram; hisz úgy megy mint a' vadliba, mikor szárnyaival a' vizet verdesi. Aztán nem is olyan hajó az, mint a' többi.“ „Evezz utána mint csak erődtől telik!“ mond a' dühét alig rejtő vőlegény. Az idő eddig csendes 's a' viz' tüköre csillogó tiszta volt. Alig tőnek négy vagy öt evezőcsapást, midőn egyszerre szellő csapa le a' Balatonra, gyengén mint lehelet, 's homálylyal voná be a' csillogó viz' színét. „Mi volt ez?“ kérdé evezését szüntetve Rontó. „Alig ha szelünk nem lesz,“ monda a' halász, „pedig nagy,“ 's szinte föl hagyott az evezéssel. Rontó ismét vízbe mártá lapátját, midőn egy másik fuvalom, mint hideg borzadás, futa végig apró fodor habjaival a' Balatonon. „Elérheti-e az a' két hajó a' szélvész előtt egymást?“ — Virginia fehér lobogós sajkáját 's a' somogyi kompot érté, mellyek egymáshoz mind inkább közeledni kezdtek. — „Alig“ volt a' halász' egyhangú felelete, midőn már hul-

lámok emelkedének, fehér tajték szegvén helyenként fodraikat.

Rontó' arcza komor lőn és borús, mint Balaton, mellynek fénytelen árja most ladikja alatt dagadozott. Haraggal kanyaríta egyet lapátjával, 's hátat fordíta a' makaessága miatt, mint hivé, veszendő sajkának.

A' halász jóslotta szélvész bekövetkezett. Rontó nagy bajjal 's félig elmerült csónakkal jutha ki a' partra, noha a' szél inkább vele, mint ellene volt.

A' kis versenyhad már ekkor rég eltisztult a' vizi játékszinről 's aggódva várta a' kimaradtakat. Rontó egyedül, gyalog 's későn érkezett meg. Neki e' szívhalászat menyasszonyába 's annak talán életébe került; mert a' kis piros béli hajót később egészen elmerülve hajtotta ki a' szél Füred alá. A' szép Virginia, a' fürdő' disze, minden esetre el vala veszve: sem élve sem halva fel nem található.

Az év fordúlt. Sokan a' szívhalászatról nevezetes nyár' vendégei közül ismét Füredre jövének; 's Rontó, ki nem igen könnyen hagyá magával játszani a' sorsot, egy új menyasszonynyal lépe fel a' fürediek előtt, ki, noha gyengébbnek látszék, sokkal erősebb idegekkel birt a'

holtomiglan holtáiglant elmondani, mint a' múlt évi; az ájulásról pedig szó sem lehet.

Midőn az új pár Tihanyból a' fürdőbe viszatért, az egész fürdő, (kik tudniillik az esküvőn nem voltak) egy gyönyörű fiatal hölgyről szólt, kinek ígéző fekete szemei, rendkívül szép termete 's fájdalom! (mondák az ifjak) férje is volt, valami Kajáry. A' cselédség ezenfölül a' szép asszonyság' komornáját is megismeré, ki nem egyéb volt, mint a' múlt nyáron megszökött Judit. — A' szép asszony az elveszett Virginia volt.

Rontó egykedvűségét akarván mutatni „lesze okom — kérdé roszul talált enyelgéssel nejét, — megbánni a' veszteséget?“

„Minden esetre!“ felele a' megbántott kis hitves „ki mellettem veszteségről beszél —!“ „Ah te félre értesz, kedves Nellikém,“ — szólt kibékítőleg Rontó.

„Épen nem, én igen híven foglak emlékeztetni veszteségedre“ válaszolt keserűn a' hitves 's szép szemei készülőben voltak megtelni könnyűvel.

Rontó csiggyatva 's engesztelve vezeté félre az új békétlen szerdéket; de a' fürdő e' rövid conferentiából igen sokat tanult. — „Asszonyára

talált“ mondák, midőn közlők eltávozott 's egyik észrevétel a' másikat érte; de leggazdagabb kútfeje lőn a' beszédnek a' tavali szívhalászat, mellynek némelly körülményeit csak most kezdék igazán érteni 's melly tarka pompájával 's regényes kimenetelével egyszersmind igen nevezetes szakaszt teszen Füred' előszóból szerkesztett évkönyveiben. Radóra 's különösen Csöngedyre, a' szívhalászat' intézőire, igen nagy gyanú kezde ébredni, hogy a' somogyi rabló kompnak egyetértésből kezére játszottak. De mit vala tenni? A' két pár oldhatlanúl le vala kötve 's Rontó nem tartaték méltónak, hogy rajta szánakozzanak; örültek inkább bukásán 's azon, hogy a' fürdőnek illy érdekes ingyen mulatságot szerzett.

O R L A Y.

REGÉNYES TÖRTÉNET.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I.

A' két vetélytárs harcra száll ;

A' jelszó ; ő vagy a' halál !

Csendesen és simán folyt a' Duna lombkoszorús partjai között, 's apadt árjai' közepén egy kerekded homok szigetet tűntete ki, melly pusztá minden növényi disztől, 's csak igen kis vízzel látható, egyedül azért látszott a' verőfényre koronként kitekinteni, hogy a' viz' vándor madarai tiszta fövényén megpihenni 's futosni kiszálljanak. Az egész táj ünnepélyes csendben várá az alkonyt 's egészen hallgatásba látszék merülni ; mert a' béke' 's csend' zavarója — ember nem láttatá magát. Azonban e' magány 's csend' ünnepe nem tarthatott soká. Egy lenge csónak bontakozott ki a' bal part' bokrai közül 's könnyű

gyorsasággal befelé haladott. A' hajós egyedül volt, talán egyike a' vidék' halászáinak, de készületei most egészen ellenkezőt mutattak szelid foglalkozásával; mert alig éré el a' leírt szigetet, gyalom helyett két villogó kardot emele ki csolnakából 's egymásnak hegygyel úgy helyezé a' kis sziget' szélére, hogy markolataik a' két ellenpartnak kifelé állottak. Majd egy magas dárdára vérszin lobogót tűze fel a' sziget' közepén 's viz' mentében gyorsan elevezett. Fél negyed óra múlva már nem vala látható. Távozta után nem sokára két lovag jelenék meg a' két ellenparton, tüstént visszavonulók, de csak azért, hogy keves idő múlva ismét eljőjenek, nem ugyan mint előbb vitézi díszekkel 's fegyvereikben, hanem pusztán 's mezetlenül, mint két fürdő, ki a' hatalmas folyam' özönével megküzdeni, vagy abban hevét enyhíteni jó. Mellökre vetett kezekkel 's merőn átható tekintettel állának egy ideig szemközt; de a' mint egyik vízbe veté magát, azonnal példáját követé a' másik is. 'S most mintha versent úsznának, gyors karral szegék befelé a' csillámos özönt. Úszások' iránya, melly egyenesen a' kis szigethez tartott, gyanítatá, hogy egy czélra törnek. A' bal part felől jövő, vagy a' viz' sodrától kaptatva, vagy ügyesebb úszó lévén,

noha nagyobb tért kelle átszegnie, valamivel hamarabb érkezett, 's felkapván a' kardot a' sziget' felső fokához siete. Ellentársa épen ekkor nyújtá a' szigetfokhoz kezét; 's a' szigeten álló olly dühösen csapa hozzá, hogy ez tanácsosabbnak tartá, a' zátonyon, melyet lába épen érintette, visszavonulni, mint megtámadójával fegyvertelenül 's vízben illy egyenetlen csatára bocsátkozni. A' zátony a' sziget' fokából nyúlt fölfelé a' víz alatt, 's ő ezen, derékon fölül vízben, a' foktól mintegy ölnyire megállván, pihegő de félelmetlen hangon mondá: „Te gyalázatos, gyáva ember vagy, Orlay; eddig csak kajánnak hittelek. Térj innen helyedre, vagy tüstént vissza úszok 's kihirdetem Mátyás' országában, hogy a' tős gyökeres Orlaynál nincs czudarabb ember. Vjjunk meg, ha jót akarsz, mint vitézekhez illik, egyenlő csatában.“ De a' szigeten álló, kit nem sikerült csapása még bőszebbé tön, nem akará martalékát illy olcsón elszalasztani; hirtelen elszánással a' vízbe szökött, hogy amazt elejtse. Az azonban most is, mint előbb, jökor félre szökönt, 's mig Orlay víz ellen küzdött feléje, ő az alatt viz' mentében könnyen eléré a' sziget' jobb partját, hol a' neki szánt kard a' homokra lefektetve volt. „Halld, Orlay — így szóla most,

kikapvan a' porondra — ki ne szállj, míg nem engedem; mert a' milly nemtelenül megtámadál, olly eltökélt vagyok kedvező helyzetemnek hasznát venni, mihelyt közelebb jössz; maradj a' zátonyon, míg dolgomat végzem.“ 'S a' mérget fuvo Orlay a' zátonyon maradt. Azalatt emez felrántá a' letűzött dárdát 's darabokra törvén a' Dunába veté; a' lobogót pedig ketté hasítván, egyikével gondosan megtörlé kardja' markolatját, leszárítá vele kezeit 's karjait, másikat pedig a' nyugtalanul váró Orlaynak hagyva: „Jöhetsz!“ monda, 's a' sziget' jobb szélére visszavonúlt. Orlay kijöve, megtörlé kardját, 's tenyereit a' homokba mártá, hogy jobban markolhasson; mind e' mellett most korán sem vala olly mohó a' viadal' megkezdésében, mint imént: szótalanul komoran vesztegle helyén 's általellenl társa' mozgulatait vigyázá. Most nyugalomban vala mindkettő 's látható mind arczaik' mind termeteik' különbözése. Orlay magas és izmos vala, de minden karcsuság nélkül, csak nem egyenlően vastag; arcza nem eléggé szép, hogy azt indultainak vadsága 's erőszakos szenvedélyek el ne rútíthatnák. Most épen illy kifejezés terült el rajta: komor vala és sötét, minden nemesség nélkül. Társa ellenben, bár kevesbbé szálas,

karcsú de izmosabb, 's tagjai' aránya, 's különösen bátor, nemes, nyílt, csaknem derült arczulatja által sokkal szembetűnőbb, úgy álla, kurta öve' lepleit kivéve, egészen mezetlenül, mint egy fiatal görög isten, ki a' vizek' országát látogatni jöve. „Nos, Orlay — monda most nyugottan — tudod-e, hogy ketten vagyunk szemközt, társ és barátok nélkül, kik biztassanak, ha lan kadunk, kik szánjanak, ha elesünk? távol az emberektől, távol még a' földtől is, melly testünket bevegye, egyedül az igazságos isten' szemei előtt, 's csupán a' szív' bátor ütéseire, karjaink' hatalmára 's a' szerencsére bízva? Tudod-e, hogy itt egyikünknek halni kell? Én tudom, Orlay, 's nem rettegem. Te ugyan czinkosúl akarál elejteni, 's azt rójja föl lelkedre az ég; de im most itt vagyok, szemben veled, kész harczot állani, mihelyt úgy akarod.“ „Hallgass, kérkedő fattyú! — kiálta haraggal, de szembetűnőleg megrendülten, Orlay — utállak mint férget, melly boldogságom' gyökerén rágódik. Köszönd a' világ' ferde ítéletének, hogy ki nem irtottalak mint a' patkányt, el nem vesztettelek mint az ebet, 's leereszkedém e' viadalra, mellyre nem vagy méltó. Védd magad' !“

'S összezsapott a' két ellenség; dühösen 's rémitőleg Orlay: sokkal vigyázatosabban 's erejével okosan gazdálkodva amaz; 's a' harcz néhány pillanatig sikeretlennek látszott; mert Orlay' támadó csapásaira amaz folyvást védőleg viszonzott, 's erejük vagy ügyességök a' viadalt súlygyenben tartá. Azonban Orlay a' vagdalkozás által neki tüzesedve 's első döbbenéséből felbátorodva, veszélyesebben kezdé bajtársa' feje' körül járni. Csapásai már nem valának olly' könnyen háríthatók; már ellentársa' melle, vékonya gyengén megszabdalva 's egy nyakának szánt 's egészen fel nem fogott vágás által füle megett a' bőr felkarczolva volt. Orlay most bizodalmaival harczolt azon önérzetnek, mellyet neki mind csatán, mind hadjátékon annyiszor diadalmas karjai szereztek. Mind sűrűbben, mind kárhozatosabban ejté csapásait vetélytársa' melle 's nyaka körül 's idejét vélvén, hogy a' viadalt végezze, egy hirtelen vágással végre feje fölé csapott. Azonban a' veszedelmes csapás előn hárítva 's a' harcz' szerencséje csak hamar megfordult. Ugyan is a' sebzett vitéz még csak most látszék viadalt kezdeni, midőn amaz' pazartolt ereje' fogyatékaival már hanyatlásnak indult. Legelső megtámadását egy hatalmas karcsapás

tevé, melly, lappal fordulván, kardja nem sértett ugyan, de Orlaynak különben is megfáradt jobb-ját még inkább lassítá. 'S ez most magát védőleg tartva inkább, a' sziget' alsó széle felé hátrált, olly szándékkal, hogy valamennyire kipihenjen. Azonban egy másik csapás mellét egész csontig keresztül hasítá, 's vére bőven ömlött alá tagjain, 's befesté a' szomjas homokot, melly eddig emberek' bűne által fertőztetve nem volt. Orlay, most már csaknem a' sziget' peremén, vég elszánással megfeszíté minden erejét, hogy ellenségét visszatorolhassa; de egy széditő csapás, melly fejére zuhant, véget vete az öldöklő viadalnak. Élettelen dőlt hanyatt a' csendes hullámok közé, 's azok esése által megzavarodva, foglalatoss keringéssel vevék fel a' nem várt martalékot, 's vitték lefelé az éjnek 's néma lakóiknak áldozatul.

A' győző merőn és mozdulatlan néze egy ideig ledőlt ellensége után, kit a' habok közé majd lemerülni, majd ismét véresen felbukkanni látott. 'S noha különösnek tetszék, hogy a' test többet van víz felett, mint alatta, végre még is meggyőződött a' felől, hogy halálos ellene vagy már is halva van, vagy hogy sebei 's a' víz menthetlenül előlendik őt. Illy hittel álla meg

egy ideig a' viadal' helyén; körül tekinté az alkonyodó láthatáron, majd felszedé 's a' vízbe veté az elszabdalt lobogót, 's gyilkos harcának véres tanúját, a' kardot, messze a' habok közé sujta. Utána indult nem sokára maga is 's szerencsésen kiúszott a' partra, hol az erdő' lombjai közt eltűnt. A' kis sziget ismét puszta maradt, de a' dúlakodó nyomokkal együtt járó vér mutatta, hogy ember vendége volt.

II.

Ki jár körül olly hangosan,
Hol a' nagy isten' háza van?

Szép 's bájos ő, 's ah fájdalom,
Én soha meg nem láthatom!

A' legdombosabb helyen egyedül állott az isten' háza, kicsiny, de elég tágas a' nem fölötte népes falu' hiveit befogadni, 's mind csinnal, mind gazdagon felbútorozva a' falunak urai, Darvasék 's az Orlayak által. Már jó ideje, hogy benn gyűlve volt a' nép; komolyan hangzának el a' lélekható orgona' vég hangjai a' mes-

ter' harsány énekével. A' templom' ajtajának két hiv őre, a' béna vén Dara 's egy szegény vak ifjú, ki leterített gubán jobb felen ült, felhagyának a' tördelt beszélgetéssel, melly rendeltetésök' unalmas egyhangúságát néha megszakasztá, 's a' templomból kijövendő népre várakozva, arczaik 's helyzetök azon könyörületre indító alakot vevé fel, melly hosszas gyakorlás által náluk természetté vált. Azonban, úgy látszék, a' népet még valami benn tartóztatá, 's a' vak Sajó — így nevezék a' fiút — csalhatatlan füleinek adatait követve, el nem mulathatá ezen észrevételt tenni: „Dara bácsi! ki lehet ez a' mérges úr, ki már másod izben kerüli a' templomot, 's be nem mer menni, mintha tömjéntől irtóznék?“ De Dara bácsi bölcsen hallgatott, mert egy köpönyegbe burkolt magas szál ember épen most csapott el közel az egyházajtónál, 's mielőtt a' jövőnek háttal térdelő Dara kitelhetőképen szemébe nézett volna, már ismét elhaladott. A' vak Sajó, mintegy folytatva félbeszakadt 's válasz nélkül hagyott beszédét: „Úrnak kell lenni, monda, mert különben most templomban volna, 's haragosnak, mert lépései alatt szinte remeg a' domb.“ „Hallgass, — felele a' szélhűdt Dara — jőnek!“ 's a' beállott csend után az indulás' moz-

gásait lelete hallani, midőn a' vak Sajó, fejét a' küszöbre hajtva, lágy, csaknem lehelletté finomult sugalommal mondá: „Zelemér!“ 'S a' szép Zelemér, az öreg Darvas' egyetlen leánya, első lépett ki anyja mellett a' templomból, olly kéjt sugárzó arczczal, millyen csak egy boldog menyasszonyé lehet, kiben üdvöztető hitté áldatott fel azon édes remény, hogy a' földön legdrágább kincsét, a' szeretett ifjat, övének mondhatja. De még ki sem lépett jól a' küszöbön, midőn halványodottan dőbrent vissza; mert most harmadszor jelent meg a' köpönyegbe burkolt lovag a' jobb sarok felől, 's egy sápadt, szenvedély dulta arczot tára ki, mintegy ráfeledkezve, az oda pillantó leány' szemeinek; de épen ezen pillanatban visszafordult, 's a' templom' oldalától födetve, nem láttatott többé. A' gondos anya aggódva szorítá magához megrezzent leányát; de a' hely 's időpont sokkal ünnepélyesb vala, hogysem kérdést tegyen hozzá. Utánok jött ősz fürteiben, komorabban mint ez alkalomhoz illett, az aggastyán Darvas, mellette az ifjú vő a' deli Csatár, alig mervé segéd kezét ajánlani a' remegő, de parancsoló tekintetű ősznek. A' templomon kívül körülömlé őket a' kisedel nász kíséret, többnyire rokonság, a' vidék' mind két nemű ifjaiból 's

tisztesebb személyeiből szerkeződve. A' nász általában igen egyszerű 's a' magyar divat' ellenére pompátlan vala, nem kevésbé diszesítve mindazáltal az ifju pár' összehangzó szépsége 's az azt környékező arcok' virító vagy tisztes tekintete által. Az öltözetek inkább csinosak és daliásak, mint pompázók valának, egyiránt távol a' porba sujtott szegénységtől 's feleröltetett pazarlástól. A' nép tiszteletes távolságban kíséré az úri nászt, 's miután az, részint lovakon, részint hintókon eltávozott, eloszlának kiki házaikhoz, éldelni a' hetedik nap' nyugalmát 's örömeit. Csak a' két koldús marada még a' templom előtt a' napi történet fölött értekezve. „Szép-e a' vőlegény?“ kérdé szinte félelmesen a' vak Sajó. „Hm! öcsém — felelt az öreg Dara — csak olyannak kell a' vőlegénynek lenni. A' mellett vitéz is, 's mondják olly jó, mint a' falat kenyér. No hiszen az isten most meg is áldotta.“ A' vak Sajónak e' közben sohajtása hallék; de az öreg azon föl nem akadva folytatá beszédét: „Még is az a' pogány öreg Darvas inkább akarta volna leányát a' gazdag Orlayhoz adni.“ „Az isten ne adja!“ szóla közbe buzgó áhitattal Sajó. „De hiszen nem is adhatja már; mert Orlay ő keme a' vízbe fúlt; már neki régen megesett a' hi-

deg lakodalom. Az öreg azonban nem rosszul számolt; mert lásd, Sajó öcsém, — folytatá kényesen a' vén Dara — akkor ez a' falu, öt más helységgel, egy kézre jött volna. De máskép tetszék az úrnak. Orlay elveszett, 's az öreg kénytelen volt leányát annak adni, kinek nem akarta. No de már ez megvan. Annyi bizonyos, hogy az isten' angyalai egy szikrával sem szebbek Zele kisasszonynál, ha repülni tudna! fejezé be kászolódás közben, szinte vig lelkesedéssel Dara 's vasalt botjával lassankét elkoczogott.

„Ah én nem látom őt! — sohajta szomorún magán maradván, a' világtalan Sajó, — én nem látom az eget, nem látom a' földet, nem látom Zelemért. Szép Zelemér! Ah nekem mindig éjfél van, nem esteledem, soha sem virradok, 's gondolatim, álmomhoz hasonló, fejemben születnek, fejemben halnak el, nincs a' ki megmagyarázza őket. Mindenható! ha én egyszer, csak egyszer meglátnám őt; azután záródnék el szememnek a' világ. Mi nekem az ég, mi nekem a' föld, ha megláthatám! Szegény Sajó!....“

Az egyházfi' rideg kopogása elveré a' vak fiú' álmait. Fölkele, összerázza süvegében néhány filéreit, mellyekre könnyei hullottak 's ügyes tapogatással épen haza felé indult, midőn egy kis,

mintegy nyolcz éves leány lelkenedezve jött elébe 's vezetni kezdé; de Sajó észrevevé az ellenkező irányt. „Hová vezetsz, Boris?“ kérdé a' kis leánytól. „Darvasékhoz — lön a' felelet — Zele kisasszony azt mondta, hogy ma ott ehetünk. Oh, Peti bácsi, ma szép ám még Zele kisasszony, valaki gyöngyöt szórt el a' haja között, úgy csilámlik, hogy még!....“ csevegett a' kis leány 's öröm 's kíváncsiság lelkesítette lépésekkel gyorsan elvezeté bátyját a' lakodalmas házhoz.

III.

Legszebb virágát vágyaimnak

Letörte más;

Vágyaim most téged szomjuhozna,

Megtorolás!

Egy tágas terembe, mellynek öbleit egy falba tűzött szövétnek világítá, két férfi lépe be, mind termeteikre, mind fegyvereikre igen különbözök, mert a' mint szálás vala egyik, kinek halvány arczulatját nem rég hegedett hosszú seb bélyegezé, olly zömök 's piros pozsgás volt a' másik, 's övébe rejtett gyilkaival, széles sárga hüvelyű kardjával, vállán függő tegzével, ijával,

's a' mellére akasztott buzogánynyal 's kürttel mintegy bepánczélozva, igen hasonlított a' süldisznóhoz, mellynek minden oldalán ártó fegyverei vannak; míg amaz mind mozdulataiban, mind öltözetében lovagiabb, egy könnyű kopjaszált horda jobbában, nagy egyenes kard lógván balja felől. Azonban volt, mi a' két, látszólag olly igen különböző alakot egymáshoz hasonlóvá tevő, tudniillik arczaiknak azon kifejezése, mellyen vad-ság és rossz akarat ült. „Átkozott setét lak ez a' tiéd — szólt a' lovag, midőn belépének — pokolnak kellene tartanom, ha nem tudnám, hogy haramia-fészek.“ „Igen megbecsülsz, uram — felele a' zömök öntetszéssel — magam is azt tartom, hogy a' pokolnak igen nagy előmenetelt kellene tennie, ha ezen szegény kis üreggel mérkezni kívánna, mert míg a' balsúgó, a' sátán, csak gondolatokat öl, mi, dicsekedés nélkül legyen mondva, életeket irtunk. Noha — folytatá beszédesen — Mátyás ő felsége, a' mi vitéz urunk“ „Fúljon meg a' te vitéz urad — kiálta méreggel a' lovag — miatta kellett avval a' felparaszt Csatárral titkos viadalra kelnem, különben örökös közbenjárásai miatt a' leányhoz nem juthattam volna. Oh hogy a' sátán őt kiragadta körmeim közül, hogy én okosabb nem vol-

tam!....“ „Vagy hogy engem nem ismerél előbb.“ folytatá a' haramia. „Igen, Csigolya, téged kell vala ismernem, illy emberre lett volna szükségem, mint te vagy, ki két legellenkezőbb dolgot tud egyszerismind: tenni és hallgatni.“

„Igen! tenni mint a' villám, hallgatni mint a' föld. De, uram, itt már bizton vagyunk. A' mi haladt, el nem marad: kit kell megfosztani?...“

„Nyomorú tolvaj!“ monda megvetőleg a' lovag.

„Megállj, uram, [még nem mondtam végig, megfosztani jószágaitól, életétől, 's a' mi legköltésesebb és nyaktörőbb, de nem szinte kivihetetlen, becsületétől? No's meglegszel velem?“

„Fejedelem vagy! — monda az ingerlékeny lovag — de most az egyszer meg kell toldanom lajstromodat, neked egy leányt kell elrabolnod 's egy ifjat megölnöd.“

„Megölöm és elrabolom!“ kiálta lelkesedéssel a' hold' vitéze.

„És hallgatni fogsz.“

„És hallgatni fogok.“

„Így. Az alku áll. És még is, Csigolya — szóla szünet után a' lovag — jobban tévél, ha, mikor vég eszmélettel sajkádhöz ütődém, a' he-

lyett hogy fölemelél, lebuktattál, a' helyett hogy ápolál, megfojtottál volna!"

„Már megengedj, uram, azt igen ostobául cselekedtem volna. Aztán feleded, hogy azon a' kurta övezeten kívül, melyet alig lehet gatyának mondani, semmi sem volt rajtad. Ruháidat is valami gazember szedte fel a' parton, csak egy rossz ezüst csat vagy boglár sem jutott kezemhez.“

A' lovag nyugtalanul egy törzsök székre veté magát, 's az asztalra könyökölt.

„S ne vedd hízélgésnek, én egy kissé számot tartottam rád. Templomban voltatok 's én — no én is ott voltam az oltár mellett, 's három emberre vigyáztam különösen. Az egyik, az csak egy gyenge asszonyi állat volt, de szép, mondhatom hogy szép. Szeme mint a' bogár, szemöldöke mint a' nádaly, termete mint az őzfié. 'S a' hajadon ájtatosan imádkozott: tekintete földre 's koronként az oltárra szegezve. Csak egyszer pillanta fel 's akkor szemei egy pár. férfi-szemmel találkoznak.“ „Hah átkozott!“ dühöngve magában a' lovag. „A' szemek, uram, nem tiéid voltak; mert te akkor elsötétédél, 's szemeid, hol eddig kém gyanú borongott, olly haragos szikrát vetettek, hogy de mit beszéljek többet! Arczodon ak-

kor egy egész égihaború volt: setét felhői 's vilámai lobbant haragodnak. Mikor így láttalak, gondolám: ez embernek valaha szüksége lehet rád!

„A' fattyú! — kiálta hirtelen felszökkenve a' lovag — az az utált kölyök, talán épen most öleli őt, most játszik setét fürteivel. Azon ajak, azon szem, tagjainak hősín bársonya hah átkozott! — mind azon báj, melyet én csak távolról imádtam, mellyből kétségbe esésem mérget szitt magának, neki mézet terem. Igen, ő ingyen bírja mind azt, miért én egy világot elpazarlani, minden ereimnek vérét kiontani, 's egy örök létet végig kárhozni nem sokaltam volna. Ő illeti ajkait! egy illetés nekem mennyországom volna; ő fogja fel azon pillanatot, mellynek gyönyörétől megreszket a' lélek; ő azon a' kebelén édeleg Nem, nem, ezt nem gondolom tovább. — Mennyi idő van most?”

„Biz, uram, már közelebb vagyunk a' hajnalhoz mint az éjfélnél.”

„Mindennek vége van! Oh ördög és halál! Haramia!”

„Uram!”

„Te nem tudod mi a' szerelem. Én, én tudom azt. De a' ki szeret, az nem lehet szeren-

csés. Én felnőni láttam őt, én, mint a' kertész, ki csemetét ültete, gyermekkorra óta számot tarték arcza' rózsáira, 's azok' legszebbike, már le van szakasztva. Igen! az nekem örökre elhervadt; azt egy mindenhatóság vissza nem teremti. Mindenhatóság, én megtagadlak téged!"

„Bolond beszéd!” monda magában az unatkozó haramia.

„Oh nekem rég meg kell vala halnom, meg akkor, midőn legelső szerelemmel más szemébe nézett; most nem gyötörnének a' pokolnak kínai, nem ért volna ezen mardosó gyalázat. Oh csak egy nappal érkezzem meg előbb, vagy a' világ válnék sírhalommá, legalább ez a' hegy szakadna le reám!”

„Uram! — szóla most a' haramia, ki magát szorosan a' dologhoz szereté tartani, 's igen bámult úri vendégének egészen új gyengeségein — 's minden éjjelre illy fogcsikorító mulatságot akarsz-e magadnak szerzeni?”

„Villám és halál!” kiálta lázadtan a' lovag.

„Így, uram, már ezt szeretem hallani — folytatá Csigolya. — Fordítsd meg a' sort. Ma te töltéd kinban az éjszakát; de elronthatod vetélytársadnak ez egyért minden éjszakáit. Aztán, uram, ez az első éjszaka, mi van abban kívánatos, ha

az ember igazán fölveszi? Te úgy birandod őt, mint egy fiatal özvegyet, ki talán majd nem is lesz olly vonakodó irántad, mint hajadonúl volna. Mert hejh! Uram, leány és asszony két igen különböző dolog. Azonban az idő is elhaladt, akarnám tudni, áll-e előbbi határozatod vagy nem?

E' végső igen világos szavak hidegebb eszméltre hozták a' lovagot 's noha még folyvást lázadtan vert ere, nyugodtabbnak erőlködék látszani, 's bizodalmasan megfogván a' haramia' kezét, így szóla hozzá: „Csigolya, én neked már is sokkal tartozom; te mentéd meg életemet; de ha ezen merényünk sikerül, visszatérek ismét ősi birtokomba, 's tiszszerezen rovom le adósságomat. Igen, Csigolya, Csatárnak halni....“

'S szép nejének tiédnek kell lenni!' zárá be diadal' hangján a' haramia. De most kívül lassú zaj hallaték, mint ha valaki közelgene. A' haramia hirtelen meggondolással lefordítá a' szövétneket, 's miután azt gondosan eltapodta volna, már besuhant az idegen vendég is. 'S most hárman állottak a' borzasztó setétben, felfogott lélekzettel 's mozdulatlanúl, nem látva 's nem láttatva, gyanú és félelem' tárgyai egymásnak; csak a' haramia' lelkében villant meg egy gondolat, 's az gyilkolás volt. Minden idege megfeszülve, a' tör jobbja-

ban magasan emelve, hogy a' belépettnék első mozdulatát meggyilkolja.

„Ki van itt?“ zenge most egy félénk gyermek hang.

„Szent Jeromos!“ — zúgá magában a' harminia 's ijedve bocsátá le a' tört kezéből. „Hát te, rossz kölyök — szóla tovább a' gyermekhez — nem tudsz jelt adni ha jósz? mit keressz te most itt?“ „Oh, apám, hiszen keed van itt — monda a' gyermek. — Hát, édes apám, én csak azért nem adtam jelt, mert elfeledtem. Aztán az emberek ide küldtek a' Farkas-völgyből, hogy már világosodik.“

„Fuss előre, kis fiam — mondá szokatlan szelidséggel Csigolya — mondd, hogy mindjárt megyünk, 's az ajtót, ha kimégy, félig nyitva hagyd. Nem láttál künn senkit?“

„Deb'zon!“

„Hát kit láttál?“

„Szár az ágon tar varjút. Aztán, apa, anyám azt izeni, hogy pénze elfogyott.“

„Takarodj!“ kiálta rá Csigolya félboszúsan. A' kis fiú, ki hihetőleg ismeré az efféle követelések' munkálatait, már ekkor az ajtónál volt, készülében, hogy a' bokrok között a' szabadba menjen; de apja megjobbitá magát 's így szóla:

„Várjatok rám estére a' Sólyomkő alatt.” 'S a' fiú most hirtelen eltűnt. Csigolya három ajtót zára be maga után, 's új frigyeseivel elhagyá ezen örök éjü tanyát, méltó tanúját egy új gonoszság' setét terveinek.

IV.

Én láttam őt, az iszonyút!
Olvastam arcán a' boshút.

„Egyetlenem! — monda Csatár, 'midőn ifjú hölgyével az úti szekerektől távol egy rövidebb 's igen kellemes hegyi ösvény' fő fokán megállapodott — szép Zelemérem! milly öröm az nekem, melly üdv, hogy enyémnek mondhatlak, enyémnek isten 's ember előtt, enyémnek a' szív előtt, melly maga fölött semmi idegen hatalmat nem ismer. Ah Zelemér! atyádnak előbbi szigorú tilalma 's nagyra vágyó házasságtervei alig engedék közelitésemet, 's most egyszerre látlak, hallom édes szózatodat, izlem ajkadat, öllelek, birlak. Szent isten! mit adandok vala azon jósnak, ki ezt nekem a' csüggedés' napjaiban megjósolta volna. Még most is úgy tekintelek, mint egy kedves regét, mellyet örömet hallunk, de hinni nem le-

het; mint egy kellemes álmot, melyben tartani keli a' felébredéstől. És még is tagadhatatlan, hogy te karjaim között vagy, 's hogy te vagy, szépséged a' tanú. Szép Zelemér! Jól adá az ég, hogy többé semmi akadályt nem tettek előnkbe. Azt nem tudom mint, és mennyire szeretlek, de azt tudom, hogy ha téged el kell vala vesztenem, fellázadtam, megőrültem, a' világot felgyújtottam volna. De nem gyötrelek többé ilyen gondolattal. Ki mondhatja most, hogy te nem vagy enyém? Ezen szem' úszó két ege, ez ajk' mosolygása, homlokod' derűje, mind ezek azt vallják, hogy te enyém, hogy te boldog vagy!"

Mindezekre, valamint a' beszéd' némelly más részeire is a' boldog ifju nőtől egy néma szives ölelés volt a' válasz, melyet most Csatár érzelmeinek azon foka szerint viszonzott, mire azok beszéde' tartalmai szerint emelkedének.

„És még is, Csatár, — monda a' hosszú ölelésből kifejtekezett nő — félelmem nem akar szűnni. Az, kitől a' templomból kijövet visszadöb-bentem, Orlay volt."

„Orlay! — monda mintegy elmerülve Csatár — Álmodol Zelemér."

„Ah Csatár! monda félelmesen a' nő — adná isten, hogy álmodtam volna, úgy nem lebegne

az a' rettenetes kép szüntelen előttem, nem kísértene nappal örömeim körül, nem riasztaná el álmaimat. Gyermekkorom óta ismerem őt; gyarkorta játszott velem, 's atyám' ohajtásaként, mint tulajdonát nézett. Parancsolhattam, 's megteve mindent; de soha sem tűré, hogy mással enyelegjek. Utánam járt, mint az árnyék, sötét gyánúval, 's elfanyarítá gyermekéveimet. Mikor ifjává lőn, egy rettenetes esküt monda, ha nem lennék övé. Irgalmas ég! ha az az ember él, úgy én nem lehetek nyugodt: csak látása is fölemészténé boldogságomat.'

„Gyermek vagy — monda félig feddőleg Csátár — nem vagyok-e melletted 's juthat-e még idő rá csak gondolni is? Légy nyugodt édes Zelikém, ha minden baj a' világon olly távol maradna tőlünk, millyen bizonyos hogy Orlay nem él, úgy tiszta 's háborítatlan lenne boldogságunk. Kivánatodra im elhagyjuk a' helyet; távol leendesz félelmed' tárgyától, ha az a' túlvilágról kísérteni vissza járna is. Mondhatom neked olly bizonyosan, mint karjaimban vagy, hogy...“

„Hah, Orlay!“ sikolta fel rémülten a' nő, 's a' bámuló Csátár' lábainál összerogyott. A' tárgy, melly ezen rémülést okozá, egy halvány ábrázat volt, két haragos szemtől világítva, melly a' sze-

retökkkel általellenlő lombok közül egy pillanatra kitekintett. Az arcot nem sokára a' test is követé: Orlay volt. Mielőtt Csatár elájult kedvesét fölemelhette volna, már előtte állott holtnak vélt ellensége, Csatár' vég szavait gúnynyal utánoszva: „Mondhatom neked — így szólt — olly bizonyosan, mint azon asszony lábaidnál hever, hogy Orlay él! Ragadjátok el ez asszonyt 's e' kölyket vagdaljátok össze!” parancsolá most Orlay, és Csigolya elérőhant czimboráival; de Csatár már ekkor felkészülve állott, 's legelső csapása földre terített egy haramiát, ki feléje vágott. Nem sokára közös verekedés lőn, mellyben Csatár a' sokaság ellen egy faderékhoz vala kénytelen hátat vetni, 's onnan elég szerencsésen védte volna magát, midőn elájult kedvesét felkapá Orlay 's vele a' fák között eltűnt. Csatár most mindenről megfeledkezve, dühösen megrohaná az útját álló haramiákat, 's rendkívüli ereje 's ügyessége által tágasabb helyen tán utat tört volna; de itt minden felől körülvéve, 's indulatja által vigyázatlanná téve, csakhamar elakadt, több felől megsebeztetvén, 's Csigolya' buzogányának egy súlyos ütése által eltántorittatván. A' harcznak vége lőn. Csigolya még egy biztosító tördőfést készüle tenni Csatáron, midőn mindnyájok'

rémültére közel egy vadászkürt' riadása hallék. „Megálljatok! ki mer itt csatázni Mátyás' hire nélkül?“ kiálta harsányan egy uralkodói hang. 'S a' haramiák rémülve ságák egymásnak: „Mátyás király! 's csak hamar eltűntek az erdő' sűrűjében, magokkal vive az elejtett társat is. 'S Mátyás király, mert csak ugyan ő volt, egy könnyű sugár termet, vadász kopjával kezében, kürttel oldalán, kijött az ösvényre 's a' mint körültekinteni kis időre megállt, mind testtartásának daliássága, mind kivált arcának komolyan parancsoló fennsége jelenték, hogy akár mint levente, akár mint király, a' bajokkal szembe szállni kész. Így állá egy ideig, midőn Csatárt széldülten egy fának dőlve látá. Igen csodálkozott, hogy illy nagy zaj után csak egy embert talál, azért is meghagyá utána érkezett embereinek, hogy az erdőben szerte nyomozzanak. Az alatt föleszmélt Csatár, ifjui ereje kiállván a' szédítő csapást, 's midőn első eszmélettel „Zelemért“ sohajta, a' királyt látá maga előtt. „Hogyan, Csatár? te itt? 's mint szavadból sejtem, szeretőd vagy hölgyed elraboltatott?“ Zavart tekintettel 's még mindig bámultan néze fel erre Csatár, 's kebléből mély sobajtás szakadt. De a' király, valamint sokat kívánt katonáitól, úgy hű bajtárs

is volt. Történetiróink megjegyzik róla, hogy minden vitézét nevéen szólíthatá. Csatárt azonban nem csak így ismeré. Csatár Orlayval együtt udvaros volt nála, 's egyike azon ifjaknak, kiket mind teremeiben, mind a' vivó pályán 's csataterén szerete maga körül látni; mert a' milly bátor 's vitéz vala itt, olly deli 's nemes magavi-seletű a' társas körökben. Az udvar' ifjainak figyelme leginkább rá 's Orlayra volt, azon különbséggel, hogy őt szerették, Orlaytól félték. De a' királyhoz térve, ő kedvelt bajnokának illy bal-
 esetén igen felindult, 's alig tartóztatá magát, hogy a' rablók' nyomozására 's megbüntetésére el ne távozzék. Azonban Csatár' állapotja szinte segílyt kívánt. A' király felsegité őt, 's miután kipi-henni hagyta, 's látá, hogy ereje 's eszmélete lassanként visszatér, kérdé, mi baj érte 's kik voltak bántói? „Felséges uram! — szóla esdekelve Csatár — ha valaha hiven szolgáltalak, küldj a' rablók után, Orlay elrablá hölgyemet.“

„Orlay? — szólt csodálkozva Mátyás — meg vagy zavarodva, Csatár; hisz Orlay nem él. Eszmélj csak fel. Senki sem tudhatja olly bizonyosan hogy Orlay meghalt, mint épen te, Csatár.“

„Nyelné el őt az örök kárhozat olly bizonyosan, mint az, hogy él.“

„Ohó! hiszen te már tűzbe is jössz; no ez jó jel 's remény a' gyógyuláshoz. Ne hidd azonban, hogy mi tudatlanok vagyunk. Nem alkuvál-e te halálos bajra Orlayval, tiz bajtárs' jelenlétében? Nem vittatok-e a' tavasz' derekán, alkony tájban, Orlayval egy kis puszta szigeten, ketten, minden tanú nélkül? Nem esett-e vég csapásodtól holtan a' habok közé Orlay?”

„Igen, uram — monda mind inkább erősödve Csátár — ezen kar döntötte őt a' habok közé; de a' milly bizonyos, hogy halottnak hittem, olly tagadhatatlan, hogy él 's elrablá hölgyemet. 'S oh boldogtalan, mig én tettemet hirdetem....“

„Addig embereim nyomozzák rablóidat. Férfiasan, Csátár! ha bajok nem volnának a' világon, mire akkor férfi, mire a' bátorság? nyugodjál meg szavamon. Ha Mátyás' király' hatalma elég, hogy rajtad segítsen, nincs okod búsulni. A' titkos viadalt, mivel becsülettel álltad, nem akarom tudni, ha ellenséged meghalt volna is; de ha él 's rabolt, számot kérünk tőle.“

Ekkor előlépe egy a' király' emberei közül: „Felséges uram — monda — egy holt testet találtunk fej nélkül. A' többi rablóknak nyomára nem akadhatánk, mintha csak a' föld nyelte volna őket el.“

„Jöjtek utánam — monda a' király — az Or-
layak' várát fogjuk szemre venni.”

V.

Segítség! ah ez ő vala,
Üdvömnék angyala.

Az nap, hogy Csátár' szekerei megindultak, korán reggel kivezetteté magát Sajó egy szoros út mellé, hol az új párnak okvetetlen át kelle mennie; meghagyá azonban, hogy délután érte jöjenek. Itt ült ő, előtte a' mély úton túl magas meredek part, háta mögött sűrű erdőség, mellynek lombjaitól beárnyékoztaték. Az erdőnek rejtéményes moraja, lombzuhogás 's madárhangból elegyítve, még inkább elmeríték andalodott lelkét, elméletei levén a' leghivebb barátok, kik őt soha sem hagyák társaságtalanúl. De ezen barátok nem voltak vigasztalók, szomorú 's kietlen dolgokra levén emlékeztetői, mindazáltal kedvesek neki; mert nem hagyák el setét napjaiban.

„Én boldogtalan — így sohajta fel hosszas me-
rengése után — még csak el sem búcsúzhattam
tőle, meg sem köszönhetém neki, hogy gyer-
mekkorom óta őrangyalom volt. Midőn más ki-

csúfolt, ő vigasztalást monda, midőn más elhagyta, ő felkeresett; midőn kivetének, mint a' kőrebet, ő felvétete, és házában ápolt. — Bár ne tette volna, mondá egy kis szünetre, magát mintegy megeczáfolva, most talán nem élnék, nem tűrném ezt a' mondhatatlan kint. Szegény Sajó! ki tehet róla, hogy te vak, ügyefogyott és pór születés vagy? ki tesz téged olly nemessé, vitézzé, delivé, mint Csatár? Oh a' kit Zelemér szeret, annak dicsőnek kell lenni! — 'S még is, ohajtanám, hogy e' szem megnyílnék 's felgyújtaná nekem tüzével a' setét levegőt, hogy képét a' fénytől dicsőülve látnám, úgy járulnék hozzá, mint isten' oltárához, honnan üdvözlés' reménye mosolyog. Oh mit nem adnék egy ilylen álomért! odadnám azon szemet, melly most nincs, melly mindenem volna, mellynek vakablakában most éjféli 's levertség tanyáznak. — Örök isten! én őt nem látom ezentúl! Látom? boldogtalan! 'S még is, midőn ajka felém olly szelíden zenge, midőn kis kezeit ajkaim illették, midőn könnyü lépteit hallám elsuhanni, úgy tetszék, mint ha láttam volna, lelkem bizonyosan látta, szépnek, dicsőnek, imádandónak! Ah Zelemér! De most legalább elbucsúzom tőle, még egyszer hallom édes csengő szavát, annak utó-

hangja fennmarad lelkemben, lelkem azon hangba költözik át.“

’S most valóban emberi hang szegé meg a’ csendet, de nem olly csengő, nem olly szelid tartalmú, millyet Sajó vára, hanem durva, férfias ’s gyanúsán elnyomott, millyenen a’ rossz lelkiösméret szól. „Siessetek haza, a’ király’ kopói nyomunkban!“ Ezen kevés szó elég vala Sajót értesíteni, hogy nem jó helyen van. Hirtelen felszedé csekély batuját ’s vele még jókor vissza a’ bokrok közé vonúlt. Azonban nem tudván mennyire van a’ haramiák’ szemei előtt fedve, ’s nem jönnek-e egyenest rejteke felé, igen kezdé helyezete’ veszélyességét érzeni. „Itt várjatok be — mondá ugyan azon hang — ha egy vagy kettő jön a’ király’ embereiből, üssétek le; ha többben, ugorjatok szét ’s úgy térjete haza.“ ’S most Sajó több férfinak dobogását hallá, mint a’ horhosból a’ gyaloguttra egy résen felkapaszkodának. Sajó most elveszté minden bátorságát, szellemi gyengéd ohajtásai elenyésztek a’ komoly baj előtt; egyedül szabadulásáról gondolkodott. Majd négy kéz láb, majd tapogatva, de igen bajosan és lassan haladott befelé a’ bokrok és fák között, a’ mint csak lehetett olly kevés zörejjel. Több ízben megállapodott ’s körül hallgatózék; de az ijesztő

hangok nem akartak elmaradni fülétől; sőt mintha üldöznék, a' lábdobogás 's haraszt' suhogása mindig feléje látszottak tartani. Hiába vonult belebb meg belebb az erdőbe, a' vegyes zaj mind inkább közelge feléje 's ő most vég erőködéssel keresztül ronta egy sűrű bokron 's ott vesztegelt, bevárni jó 's bal szerencsáját. Kétsége még folyvást fennmaradott, vajjon, míg egy felől bokortól fődetik, nem lesz-e más oldalról egészen kitárva, 's azért térdre bocsátkozék, kezeit összetéve mint az imádkozó, noha félelmében imádkozni nem bírt.

„Nyissátok meg az ajtót a' patak felől, amaz most messze 's igen szem előtt van — szóla ugyan azon férfihang, melly már két ízben megszólalt — 's várjatok reánk.“ A' zaj lassanként kisebbedett 's a' vak Sajó mindinkább kezdé remélni, hogy felfödetlen marad; de most egy segítségért kiáltó asszonyi hang hasítá a' levegőt; és Sajó, ki épen felállani készült, elzúzottan rogya vissza térdeire; szemei villámkarikát vetének, de csak hogy örök éjjelők annál sötétebb 's rémületesb legyen. Majd eszeveszetten rohana a' sikoltó hang után, nem gondolva élettél, nem semmi akadálylyal; de a' kiáltás elhangzék 's csak hamar kaulauz nélkül maradott. Ott álla most egyedül,

tüskétől megszaggatva, úttévesztve, világtalan, minden remény nélkül, hogy vissza térhessen, kiteve a' vadon erdő' ártalmainak 's mi az élet' legkinzóbb szörnyetege, az éhenhalásnak. 'S ő mind ezt nem érzé, nem gondolá, nem ismeré; mert a' sikoltó asszonyi hang Zelemér' hangja volt.

VI.

Haramja - fészek, szörnyű lak;
Benn búsan ül egy nő alak.

Sohajts, avagy kiálts,
Nincsen remény:
Egy bérz fejed fölött,
És öröd — én!

Azon setét teremben, hol nem rég két férfi' gyilkos terveinek valánk tanúi, most igen nagy elevenség mutatkozott. Középen Csigolya állt egy csapat emberrel, kiknek nyugtalansága elárulá, hogy valamire várnak; azon közben több fáklya gyújtatott meg, 's körös körül a' falból kiálló tartókba tétetett. Most látszék csak tisztán a' teremnek mind nagysága, mind különössége: akkora volt, hogy kétszáz embert bőven befogadhatott; falai terméskő, de mellyen az anya ter-

mészeten kívül emberkéz is munkált, magassága mint templomé; 's a' mi ismeretlennek borzasztóvá tévé, rajta egy ablak sem volt. Fölfelé ment egy kurtóféle nyílás; de annak gyenge derűje a' szövétnek-fény miatt most nem vala látható. 'S ha az egyetlen ajtó, hol a' bejárás volt, betéttetett, hasonlónak lehet mondani egy lezárt koporsóhoz. Különösségeihez járult, hogy bal oldalán patak csaponga szilaj árjaival, mellynek mormolása a' gyakran sok ideig pusztá terem' csendét egyedül szakasztá.

Most ajtó nyilék 's egy véres fej gördült be a' haramiák' lábaihoz, kik első pillanatban megdöbbenve 's visszaborzadva, majd szilaj hahotával fogadák a' lábatlan vendéget, mert benne elesett bajtársok' fejére ismertek. A' fej után belépett annak levágója is, egy nyúlánk, délczeg legény, kit Csigolya különös figyelemmel fogadott. „Derék fi vagy, Fitos, hogy fejét elhoztad, így legalább reánk nem akadnak. Mihelyt az erdő tiszta lesz — szóla tovább társaihoz — odább kell állanunk; a' veszprémi vásár nyakunkon. Most jertek utánam.“ Evvel felszúra kardja' hegyére a' véres fejet 's a' bejárással által ellenben egy alacson ajtóhoz mene. Utána mindnyájan az üreg'

belső osztályaiba vonultak, de vad zajgásaik gyenge moraj gyanánt még néha hallhatók valának.

A' nagy terem' jobb oldalán egy négyszegű benyílás volt, ott ült alacson kereveten Zelemér, feloldott szemeit a' hely' 's jelenetek' iszonyai ellen még most is kezeivel fedve. „Szent isten! hová jutottam!“ voltak első szavai csüggedségében. „Szeretőd' karjai közé — monda tompa me-rengéssel Orlay, ki most az egyik szeglet' árnyékából, hol eddig Zelemér őt nem látá, előlépett; — szeretőd' karjai közé jutottál, szép Zelemér! bocsássa meg neki az irgalom' istene, hogy téged eszénél, az életnél, becsületénél is jobban szeretett.“

„Haramia! 's ezt a' te nyelveden szerelemnek hiják? Oh, Orlay, ha én téged soha nem láttalak volna, más világon fél kárhozatot kiál-lanék értte. Ne közelíts hozzám, Orlay, te kísértete minden öröminnek, ne közelíts hozzám; mert az élő istenre esküszöm — Orlay hátrább vonult — hogy holt testemet leled. 'S tudod-e mióta hordom e' tört velem? láttam ördögi képedet a' templom előtt 's tudtam, oh én nyomorú! hogy lelkem után jársz. De jól van. Eddig boldog voltam, eddig nem láttad erőmet; most, most látni fogod.“

„Hagyd el — monda most szomorún inkább mint haraggal Orlay — hallgass rám Zelemér! — Ah ha te ez egy bűnömet meg tudnád bocsátani.“

„Soha!“ monda indulattal a' szerencsétlen nő.
 „Soha! — ismételé megrázó fanyarsággal Orlay.
 — Ah Zelemér! a' rövid élet' pillanatai néha hosszabbak minden öröklétnél, ha azon élet fölött egy egész nagy bércz fekszik sírhalomúl 's a' szűk ajtónál, melly kifelé viszen, a' megvetett szerelem 's féltékenység áll őrt. 'S egy illy keservesen hosszú pillanatban sok megy át a' lelken: kín, fájdalom, kétségbeesés, a' gondolatok' ezer meg ezer rajaival, mellyek közül egy sem hoz virágot, egy sem a' vigasztalás' mézét, míg végre a' puszta lelket elfoglalja egy nagy gondolat, a' minden gondolatok' legerősebbike, az ellenállás' lehetlenségének meggondolása. Mondám, itt reánk egy bércz nehezedik, az ajtót én őrzöm; sohajts, vagy kiálts, senki sem hallja meg, még az isten sem: engem sem hallgata meg vérző kínaimban. Két dolgot hagyok, miről gondolkodjál. Vagy titkon léssz hölgyem itt, vilagtól elszakadva, akaratom ellen, vagy megegyezel összekelésünkben 's akkor asszonya vagy birtokomnak, életemnek, akaratomnak; mert tudd meg mától fogva Csátár' özvegye vagy.“ E' vég szá-

vak villámként rázák meg a' nő' idegeit: felijedt, meg visszarogyott ülésére; de Orlay többé nem ügyele reá; tovább ment 's kétszer tapsola, mire a' barlang, tulsó feléből egy agg banya biczegett elé. 'Sára! — mond Orlay — maradj a' nagyságos asszonynál 's ha valamit parancsol, légy szolgálatjára. Nem sokára meglátjuk egymást.' Ezen szavakkal hirtelen kiment a' teremből, a' boldogtalan nőt leggyötrőbb elméleteinek 's azon gondolatnak hagyva martalékúl, hogy Csatár nincs többé.

VII.

Itt nyugszanak mind egy hián
'S az íme jó, 's olly halovány;
Nem tudni él-e, vagy halott?
Ki látta, vissza borzadt.

Két deli hős 's jó távol utának a' kísérő csapat, egy várhoz közelitének, mellynek falain köröskörül nagy fekete zászlók lobogának. Mit a' vár kívül mutatott, benn még inkább szembetűnő volt. A' vár' népe mind egyig feketében; czimerek és paizsok bevonva 's minden a' mi szomorúság' jelét viselheté, a' legmélyebb gyászban; mert az egyetlen örökös virágzó korban véletlenül kihalt. A' gyásznak megfelelt azon komoly csend is,

melly gyéren lakott teremeiben uralkodék. E vár az Orlayaké volt. Midőn a' két idegen a' felsőbb palótába vezetteték, egy tisztos öreg, az Orlayak' régi várnagya fogadá őket, kinek fehér hajfürtei 's csüggedt tekintete sokkal mélyebb gyászra mutatának, mint az, melly ruháin látszott. „Hol van uratok?“ kérdé parancsoló hangon az egyik jövevény 's az öreg várnagy Mátyás királyra ismere benne. „Urunk? felséges király! — monda az öreg elcsodálkozva — adná az ég, hogy itt volna 's felségedet üdvözölhetné; de ő nincs az élők között többé.“

„Valóságot akarok, öreg, nem csak tőled — monda szelidítve a' király — miről bizonyos vagyok, hanem embereidtől is. Mi tudatik uratok hollétéről?“

„Uram! — monda egy kissé neheztelve az öreg — nem tudom, mivel érdemelték az Orlayak, hogy a' vég ivadék' elhunytakor fölötte illy kiméletlen vizsgálat tartassék. Látja felséged, hogy mindnyájan gyászt viselünk 's ez nálunk csak halottért lehet. Urunk hihetőleg a' vízbe halt; mert ruhái a' parton találtattak. 'S ez sokkal szomorúbb dolog, hogysem magyarázatot tűrjön.“

„Nyugodjál meg, öreg; a' mit én keresek, valóság; de azt keresni akarom, ha szinte az Or-

layház' sirboltjait kéne is feldúlnom. Igen! 's épen a' sirboltot akarom látni, öreg; mert a' sirboltban gyakran élők lappanganak; ki akarom hallgatni a' vár' lakóit is. Nyisd meg a' sirboltot 's rendeld őket oda."

A' király ez által két czélt remélt elérni, úgymint a' ház' rejtekeit fölfedni 's egy úttal a' vár' népét olly helyre vinni, mellynek komoly 's titkos borzalmú tekintete a' vallást sikeresbbé tegye. 'S a' sirbolt, egy tágas földalatti terem, megnyittaték. Kétfelül a' falnyilásokban pörlának az Orlay-ház' elhunytai, versent korhadozó koporsóikban 's diszeikkel. Középen egy gyász emelet állt, felette koporsó, az elveszettnek fegyvereivel borítva, mellyek fölött fejtül két keresztbe tűzött kopja lengeté lobogóját.

„Nyissátok meg a' koporsót!“ monda a' király. 'S a' megnyitott koporsóban az elveszettnek ruhái voltak. Ezen közben begyűlt a' vári nép 's a' király kérdé: mindnyájan itt vannak-e? „A' rőt vadász hibázik — monda egy a' cselédek közül — vadászni van."

Most a' király kérdéseket teve a' várnagyhoz 's a' néphez Orlaynak elmaradásáról 's vajjon nem hazug-e a' hír holta felől 's nem lappang-e valahol Orlay akár itt, akár más birto-

kán; 's hogy a' ki ezen lappangást tudva is titkolja, az igen nagy bűnnek 's szigorú büntetésnek teszi részesévé magát. Mindezekre feleletlőn, hogy halottnak tudják. „Esküdjétek ezen koporsóra, a' mit vallottatok.“ „Esküszsüek!“ hangzott mindnyájok' ajkairól. 'S a' király már épen indulóban volt, midőn egy száraz rőt ember a' sirboltba érkezett. „A' rőt vadász!“ zúgá a' nép. „Hol urad?“ kérdé a' király, midőn megérté, hogy ez az elmaradott.

„Jön!“

A' váratlan felelet a' várbelieket nagy rémületbe hozta; merevenen, némán, haloványan hajborzadtan álltak, meglátni a' legszörnyebbet, mit emberi szem láthat, de soha még nem látott, — a' kísértetet. Ezen pillanatban egy magas alak állá el az ajtót 's a' várbeliek előtt ismeretes hangon kiálta: „Ki meri háborgatni elhúnyt őseimet? Ki az a' vakmerő — folytatá haraggal — ki itt a' holtak' nyugalma't zavarja?“

„Orlay, jőj közénk!“ kiálta fel egy még merészebb hang. 'S Orlay dőbbenve ismeré meg azt. Jöve erőtetett délczegséggel 's bátran, de kísértetnek is elég haloványan. Azonban közeledtével a' vár' népe mind inkább magához tért 's a' borzadás most nem csekélyebb bámulásnak en-

gede helyt, melly utóbb a' legvontabb figyelemmé vált, midőn a' király, nem várva Orlay' üdvözlétét, megfogá annak jobbját 's a' koporsóra tévén, monda: „Orlay! e' nép 's mi mindnyájan azt hívők, hogy te halva vagy; eléggé gyász dolog, ha meghaltál volna olly véletlenül; de sokkal inkább az, hogy élsz, ha bűnnek terhe nyom. Eskügyél meg őseid' hamvaira 's ezen koporsóra, melly úgy vegye valaha nyugalomra testedet mint lgazat szólnsz; eskügyél, hogy te Csatárnak ne-jét, az öreg Darvas, egyetlen leányát nem raboltal el.”

Halotti csend álla be 's mindnyájan Orlayra függesztett szemekkel várák hallani az esküt, melly egy előttök egészen új 's rendkívüli dolog felől vala leteendő. De Orlay a' várakozásnak meg nem felelt. Visszavoná jobbját a' koporsóról 's egy kissé elpirulva, tisztelettel ugyan, de elég makacsúl mondá: „Felséges uram! én az istenen kívül kettőt ismerek magam felett, a' királyt és a' törvényt. Királyom' személyének hódolok, a' törvénynek engedelmeskedem. A' mire most felszólított felséged, ha a' törvény 's biráim' ítélete úgy parancsolja, megesküszöm; ha nem parancsolja, nem esküszöm. Különben pedig — folytató csaknem elbizottsággal — szeretnék azon em-

bernek szemébe nézni, ki engem, eddig feddetlent, illy bűnnel mint szemtanú vádol.“ „Az ember én vagyok, Orlay!“ szöla fel Csatár, ki most előjöve a' sirok megöl, hol eddig kardjára támaszkodva tompa méléázásban állt. 'S Orlay a' holt-nak véltet — mert Csigolya annak állitá — 's elkövetett bűne' legrémitőbb tanúját, örökös és halálos ellenét, maga előtt látva, egy oszlophoz visszatántorodott 's minden ki e' pillanatban látta, megrendült állásán 's csüggedt tekintetén bűnvallást olvasott; de hajlékony 's édzett természetete hamar gúnyvonással segíté fel arcza' levertségét 's a' másik pillanatban már úgy állott az oszlophoz dőlve, mint kinek lelkében igen jó alap van az egykedvüségre. De a' fájdalmaiból felizgatott Csatár, nem elégele csupán megjelen-ni; férfias határozáttal a' koporsóhoz lépe 's így szólt: „Te nem akarsz megesküdni, Orlay? megesküszöm én. Halld, Orlay! én téged a' legundokabb zshiványok' czimborájának, útonállónak, latornak tartalak 's esküszöm az élő istenre, ezen koporsóra, melly a' mulandóság' jelképe, melly arra int bennünket, hogy egykor isten' elé állunk, számadandók minden tetteinkért; esküszöm azon előttd ismeretlen erényre, mellynek becsület a' neve, hogy te nőmet, Darvas' egyetlen le-

ányát, szemem' láttára latorúl elragadtad. Úgy áldjon 's verjen meg isten' kegyelme 's haragja mint igazat vagy hamisat szólok. Ha pedig mindezekre sem hajlanál — szolt a' koporsótól kissé hátrább lépve, — 's tagadni mernéd miket állítottam, akkor hazug vagy előttem 's egész Magyarország előtt, akkor czudarnak, szemtelennek mondalak, olly czudarnak, a' milly tetemes vagy! nem csak mondalak, de kiállok megbizonyítására akárhol, akármikor 's akármilly fegyverrel. 'S ezzel Orlayhoz hajítá keztyűjét; de Orlay a' keztyüt nem vevé fel, hanem haraggal körületekinté 's kérdé: „Hol vagyunk mi itt? török 's tatárok közt, vagy Magyarországon? Mikor tűrte még Orlay, hogy háza béke' idején megszállassék, nevét tulajdon ősei' sírboltjában meggyalázzák? — Felséges uram, csak jelenlétednek köszönje e' fiú, hogy meg nem zabolázom. Én vele nem vivok, nem vihatok; mert rablók, kiktől távol létemben megtámadtatám, tehetlenné sebzék jobb karomat; de tűrni nem akarom, hogy cselédek előtt nevemet gyalázza. Tagadom mind azt, mivel vádoltatom, hazugságnak, gonosz költeménynek mondom 's visszatorlok reá minden gyaláztatot, mellyel most illetett; ellenmondok egyszer mind minden további sürgetésnek 's háborít-

tatásnak. Van törvény, vannak törvényes bírám, hallgassanak 's ítéljenek meg; de mind addig házamban én vagyok az úr!“

„Én pedig úr vagyok fölötted és Magyarországon — monda most a' fölingerlett király — 's megmutatom, hogy a' gonoszszal, ha törvény' redőibe bűvik is, tudom éreztetni haragomat. Hogyan, Orlay? te gyáván és makacsúl egyszerűsmind, sem vinni, sem eskünni nem akarsz, 's még is ártatlan vagy? Nézz meg jól, Orlay! én vagyok-e azon ember, kivel játszani, ki előtt elkövetett bűnt palástolni lehet? Mi által rettenetes az oroszlán Hunyady' fajzata? az által-e, hogy ellenségei, mint atyját, rettegik a' mezőn? Nem, Orlay! a' törvény 's igazság' ellenei még inkább rettegik őt; mert felfödi az elrejtett gonoszt 's megbünteti. Igazság vagy halál! — 's e' végszót tompán zúgá vissza a' rokon keblü bolt. — Vagy vissza szerzed bántatlanúl minél előbb az elrabolt hölgyet, vagy eljövök, mint törvényes bíraid' egyike 's apám' szent hamvaira mondom, lesz okod megbánni átkodásodat, ha még egyszer ennyi őseid volnának is, mint kik itt nyugosznak. — Te 's ti mindnyájan fejeitekkel álltok az elrabolt hölgyért!“

A' rőt vadász most egy gyanús lépést teve, de Orlay' dárdája véletlenül-e vagy úgy intézve, épen jókor nyúlt által előtte 's mielőtt tovább mehetne, a' király és Csatár már elhagyák a' boltot. — Távozzatok! — szóla most Orlay, kinek áttalkodottsága minden egyéb érzelmein 's indulatain uralkodott. — Te, Kónya, itt marádsz.“

A' rémült nép örömmel 's könnyebbedő szívvél távozek a' helyről, hol az élők' és holtak' egyes tanácsában olly váratlan 's főben járó dolgoknak levének tanúi.

Orlay most Kónyához fordult: „Miért akartál te imént a' király' elébe térdepelni 's megvallani, hogy titkaim' egy részét tudod?“ Kónya fejlesütve hallgatott. „Én jó urad voltam 's akarok maradni, de hallgatást kívánok. — Nyisd meg az ajtót!“ szóla most határozottan, 's egy koporsó megetti ajtóra mutatott, Kónya reszketve fogadta szót 's egy fa-ágygyal bútorozott keskeny szoba nyílék, fölünnen gyengén világítva, mélyebb és magasabb, mint a' sírbolt maga. Ezen csendes tanyát rendelé lakúl Orlay leghűbb emberének, hihetőleg, hogy a' király' jelenltetésében lépéseit ezentúl jobban kormányozza; 's hogy éhen ne vesszen, maga nyújta le naponként eledelt egy toronyszobából, melly másnak zárva volt. A' vár-

ban a' rőt vadász nem láttatott többé, mint híre lőn, messze útra küldetvén urától.

VIII.

Ki az, ki a' vadat fektéből fölveri?

Vadász-e? oh igen! ki szívét keresi.

Mig a' bánatos szülői házon legsúlyosabban feküdt a' gyász, addig az eset' rendkívülisége által felizgatott király minden irányban megjárata az erdőt, kikutatá Orlaynak minden jószágait, vallata 's esketé küldött birák' által embereit 's minden erővel azon ügyekezett, hogy titkához férhessen a' gaz tettnek, melly csaknem szemei előtt követtetek el.

De a' legbuzgóbb nyomozó Csatár volt. Mint-ha elveszett lelkét, kiszakadott szívét kereste volna, olly csüggedetlenül, olly semmi egyébbel nem gondolva járá az erdőket. Százszor is visszatért a' helyre, hol kedvese kiragadtatott karjaiból, megvizsgált mindent, a' mi nyomnak mutatkozik 's nem csak napokat tölte nyomozásaiban, hanem néha éjenként is virraszta leshelyén, gyanakodó fülei minden kis neszt jelnek magyarázván; vagy rohana viselhetetlen fájdalmaitól üzetve, mint a' fel-

riasztott vad, míg fáradt érzékeit végre elnyomá az álom.

Illyen álmából ébrede egykor reggel, midőn egy vad körtefa alatt fekvétől mintegy húsz lépésnyire egy suhanczot láta álldogálni. Testén vászon üng és gatyá, nyakán kopott fátyolkendő, lába meztelen, feje födetlenül, bal felén egy átvetett szőrtarisznya, mellynek lapos oldalai nem igen nagy úti készületre mutatának. Így állt a' szánakozásra méltó fiú 's mozdulatlan egyenes állása, merő tekintete, már távolról mutaták, hogy világtalan. Ezen fölül ruhája és teste ágtól és tövistől irgalmatlanul megszaggatva, felkarczolván 's bevérezve volt, míg beesett arczain a' testi 's lelki szenvedés' egyesült nyomai látszának. „Senki sincs itt? — szóla bágyadtan a' szerencsétlen fiú; — ki vezeti haza isten' nevében a' szegény világtalan Sajót?“ Hangjának rekedtségéből leheté gyanítani, hogy ezen felszólítást igen sokszor kelle sikertelenül ismételnie. „Ah istenem! — szóla végre elfojtódva, — éhen kell itt vesznem.“ 'S álló helyében összerogyott. Rogyában zokogása hallaték, melly kétségbeesését fejezé ki.

Csatár haza vezeté a' szerencsétlen fiút, ki útközben elbeszélé, hogy a' haramiák által helye-

ből kizavartatván, mindinkább mélyen bonyolódott el az erdő' sűrűjébe, hol miután az éhség 's szomjuság' maradosó kínait 's az éhenhalás' előérzetét kiszenvedte volna, végre egy vad körtefa alá menekedett 's szomját a' nem messze csörgedező patakból oltotta. Csatár a' vak fiútól két nevezetes dolgot tanult: azon helyet, melly felé nője gyaníthatólag hurezoltatott, másodszor a' patakot, mellynek kútfejénél valami rejteknek kelle lennie.

Másnap Csatár egy halmot került meg, melly a' felette domborodó magasabb hegyeknek mintegy zsámolyúl látszék szolgálni, a' halom' felső végén egy pusztá kőbánya volt félig vízben, félig gyommal 's bokrokkal benőve. A' domb' gerinczét 's különösen alsó végét sűrű csalit fedé, mellyből egy tiszta, bő vizű patak ömlött alá. Csatár áttört a' csaliton, 's meglepetésére benn tiszta pázsitos tért talála, mellynek közepét a' patak' árjai hasíták. A' pataktól mintegy lépésnyi közzel egy másik száraz meder is volt. Ezen patakot véve most vizsgálata' tárgyául Csatár 's az elrabolt hölgye után sovárgónak gyakran úgy tetszék, mint ha a' patak' morájával emberi hangok is jönnének alá, majd töredelt fácskákat lele a' patak' szélein, 's végre mondhatatlan öröme egy kis fa keresztet. A' kereszt selyem fonallal volt által-

kötve, 's a' fonalon három apró gyöngy csillogott. Most már rendíthetlen állt hiedelme, hogy a' domb' üregében élő lény lakik. Eltávozik, hogy kinyúgott erővel térjen vissza, elszántan, akármi áron is a' hegy' titkaihoz jutni.

Más felől a' király' kutatói az Orlay várban felfedék egy alkalommal a' titkos toronyszobát, hova Orlay senkit sem engede járni. Midőn belépének, alunnan egy gyenge hang könyörge fel: „Nagyságos uram! az isten' irgalmára kérem, vessen le egy falat kenyeret, mert meghalok éhen; a' víz poshadt, már alig ihatom; a' patkányok is majd megesznek itt lenn: alunni sem merek miattok. Az istenért! könyörüljön rajtam. — Hiszen nem akartam én a' király' elébe térdepelni; mit vallhattam volna én a' király előtt? hogy az erdőben egy titkos tanya van? Hiszen annak is csak táját tudom. Nagyságos uram! Hogy veszett volna minden nemzetséged! (de' ezt már a' patkányokhoz mondá) ide ne jőj pára, mert bizony megeszlek. Ha-ha! úgy-e most itt szorúlt kelmed! — — Uram! az istenért adj ennem; mert patkányhúst eszem, és megátkozlak tőle!” „A' király nevében kérdelek — kiálta most le a' király' egyik embere — ki vagy 's hogy jutottál ide?”

„A' király' nevében? Oh öröm! uraim, én minden kivállok, mindent a' világon; én sok, nagy, rettenetes és iszonyú vallomásokat fogok tenni, csak vigyenek föl innen.“ Kialta vissza, csaknem nevetséges nyomorral a' rőt vadász. 'S most saját útasítása szerint feltöretvén a' sirboltbeli ajtó, kivétetett a' nyomorú, elesigázott ember, valamint az előtt gyűlölség' úgy most szánakozas' tárgya a' cselédség előtt 's első rettenetes de őszinte vallomása volt, hogy — igen éhezik.

IX.

Halál, vagy én
A' völegény.

Zelemér mind ez idő alatt a' barlangban sinlett olly végtelen lelki 's érzéki nyomorban, milyen volt azon gyönyör és boldogság, mellynek öléből kiragadtatott. Orlay valót jövendölt. Illy rövid idő, alig tíz nap, alatt által rohant szellemén minden gondolat, minden érzemény, legboldogabb pillanata' emlékétől kezdve a' legmesszebb 's ijesztőbb jöendő' kilátásáig, mihez csak egy tekintet kelle mostani helyzete' iszonyaiba, hogy lelke a' pokol' kinjaiban részesüljön, hogy sirjaikba lefegye minden reményeit, minden ohajtá-

sát. — Mind ezen veszteségeiből azonban — olly édes vala a' fiatal élet — fenn tartott egy gondolatot, a' szabadulhatását. 'S illyenkor még azt sem akará hinni, hogy Csatár elesett. De ezen pillanatai ritkák lehettek; mert vagy Orlay' untatásai, vagy a' banya' fecsegései emlékezteték helyezete' kietlenségére. A' mi szabad pillanata volt, legszívesebben tölté a' kis patak mellet. Ezen halálhonban úgy tekinté azt, mint élő lényt, melly szabadból jó és szabadba megy, mint egy követet az élők' országából, mint egy szives részvevő barátot, melly könnyeit árja' közé fogadja, hogy kivigye panaszolni azon ég alá, hol az isten' napja ragyog egy szép világ fölött, mellyben ő boldog volt. Csörgéseit ábrándozó ahitattal hallgatá, mint valamelly gyermekét, ki ártatlan beszédeivel vigasztalást cseveg. Nem ritkán jeleket biza csapongó habjaira, tördelt vagy faragcsált fadarabokat, végtére kis keresztekét, melyeket majd fátyolrojjtal, majd gyöngyös fonállal tekergete körül. Minden illy kis jelt úgy tekinté, mint hajót, melly messze tengerekre száll, mellynek útját az ohajtott révig ezer veszély állja 's még akkor is kérdés, feltalálja-e, a' mit ott keresse? Imádsága, ohajtásai, remény és kételkedés között, kísérek mindenkor ezen kis gályá-

kat, hogy szerencsésen úszszanak ki a' halál' honából, hogy azt a' szeretőnek mindenlátó szemei fölfedjék. Epen ezen foglalatosságban volt most is, midőn az ajtó' nyílása 's lábdobaj jelenték, hogy kinzója jön.

Orlay jött 's fáklyákat gyújtogata körül, majd egy ajtót nyit meg, honnan nem sokára Csigolya lépe ki társaival.

„Itt a' pénz' utója — monda most Csigolyához 's egy tetemes erszényt nyújtá át — olvassatok meg.“ 'S Csigolya kinyitá a' széles száju erszényt, felkavará ujjával az aranyakat, majd meg súlyogató jobb kezében 's monda: „Jól van, uram, a' pénzben nincs hiány; mit kívánsz tőlünk?“

„Hogy egy év' lefolyta előtt e' barlang felé ne jöjeteek!“

„Azt min bátorságunk miatt is megteszszük — monda Csigolya — különben is ezt a' Bakonyt már igen kezdik bűni. Csak egyszer Balatonon átkelhessek, uram, képpel sem fordulok többé e' táj felé, — értem, ha te nem parancsolod. Szerencse maradjon veled, lovag úr, adjon isten sok pénzt és örömet. Ha nem lesz ránk szükséged többé, az is jó; de ha lesz, embereid vagyunk.“

Ezen szavakkal eltávozék a' haramia minden társaival. Zelemér, ki eddig gyakran rettegéssel

hallá a' távolabb üregben tompa zajgásaikat, most még is megdöbbene távozásokon 's dőbbenése teljes rémületté vált, midőn a' különben útált banyát is utánok elbiczegni látta; mert ellenei' leggonoszbikával, Orlayval egyedül maradt.

Orlay a' kimenők után három ajtót zára be, 's lassu, elszánt lépéssel a' terembe visszatért; bezárá azt is, honnan imént Csigolyátbocsátá be társaival.

„Ketten vagyunk — monda Orlay setétebben, mint valaha — 's a' világ nem tudja hogy vagyunk, nem fogja beszédünket félbe szakasztani. Szólj, Zelemér, mit határozál? Azt tudod, azt mondtam már — folytatá a' választ be nem várva — hogy szerelmed nélkül sem élni, sem halni nem tudok, nem akarok. Gondold meg ezt jól 's ne válaszolj hirtelenkedve; helytelen válaszod engem gonoszszá, téged boldogtalanná, mind kettőnket igen nyomorúvá tenne. Te azt mondod, útálsz mint bűnödet; én azt mondom, szeretlek mint bűnöt 's imádandó bálványommá teszek; mert az ég látja, nincsenek bűneim, csak a' mellyeket értted követtem el. 'S mint képzelheted, hogy illy utáltan 's így szeretve eltűrjem azt, ha téged más ölel? A' mindenhatóra! azt tűrni'ne fogom.“

„Légy irgalommal, Orlay,“ szóla esdekelve a nő.

„Irgalommal! én? 's vagy-e te irántam irgalommal? van-e a' világ, sőt az ég maga? Válaszolj, válaszodat várom.“

„Ah Orlay! — monda megindító fájdalom' hangján a' nő — bocsáss meg, ha első hevemben durván 's kiméletlenül utasítottam vissza szerelmedet. Azóta meggondolám a' dolgot, megtörtem, a' mi makaesség, megaláztam a' mi kevélység volt bennem 's itt ültem világtól elhagyatott nő, kinek férje ölte, maga egy bércz alá eltemetve van. Itt ültem, Orlay 's gondolkodám; megemlékezém ifju éveinkről; kitekinték a' messze jövődre, összevetém a' lehető't a' lehetetlennel, 's kérdezém lelkiösméretemet, hihető-e hogy én téged most vagy valaha, e' pillanatban vagy évek múlva szeretni tudjalak? A' halált állítám biztatóul mellém, 's ah, Orlay....“

„A' halál mit javasla válaszolnod?“

„Hogy én peked, ámbár üldözöm, ámbár elenségem vagy, igazsággal tartozom; hogy én téged, Csatárom' gyilkosát, sem most, sem ha élénk, világ' végezetéig nem szerethetnélek.“

„Nem szerethetnél? — monda fanyaron mosolyodva Orlay — 's ha Csatárnak nem volnék gyilkosa?“

„Oh ki gyűlöli őt úgy mint te?” monda kétkedve a' szerencsétlen nő.

„Félre értesz. Csatár iránt én tévedésben voltam; az én gyűlölt vetélytársam él.”

„Ő él! oh hála neked, jóságos isten! — szöla kifakadó örömmel a' nő. — Ő él! oh Csatár! az egek hosszúra nyujtsák életedet.”

„Boldogtalan! 's ez a' te meggondolt válaszd? Feleded, hogy kezeimben vagy?”

„Nem, Orlay, felele bátran a' nő, semmit sem feledek. Oh hála neked, hogy e' hírrel lelkemet újra fölélesztéd. Sokszor eörködtem, de nem bírtam hinni, hogy Csatár még él. 'S most hiszem, most tudom, hogy él. Most, Orlay, nem rettegek tőled! most újra ki merem mondani, hogy utállak, hogy megvetem fenyegetésidet. Csak moczczanj, Orlay 's tanúja léssz egy olyan tettnek, melyet még nem láttál. Igen, te vitéz, te hatalmas Orlay, egy asszony hal meg előtled ön kezei által; mert erősebb benne az utálat irántad, mint a' halál' minden rémségei; de Csatár, ő boldog lesz, ő nem jut ördögi körmeid közé, ő soha sem lesz olly nyomorú, mint te vagy, nem olly boldogtalan; mert én őt szeretem, olly kimondhatatlanul szeretem, mint utállak téged!” szöla nemes hevültében a' nő 's a' fölemelt tör készen állt

kezében. Orlay összezúzva rogya le a' padra 's egy pillanatig mozdulatlan maradt. Majd felszökent, mint kit belső vihar űz, az ajtókhöz mene 's miután mindeniket jól zárva találá, visszatért, 's erős lépései mutatak, hogy agyában nagy dolgokat forral.

„Hallod, Zelemér! — monda nyugalmas, de bal jóslatú hangon — ezen barlangot senki sem ismeri kivülem, csak a' kik épen elhagyák 's azok egy év előtt vissza nem térendenek. A' három ajtó' kulcsa itt kezemben van. Meggondoltad-e hogy ez itt rettenetes lakás, hogy innen szabaddulás nem is képzelhető?“

„A' halál innen is kiszabadít.“

„Igen — válaszolt komolyan Orlay — az egy halál. Bocsásd le törödet, Zelemér, és hallgass meg engem. — Boldogtalan! te azt hiszed, hogy tested' gyönyöreire éhezem? Nem más tépte-e le annak is rózsáit? Mi vagy te most nekem 's mi voltál valaha? Te angyalom, te istenném voltál, most — asszony vagy; de nem akarom, hogy nélkülüm örömekeket találj, nem akarom, hogy mások bájaidban dőzsöljenek. Hah! én egyszer, de csak egyszer sem izlém ajkaidat; 's nem senkiét, mert a' tieidre vártam, mind azon szerelem' öszszeségével, melly kebelemben évek óta gerjedt. De

most más sem fogja izleni ajkaidat, más senki sem a' halálon kívül. — Látod ezen két kulcsot, a' két külső bejárás' kulcsait? még most itt vannak, még most a' halál' barlangjától az élethez csak néhány lépés kell, 's ime — 's most egy fáklyával egy gyéren rostélyzott örvényhez tére — most az öröklét' küszöbénél állunk. — 'S ekkor leveté a' mélységbe a' két nehéz kulcsot. — Te épen úgy mint én, el vagyunk temetve."

"Rettenetes!" monda most elborzadva a' nő, 's aléltan az ágyhoz támolgott.

"Rettenetes, de te kívántad így. Most látod, hogy nem mulatni jöttem, hogy nem szilaj vér' csiklandása hajt. Én lelkemből szeretek 's ki így szeret, azt csak viszont 's önkéntes szerelem elégítheti ki. Kértelek, imádtalak ez egy rövid szóért: szerelem! 's te azt feleled: halál. Jól! mi meg fogunk halni. Temetőnk olly ropant lesz, mint szívünk' fájdalma volt, a' tiéd Csatárért, az enyém éretted." 'S most ismét két kulcsot vevén, az örvény felé mene.

"Megállj, irgalmatlan!" kiálta felijedten a' nő, kit helyzetének ezen váratlan alakodása a' halál' iszonyainál is inkább elborzasztott 's Orlayt a' kulcsokkal vissza tartóztatá.

Orlay megállapodék. „Van-e kilátás, hogy évek' multával, midőn az idő elhomályosítá a' történet' képeit, van-e remény, hogy engem szerethess? Ne mondd azt, hogy szeretsz, csak a' reményt, hogy valaha szeretni fogsz talán, 's még nem vagyunk elveszve. Én feltöröm az ajtó' zárait, külső országokra viszlek, szebbekre, dicsőb-
bekre, mint e' Magyarország, hol az élet paradicsommá lesz, hol minden ember boldog, hol én is boldog lehetek még. Hallgatsz? Az isten könyörüljön rajtad.“ 'S most a' két belső kulcs' borzasztó zuhanása hallék, 's a' nő ijedve hők-
kent vissza Orlaytól.

„Így! — szóla dermesztő nyugalommal — most el vagyunk jegyezve; halál násznagyunk, ezen nagy sir a' menyekzői ágy.“

'S most leveté bő köpönyegét, mellybe burkolva volt 's egy aranyos magyar ruha, rövid setét zöld dolmány, feszes tetszin nadrág, mind kettő gazdagon kihányva 's rojtos rövid bakancs, egy magas termetet tüntetének ki, mellynek mozgásain erő 's élet mutatkozott, míg a' rajta ural-
kodó fejet a' halál már elfoglalni látszott. Az arcz kihalt, setét, a' szem mintegy kiégettnek látszó 's az egész ábrázat borzasztó vala. A' szeren-
csétlen nő szemeit elfordítva, erőből és remény-

ből kifogyottan, csaknem eszméletlenül állt, az iszony vevén hatalmat minden érzékein, midőn Orlay egy hosszú tört vona ki övéből, az egyetlen fegyvert, melly nála volt.

„Készítsd gyilkodat — szóla most a' nőhöz — az idő eljár 's szövétnekeink immár hamvadoznak.“

Zelemér felrázkodott félhalotti nyugalmaiból 's valamint előbb kész a' várt megtámadást hallállal előzni, úgy most, szülvén a' megtámadtatás' félelmei, rettegé az imént kíváncsias halált. Minden önvédelméről megfélekedezetten Orlayhoz rohanva a' tör után nyúlt, mellyet az épen felemelt. „Megállj, iszonyú — szóla — hallgass meg, mielőtt véres munkádat végzenéd.“ — Orlay lebocsátá a' tört. — „Oh én boldogtalan! mit mondjak, mit ne mondjak neked? Ah én olly fiatal vagyok, és olly boldogtalan. Ah Orlay! az isten' irgalmaért! szabadíts meg innen; vigy monostorba, Orlay, ott lemondok minden örömimről, le róla, kit gyűlölsz, csak szabadíts meg innen. Ah Orlay! gyermekéveink' szent ártatlanságára kérek, könyörülj rajtam!“ Ezen szavakkal a' merőn álló Orlaynak térdeihez omlott.

„Boldogtalan! — monda a' nőhöz Orlay, — nem tudom melly átok akará — de úgy kell len-

nie, hogy egymás' gyötrői, gyilkosai legyünk; te, mert utáltál, én, mert szerettelek; útalat's szerelem egyaránt kintermők levének számunkra. De megesküvém, hogy nem tűrlek másnak karjaiban; lennék bár a' sir' lakói között, menyekződre visszatértem volna. Most együtt tesszünk utat a' túlvilág felé. Te nem léssz virasztója holt testemnek: az reád igen sok kint's rémületet hozna; nem fogod bevárni az éhség' ostromait; példámat követened, hogy magadat a' kétségbeesés' karjából kiragadd. — Ah Zelemér! bizonyosan a' túlvilágon másképp látjuk egymást. Te ott nem látod homlokom' redőit, nem azon arcot, melyet a' balság bélyegez; te ott egyedül lelkemet látandod, a' tisztát, a' lángolót, az éretted elveszettet, melyet a' féltés' dühangyalai nem kergetnek többé. Te ott szeretni fogod azon lelket, melly sugáraid között elenyészni vágy; megbocsátod neki a' bűnt, melyet elkövete, hogy veled egyesüljön.“ — 'S most ellenállhatatlan erővel és tűzzel karjaiba ragadá a' hölgyet's őrjöngő ábrándozással nyomá az első és vég csókot ajkaira, 's míg az andalodásából felriadott asszony, karjaiból kiszakadván, tőle hátra vonult „Isten véled, szép menyasszonyom — monda csaknem túlvilági elragadtatással — mi is-

mét, látjuk egymást.“ 'S egyszersmind magasan emelé jobbában a' gyilkot. Rémiületesen sikolta fel a' nő 's alétan borúlt el arczaira. Midőn ismét felpillant, már hamvadozának a' fáklyák' üszkei; még egy lobbanás 's a' lábainál fetregő Orlaynak vértelen ábrázatát 's meredező rémszemeit látá. Most az utósó fáklya' világa is üszkébe fúlt 's ott álla a' legboldogtalanabb nő, borzasztó setétben, egyedül, virrasztója egy öngyilkos halottnak, ki holt arczát még az éjen át is rá meresztgeté, kinek nyögéseit minduntalan vélte hallani, kinek szellemét, mint kísértetet, iszonyodással várta megjelenni; ehhez a' tudat, hogy itt örökre, menthetlenül el van temetve, élő halott, ezerféle kinnak 's rémségnek áldozatul hagyva. Imádkozék, hogy ereje legyen megszabadítani magát kínaitól, felfogáa' gyilkot 's a' gyilkot kifordult kezéből.

X.

Hol a' setét zsvány

Jár orzött kincs után,

Temetve vannak ott

Az élő és halott.

Csatár a' dombi pataknál, melyet csaknem szakadatlanul őrzött, igen különös tüneménynek

leve szemtanúja. A' patak, melly előtte folyt, egyszerre fogyni kezdte 's nem sokára egészen kiapadott; de azon pillanatban víz boritá el a' száraz medret, 's a' helyét váltott patak ott épen olly vigan csörgeté habjait, mint imént. Nem sokára megzörrenének a' bokrok, 's közölök a' vizetlenül maradott meder' hosszában fölfelé egy hosszú, keskeny 's igen súlyos tölgyfa ajtó nyilek mellyet alunnan négy izmos dárdanyél emelt. Mint-hogy ezen ajtó a' fák- 's bokrokkal zárt tér' alvégén volt, Csatárnak, ki főlebb a' kútfőnél ült, elég idő juta magát a' felső részen elrejtetni. Innen láta most négy férfit előlépni, kik, miután a' zárt helyről az erdőbe kitekintének, az üregből egy szekrényt emeltek ki, mint látszék, nem becsületes kereset' gyümölcsét. Csigolya' czimborái voltak, kik vezérök' tudta nélkül rejtének ide némelly drágaságot 's távozta után visszatértek azt kezökhöz venni. Beszédök érthetetlen sutogás, mozgásaik minden zörej nélkül, általában magok' viselete a' legnagyobb mértékben óvakodó volt. A' szekrény ki lévén emelve, halkan és vigyázva ereszték le az ajtót; eltisztogatók a' róla lehullott iszapot, gondosan körültapaszták széleit 's végre beboriták a' patak' ágyában megtorlott kövecscsel, úgy hogy a' meder tökéletesen

egynek 's egyenlőnek látszott. Most egyik a' megürült medernek kútfejéhez méne 's belül mint benyújtott dárdája' koppanásából lehete gyanítani, egy kis ajtót billente meg, mellyre a' patak ismét régi helyére tért. E' szerint az ajtó a' meder' egy részét tevén, rendesen viz alatt állt, még inkább felfödözhetlenné téve a' falomb 's bokor által, melly rá a' lebocsátás után önként vissza borúlt. A' haramiák még egyszeri kitekintés után eltávoztak orzott kincseikkel. Csatár, ki mind ezt felfogott lélekzettel nézé, kirohana most rejtekéből 's azon módon, mint a' haramiáktól látá, megváltoztatá a' patak' folyását, mellyen az üreg' titkaihoz remélt juthatnia. Azonban az ajtó olly súlyos volt, hogy legalább is három ember' erejét kívánta. Távozék tehát, hogy segítséget híjon; de alig hagyá el a' zárt tért, egy csapattal találkozáék, melly a' dombot kerülgeté. A' csapatban legelőbb is a' rőt vadászt pillantá meg, ki a' személyesen ide érkezett királynak megesküvék, hogy e' domb alatt vagy körül rejtezik az elragadott nő, noha a' bejárást mindeddig nem vala képes fölfedezni; mert urát csak bizonyos távolságig vala szabad ide kísérnie.

Csatár rendkívül megörült ez új híren 's találkozáson, 's az egész csapatot az imént leirt ajtóhoz vezeté.

Itt azonban vigyázat kívántaték; meglehet, hogy az üregnek több nyílása volt, azért is a' csapat' fele örül künn hagyatott 's a' dombot körül vevé; a' másik Csatárral az üregbe indult. Legnagyobb csend vala parancsolva mindnyájoknak. Fölemeltetvén az ajtó, lemenének hat lépcsőn egy kisebb, majd ugyan annyin fel egy tágasabb üregbe, hol félig elhamvadtt tűznek üszkeiket lelék. Ezen üreg, mellynek egyik oldalán csermely folya át, előteremül látszott szolgálni; mert belőle több szűk torkolat nyílék minden felé 's a' kutatók, hogy tovább haladhassanak, kénytelenek valának tüzet gerjeszteni. Innen több felé kísértvén utat, végre egy tekervényes szűk és alacson sikátoron menének, hol le, hol felfelé, midőn a' siri csendből rémületes asszonyi sikoltás hallaték. Mindnyájan döbbenve álltak el a' szűk torkolatban; de Csatár, ki megismeré a' sikoltó hangot, kimagyarázhatlan érzelmek 's indulatok' harczaitól űzetett előre. 'S most megint egy nagy üreget értek, hol miután tüzet raktak volna, ismét feltalálák a' patakot 's mellette egy vas ajtót, melly el vala zárva.

Csend vala körül, csak a' kis patak' moraja hallható. Csatár Zelemér' nevét kiáltá háromszor, melyre mozgás vétetett észre az ajtón belül. Az ajtó betöretett. Mellette térdein, kulcsolt kezekkel találák az annyi ijedelmek által megrendült 's összeroskadt nőt; távolabb a' vérében fetrengő Orlayt, jobbába szorított gyilkával 's vértelen arcán azon indulat' kifejezésének maradványaival, melly életének olly engesztelhetetlen üldözője 's erőszakos halálának okozója volt.

A' király, ki a' domb' felső végéhez érkezvén, gyenge sikoltásnak hangját vélé hallani, kutatói által fölfedezé 's elrontatá az ellenajtókat 's épen ekkor nyitá be a' rémület' helyére, hol kísérőinek elbámult csapatját 's a' feleszmélt Zelét egy holt test' közelében Csatár' karjai közt lelé. A' kétes világ az egész csoportra valami alvilági derű' báját veté 's míg a' nép mintegy megképedve állott, a' király' lelkében a' szánakozás 's igazság' érzelmei küzdöttek, midőn a' hon' egy nagy reményű fiát, illy. nyomorú véget érve, lábai előtt lelketlenül heverni szemlélé.

A' HOLDVILÁGOS ÉJ.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZE

Országos Széchenyi Könyvtár

Három árva deák mendegelt egykor este szép holdvilágnál a' téres országuton. Pukovai posztóból készült kék nadrágjok, hogy iskolák' kezdetéig külszine ne kopjék, ki' vala fordítva, a' dolmány azonképen; csak a' láb és fej marada némineműképen födetlenül, noha boglya gyanánt emelkedő rőt hajok, mellyből két parányi szem 's a' nem épen legszeplőtelenebb arcz buvának előteli mértékben megérdemelheté a' fejfödél, sőt kalpag nevezetet, hacsak azon kis bőrkét, melly sapka korában valaha elég hegyesen állhatott, de most az idő súlya alatt meglapulva 's aszú fige gyanánt össze zsugorodva, fejük' búbján a' világnak minden módijai ellen csúfolódni látszott, — hacsak, mondom, ezen rendes kis jószágot nem akarjuk mintegy boldog emlékezetből még ma is sapkának nevezni; más felül az a' természetes kordován lábok' fejen, melly már szinte

fénylett a' feketeség miatt, bizonyosan kophatatlanabb vala minden kecske-, szamár-, szarvasbőr csizmánál; de szoros értelemben vett csizma csakugyan nem vala lábaikon. — Illy csodálatos szürkén ballagának a' sima fehér uton, 's egy sem volt közöttök, ki legalább is p .. nem akart volna lenni a' pálya' végével, de egyszersmind olly szívbeli készüllettel edzette fel magát, hogy a' legalábbvaló kapuőri hivatal több mint kielégítő ok lehete megnyugovására, ha a' kegyetlen végzet főlebb nem engedé csúszni. Ezen megtörhetetlen hősei a' sorsnak, ha egyetlen ellenségöket, az éhséget, meggyőzheték, olly vígan valának, mint a' jó kedv maga. Illyenkor a' földet legalább is paradicsomnak nézték 's mivel rajta semmijök sem volt, olly egyenlőséget találának mindenütt 's olly szabadon 's függetlenül barangoltak ide 's tova, hogy sokszor épen e' határtalan szabadságból el nem tudák magokat határozni, merre ne menjenek inkább, holott mindenfelé mehetének. Mondók, hogy egyetlen ellenségek az éhség volt, de mi hatalmas és hódíthatatlan ellenség volt ez, még azt mondani kell. Ez a' százfejű szörnyeteg csak igen ritkán tágitja rajtok, elannyira, hogy ha az éhség' napjait amazokkal egybe vetnők, talán éhségtől ment na-

pot egyet sem, jól lakástól menteket pedig igen számosakat, sőt számtalanokat találnánk; a' jól lakás' idejét pedig nem annyira diadalom' napjának, mint inkább diadalom' órájának vagy épen pillantatának lehetne nevezni; mert az valóban igen röviden tartó volt. Nagy szerencse a' sors' hőseinek, hogy jól lakottan jövődő éhségtől soha sem tartottak; annak jelenvalónak 's igen nyomosnak kellett lenni, hogy érezzék 's a' mult éhezések' hosszú lajstromai épen ki valának törölve emlékezetökből. Megesék ugyan, hogy a' gonoszkodó ellenség néha alutt téj', vagy egy takaros kerek sajt' képében csalogatá álmaikat, 's illyenkor mohón kinyújtott kezeik köbe, fába 's mindenbe, csak az ohajtott tárgyakba nem ütköztvén, rend szerint felriasztá őket és csalódások után az éhség még inkább kiáltó vala gyomraikban; de az örök gyakorlás sokkal keményebbé tette őket, hogy még ezt a' boszantó csapást is el ne tűrték volna. — Azt tehát épen nem lehetne állítani, hogy ez a' rettentő ellenség kifogott rajtok, sőt mikor leghatalmasabban uralkodott, sem volt képes jó kedvöket szomorúságra változtatni; inkább szökének, rugának, 's fűty, dal, 's egymást kergetése lőnek az éhség' daczára vigasztalóik. — A' vigasztalásnak ezen legutolsó fokain valának hőseink

(mert maga az éj sem vala képes a' kegyetlen ellenséget akadályozni, a' legkeményebb időben fölveré nyugodalmok' táborát 's akkor menni kellett) Petró fütyörészett; Gyuró könnyűsége miatt meg-megficzáncolá magát, 's olly kényesen szedé lábait, hogy azok minden emelésre ülepét érinték; Janó a' hold' szürke világán andalgott 's ha külsejét nézed, leginkább látszék érezni a' csapást; de a' külsőt soha se nézd, mert Janó egyszerre nagy hahotával felkaczaga 's olly húzamosan, hogy lehetetlen vala a' kaczagás miatt tovább mennie. Mi baj Janó? kérdék társai, mi dolog az, hogy olly igen kaczagsz? bizonyosan valami gojhóság juta eszedbe: „Hetvenhetedik öregapám' halála juta eszembe“ monda szomorún Janó; de azért ne gondoljátok hogy rossz szívű vagyok. Ez az én kaczajom nem egyéb mint a' sirásnak pótszere, de sokkal gonoszabb annál; mert valahányszor ősapám' halálára gondolok, a' legnagyobb boszankodás fog el, hogy azon, különössége miatt, inkább kaczagnom mint könyeznem kell. E' szóra mind Gyuró mind Petró hangosan felkaczagának, 's a' szegény Janó, kit már az előbbi nevetés megfárasztott, kénytelen vala újra nevetéshez fogni, melly minthogy egymástól szüntelen ingereltetének, olly sokáig tartá,

hogy végre mind hárman lerogyának belé. Midőn lélekzetök vissza tért, Janó vala első, ki feddödni kezdé: „Hát giliszták, azért beszéltem, hogy kinevessetek?“ „Jobb lesz ha hallgatsz“ felelének amazok „mert nem tudod mit beszélsz!“ Utóbb kivilágodott beszédeikből, hogy ők nem Janót nevelték, hanem mindenik ős apja' halálán vala kénytelen kaczagni 's most vetély támada közöttök, melly avval végződött, hogy a' kinek eldőde különösebb halál' nemével halt meg, az legyen a' társaság' királya 's azt a' másik kettő akár honnan szerzendő vacsorával tartozzék megvendégetni. Evvel megelegetni több mint egy oka vala mindeniknek; mert vajjon nem lehet-e reménysége, hogy az a' király, az az akarhonnan szerzendő vacsora' megevője ő lesz? De térjünk a' dologra.

„Csalódtok, monda Janó, ha vélitek, hogy valami hosszú történet az, mellyet beszélendek. A' nyúlfark nem rövidebb annál; de ki tehet róla, hogy a' szerencsétlenség röviden történik? — Ősapám abba a' boldog Fehér vármegyébe járt le kaszálni egész seregével 's ha jól lakhatott, meszsze földön nem volt olyan kaszás mint ő. A' legjobb, legfényesebb, leppengőbb kaszája volt mindenek között, mellyek valaha földet borotvál-

tak 's azt ő munka után olly veszedelmesen szokta vállain hordani, hogy gyönyörű volt látni, a' mint nyaka fölé kanyarodott. De ösmerték egymást: soha meg nem sérült. Azonban, a' mint mondják igen nehéz természetű volt szegény: soha sem elégedett meg a' részszel mellyet a' kaszálásért kikötött; az egészet akarta volna, mert szokta gyakran mondani: az őket illetné inkább, mint másokat; 's ilyenkor rendszerint egy bizonyos fehér lovat átkoza vég nélkül; vagy elmerrülve földre sütött fejjel elmélkedék magában, mert szegénynek, mint mondják, igen sok esze volt. Igy ballag egykor, még inkább elsülyedve mint valaha — talán épen a' vissza foglalásról gondolkodott, — midőn egy vakand feltúra előtte. „Hah! te állod utamat“ kiálta elkeseredtében „halj meg vakmerőségedért!“ de ezen szavakat már inkább csak feje mondá el; mert a' mint a' vakandhoz kaszája' nyelével mérgesen leüte, a' kaszaél úgy csapódék nyaka fölé, hogy feje azon pillantatban lába elé gördült. Képzeltetitek társai' csodáját, mikor szegény ősapámat fő nélkül mintegy elbámulva ott állani látták, mert idő kelle hozzá míg erős állásából a' halál földre terithette.“ — Alig mondá el ezen szavakat, midőn társai nevetni kezének 's maga sem óhata meg magát, hogy újra

ne kaczagjon. A' mint eszmélének, eszökbe juta, hogy még két történet van hátra 's Gyuró foga az elbeszéléshez:

„Meg kell vallani oh Janó, hogy ősapád' története különös 's épen nem vala méltatlan, hogy rajta szinte ájulásig nevettük magunkat. Azonban, úgy hiszem, nem kevesbbé lesz okunk nevetni, ha a' következő történetet, melly igen rövid, elbeszéltem. Szegény ősapám — nyugodjék békével — széles vala inkább mint hosszú 's olly híres erejéről, hogy közönségesen Vasgyurónak hitták; nem is történt nevezetes baj, mellyen, ha jelen volt, ne tágitott volna. Józan volt minden tetteiben, haragját kivéve, melly azonban igen gyakran vőn rajta erőt, 's a' jó vagy rossz gondolat leginkább cselekedet után támadá föl benne, mert az előtt valomit meggondolni nem vala szokása. Szóval, ollyan volt mint minden erős ember: mindent erősen tett. Történt egykor, hogy nagy éhség vala a' bérczeken; boldog ember volt, ki két hétben jól lakhatott egyszer, még boldogabb, ki akkor meg nem halt örömében; mert mi nagy öröm jól lakni annak, ki sokáig ehezett? Már csak néhány ember kongott a' kipusztult faluban, mint árnyékok jártak ide 's tova, 's takarékosan fogyaszták a' megmaradt morzsákat.

De most ünnep, sőt karácson következék a' falura; mert egy szegény fiú, ki a' szugban sokáig kutatott, végtére egy jókora nagyságú kenyeret húza ki annak rejtekéből 's olly nagyot és ijesztőt sívalkodott örömében, hogy az egész falu, az az kik még élének, oda gyülekezett. Örömmel rohanának most, a' mennyire tudniillik az éhség őket rohanni engedé; 's a' kenyeret tördelni, szét szaggatni, megemészteni, sőt hogy ez megtörtént, még azt is elfelejteni, szinte egy pillantat' műve vala, ha a' sziklák csak valamivel volnának keményebbek, mint ama' kenyér volt; de képzelhetitek hogy csak ujjaikat tördelték el rajta a' helyett hogy a' kenyeret tördelhatték volna, 's köz vala a' szomorúság, az elkeseredés a' hozzá férhetetlen kenyér fölött, midőn apám, dühösen a' mint szokott, felragadá 's egy kusztorát foga kezébe. „Vagy te, vagy én!“ vala jelszava: neki támasztá egyik csipejének a' kenyeret 's olly hatalmasan vága hozzá, hogy egyszersmind magát is derékon ketté darabolta. Képzelhetitek az egész falu' csodáját, midőn szegény ősapámat a' kenyérrel együtt széthullani látták.“

Alig végeze Gyuró e' beszédet, már társai hatalmasan felkaczagának, úgy hogy lehetetlen vala neki is nem kaczagui. Egész ájulásig bán-

tá ismét őket a' kaczajdüh, de midőn abból föl-
üdültek, eszökbe ötlött, hogy még egy történet
vala hátra, 's Petró így kezdé hozzá.

„Soha sem lehet előre mondani, hogy vala-
melly történet a' legcsodálatosb, mert mindig le-
het valami hátra mi annál még inkább cso-
dálatos. Illyen például boldogult ősapám' tör-
ténete. Ez a' legjobb munkás minden tulajdonok-
kal fel vala ruházva, mellyek szegény embert olly
kapóssá tesznek. Serény volt, engedelkeny és
tűrődelmes. Falu' birája volt néhány izben 's
innen nem ritkán történt, hogy dohányt aprítot-
ttak hátán; ha asztal nem állt közel, ir-asztalúl
hátát vevék elő; ő csupa kereszténységből do-
bolni engede hátán, tudniillik, nagy ünnepeken
ő hordozta az öreg dobot. Szóval: körül belül
nem volt olly haszonvehető telek, mint szegény
ősapámnak háta. Ez a' minden emberek legtüre-
delmesbike még sem vala gyengeségek nélkül,
nem szenvedélytelen. 'S hogy a' történet' végé-
re siessek, kivallom hibáját: indulatosan szereté
az alutt tejet. Nem egyszer történt, hogy a' hold-
világot a' tóból alutt téj gyanánt felkanalazá.
Jobb ősmérősei azt is beszélik hogy kenyeret
aprított bele; annyi bizonyos: e' két igen külö-
böző dolognak olly nagy rokonsága vala megté-

vedt eszében, hogy soha alutt tejet nem ehetett a' holdvilág' dicsőítése nélkül és viszont, ha a' holdvilág' csak felényire ábrázolta is le magát valahol, már az ősapám' tulajdona volt: neki rohant a' boldogtalan szüntelen kebelében hordott kanálával 's többnyire betegséget ívék magának a' keserű tóvizből; a' magyar szomszédoknál pedig annyira nevezetessé lett mohóságáról, hogy neve példabeszéddé vált: „neki esik, mondák, mint tót a' holdvilágnak, vagy pedig: neki esik mint tót az alutt tejnek“ mert alutt tej és holdvilág csúfosan egyértelmű vala tréfáikban. Részint ezen keserű gúny, részint a' még keserűbb tóviz eszmélteték ősapámat. Különböztetni kezdé a' holdtól az alutt tejet 's erős fogadása volt, hogy véget vet nyomorúságának. De vajha ne tette volna! — Szép világos és pedig holdvilágos este volt, midőn egy tóparton kaszálgata, 's ha valaha mosolygó holdvilágot látott, még ez vala az, minél tündéribb soha sem ragyogott. Beszélük, a' kik látták, hogy a' hidegebb 's téj-utálóbb emberre nézve is csupa csábítás volt. Búsan telepedett le szegény ősapám a' kaszáló rendek közé 's érezte az ösztönt, de bámuljatok erőslenküségén, nem mozdult; sőt hogy egészen ment legyen a' bajtól, egy óriási munkáját vivé

véghez az öntartóztatásnak, tudniillik a' mint csak erejéből telék, egy fához köté magát 's úgy aludott. Azonban, szokták mondani, az ördög nem alszik. Pordohányt tartá-e orra alá, vagy miként történt, elég, hogy ősapám egy irtóztatót tüsszent 's fölé bredett. Most már vége van minden fogadásnak, a' feledés, hályogos szemeivel tekinte vissza bajaira, de a' mohó kívánság' legtündöklőbb napvilágával a' többől felsugárzó holdra. Eszmélet nélkül rohant a' boldogtalan, 's olly erővel, hogy bal keze tövestül vagy inkább szives-tül kirándult testéből 's kötve a' fánál marada. Képzeltetek e' zajra felriadt társai' csodáját, midőn őt kéztelenül a' csalfa holdvilágnál összerogy-ni láták.

'S most harmadszor hallatlan nevetés következett, mellyben mind hárman elájulának. — Azonban még mindig fenn ragyogott a' hold, téren halmon tündér világa derengett: magány és csend uralkodának szürkületében; de mind ez nem soká vala így. Egy nagy fekete kakas sétála méltóságosan a' szép téres úton egyenesen hőseink' ellenébe, magasan szedé sarkantyús lábait 's olly bizodalommal tekintete körül, mint ki a' rideg éjjellel már régen meg van barátkozva. — "Ez kísértet!" suttogának hőseink, 's mint-

ha összebeszéltek volna, mind egyig futásra vet-
ték a' dolgot. De nem a' kakas volt az, ki elől
el lelete futni. Hangos dobogással eredett utá-
nok, mint egy vasas vitéz 's addig kergeté,
míg mindnyájan le nem rogytak a' nagy fáradság-
tól. Pusztá domb volt, a' hova jutottak: kegyet-
len vén tüskék, álnok csalánok 's haszontalan
körök valának kopár oldalainak gyér ruházatai;
de a' kakas sokkal emberségesebb volt, mint so-
kan gondolnák. 'Tüze, vize, katlana, nyársá,
ágasai mind készen állának. 'S mit tön a' nemes
szivű gazda? vendégeit nyársalá fel? távol le-
gyen; a' forró vízbe ugrott 's csak hamar meg-
koppasztá magát; majd neki mene egy tüskének,
felmetszeté hasát 's kidőlt a' nem sülni való
rész. A' nyársnak szalada most, melly egyik fe-
lével a' földbe vala tűzve 's addig erőködék, míg
egészen rá húzta magát. Illy készülett a' pa-
rázs fölé lépe 's nyársát a' két felül álló ágasba
akasztá. „Forgassatok!“ kiálta most parancsoló
hangon 's úgy fölkapá szárnyát 's lábait, mintha
csak feszítve volnának. A' kalandorok fél öröm-
mel engedelmeskedének, de az öröm szinte tel-
jesedett, midőn a' csodálatos kakas nem csak sülni,
hanem pirulni is kezdett. Azonban, hogy
épen fojtó ne legyen az örömnek árja, a' sors

az ijedelem' szigetét vetette közébe : tudniillik, a' mint a' kakas tökéletesen megsült, leszálla az ágasról és monda „egyetek meg!“ Azonban ez a' leszállás olly annyira a' forgatók' megegyezésével történt, hogy ők a' leszállítást inkább magok' erejének, mint a' kakas' előző szivességének tulajdoníták, a' mi pedig az: e g y e t e k m e g kedves hangu szót illeti, az talán más fajta embereket ijesztett volna el; de hőseink udvaritlanságnak tartották volna, azt egyébire, mint a' legnagyobb szivességre magyarázni; különben pedig az a' kísértetes e g y e t e k m e g a' megsült kakas' szájából olly tompán, olly mélyen hangzott, hogy fülig éhes kalandoraink vagy éppen nem hallották, vagy mint a' gyomraikból égbe kiáltó éhségnek viszhangát úgy tekintették. — A' kakas annál is inkább meg lőn éve 's hogy hamarább haladjunk, jól lakott vendéginket egy falu' végén tesszük le; mert pusztá dombon még sem vala kényökre meghálni. — Faluvégén valónak tehát 's egy házhoz dőlének, hogy ott alugyanak. Azonban még itt vevé a' sors valóan üldözőbe őket, mert alig veték meg fejöket, hogy valami, mint a' kakas, felszólala bennök. „A! Janó“ mondanak társai, „hajnalodik, szól a' kakas.“ — „Szólám,“ felele ez szomorún „de zápult volna meg

tozás korában, nem ott szól a' hol kellene; nem halljátok, hogy belőlünk kiált?“ még alig monda el, midőn ismét hármass kiáltás hallatott. 'S ez a' kikirités utóbb olly sűrűen és hangosan terjedett el, hogy a' ház' tövében alvó gazda fölriada. „Majd elmegy kakas,“ monda félálmosan, „mit ordítasz, még alig mult éjfél.“ Meglapultak hőseink, de a' kikiriki nem hallgatott bennök. *Kikiriki* 's kétszer háromszor is *kikiriki* hangzott a' gazdának minden fenyegetéseire. „Ejnye! veszszen meg az ostoba madara“ fakada ki végre „bizony nem hallgat, míg derekát nem töröm.“ 'S már dorongot foga hogy szavát teljesítse, de ki vala serényebb legényeinknél? mint a' felvert foglyok megeredének, 's mivel szüntelen dobogást hallának magok után, vég menedékkül egy putri' gádorát választák; majd hogy ajtaját tárva lelék, belsejébe menének 's hangos szívdobogással össze bujának mint (szokták mondani) a' szegény ember' malacjai. Még eddig sem láttak, sem hallottak, annyira urrá lett szíveiken a' félelem; de hogy az üldöző nem jött, lassanként bátorságot vőnek fölütni szeméiket. Csak egy pillantat kelle arról meggyőződnieök, hogy nem jó helyen vannak. Ugyan is az ajtó, melyt beléptek, bezáródott 's mint a' legmunká-

sabb házban, zúgás, zaj, csoszogás hallatott mindenfelé, a' nélkül, hogy csak egy élő lény is mutatkozott volna szemeiknek, sőt ha félelmök a' hallást nem gátolja, igen könnyű szerrel meg lehetett volna különböztetniök a' konyhában sülő kolbásznak kedves sisergését, a' mellette fővő káposzta' rotyogását 's a' kövér kása' pöfledezéseit, a' mi egyébkor a' legszebb zene vala füleiknek 's lábaikat okvetetlen tánczra indította. De ezen bájhangok el valának most veszeve hőseinkre nézve; csak a' közönséges zsi-bongást, a' rémületest, hallák mindenfelé 's a' gondolat olly törre dermede lelkekben, mint a' leghegyesebb jégcsap, melly valaha háztetőről lógott: azt akarom mondani, hogy igen szenvedtek. De ez még csak a' hallás' gyötrelme volt; hát még a' látásé? Láttak pedig először is egy mosófát vagy is sulykot, melly magától szüntelen szállt és kelt 's mángoló helyett látszék szolgálni, mert lezuhantában az alatta forgolódo mosott ruhát törte 's egyengette. Másfelül a' zugban egy guzsaly pörgött, olly sebesen mint a' forgószeél 's egész egy boglya szösz vala felkötve elébe, mellyből minden kéz nélkül önként fonogatott. Az ablaknál pedig, melly lantornával vala borítva, kis asztalkán egy félig kikötött kap-

cza vergődött tüivel 's olly sebesen halada vég-
 ződése felé, hogy kéz soha sebesebben nem köt-
 hette volna. Csak az ajtó megett álló piszkafa
 vala henyén; de a' szegény üldözöttek' gyanako-
 dó szeme arra sem nézhetett nagy belső aggota-
 lom nélkül. Egyébkép a' szobában igen nagy egyet-
 értés uralkodott; mert tű, mosófa, guzsaly egy-
 szerre megszűnének dolgozni, de a' benn szorul-
 taknak nem nagy örömökre; mert csak hamar ér-
 zették, hogy a' kötöttű oldalaikat szurdalá, a'
 mosófa hátaikat kezdé csépelni, a' guzsaly pe-
 dig fakó hajaiknak esék 's összefoná őket. Le-
 hetetlen vala tovább kiállniok, az ajtó felé roha-
 nának, hogy kiszaladjanak. De uram' fia! még
 most kelle látni a' piszkafát, hegyökbe szakadt
 's végig hosszat úgy elveré őket, hogy kényte-
 lenek voltak felhagyni szökő szándékokkal. Már
 ismét munkában vala minden, és ők nyugalom-
 ban, midőn kis váratra másodszor is megszűnt
 a' munka 's a' veszedelmes tájak felől csoszogás
 hallaték. Mindeniket egy pár láthatatlan kar kez-
 dé fogdosni 's vagy akarák vagy nem, tánczol-
 niok kellett; de ez a' különben szívvidámitó mu-
 latság olly borzasztó 's kísérteti vala nekik, hogy
 ámbár a' piszkafa' vitézsége meglehetősen öreg be-
 tükkel vala felróva emlékezetök' lapjára, még sem

rettegének másodszor is megkísérteni a' szabadulás' utát. Azonban most még szinte gonoszab-
búl jártak; mert a' piszkafa (ki, mint látszik, ház-
őri hivatalban volt) mihelyt ezéjokat sejté,
által dőlt előttök 's küszöbbé változott. Már
az ajtót is megnyiták 's az alacsonnak látszó
küszöböt át akarák ugrani; de az hirtelen olly
magasra emelkedett, hogy lábszáraik megcsapód-
ván mind keresztül estek. 'S a' gonosz piszkafa
még küszöb alakjával sem elégedett meg, hanem
a' mint által estek, hirtelen nyírlével tele gö-
dörre vált, úgy hogy kalandoraink lábszáraik' fáj-
dalmát még el sem nyögheték, midőn már egy
újabb halál, tudniillik a' nyírlébe halás várako-
zék rájuk. Azonban a' leleményes elme segít az
emberen. „Igyunk! nyírlé!“ kiálta Janó tár-
sainak, 's mihelyt társai meggyőződtek, hogy
nyírlében úsznak, egész gyönyörrel kezdék hör-
pölgetni, hogy szinte minden bajokról megfe-
ledkezének. De a' piszkafából elváltozott szol-
ga, a' mint érzé, hogy erősen iszszak, úgy meg-
ijede, hogy elordítá magát 's kiveté ebihal ven-
dégeit partjaira. Most vala a' pillantat, hogy a'
sors' üldözöttei szabadulásokat reménylették. Sze-
rencsésen kijutottak egész a' gádorig; de mi cso-
da történék? a' fekete kakas terme előttök egy

nagy toppanással, mellyre mind a' hárman hanyatt esének. „Hát így kell megenni az embert a' maga tanyáján?“ szöla a' kakas midön már támolyogni kezének, melly rettenetes kérdés még inkább megzavarta őket; elképedtek 's kis szemek' mécsse szinte kialutt megrendült koponyájokban; de „így kell megenni az ember' fiát?“ — harsoga másodszor is a' kakas; azonban kevés váratra szelidíté haragját, 's így szöla hozzájuk: „No! ne busuljatok, többször is megették már engem, még is itt vagyok; de a' lakoma hátra van, forduljatok vissza. — Kénytelen kellettlen vissza menének most a' szerencse' bajnokai 's ámbár a' kakas' megjelenése szinte elmeháborító jelenés vala, még is egyfelül olly bizodalmok ébredt, hogy a' kegyetlen piszkafa parancs nélkül nem fog hátaikon garázdálkodni. Midön másodszor beléptek, minden az előbbi rendben volt. A' mosófa ütött, font a' guzsaly, és kötött a' tű; a' piszkafa pedig helyén, az ajtó megett állott. A' kakas' beléptekor egy pillanatig csend lön 's nem sokára egy főző kanál szökdele be a' szoba' közepére 's kérdezé: lehet-e tálni? „Lehet“ lön a' felelet 's a' legsürűebb csoszogás következett. Nagy és gazdag asztal terült meg a' ház' közepén, a' legízesebb 's legdrá-

gább étkekkel megrakva, mellyeknek repkedő illata a' fűszeres szigetekéinek semmivel sem engedett. Ez is meg lévén, ismét csend lőn, de azon szürke világot, melly eddig a' szobát derítette, egyszerre a' legvastagabb sötétség fogá el. Az ablak eltűnt, 's kalandoraink a' halál 's pokol' kinait érzették; lélekzetök hasonló vala a' görénylukba berekedett szélhez 's mind a' háromnak nem volt annyi eszmélete, mint egy a' halálos borkorso' szélén egész mámorral tántorgó légy-fiúnak. „Jőj elő“ kiálta most a' gazda, 's egy kis fénybogár másza ki a' gerenda alól, majd szárnyára kele 's mint egy kis villám berepkedé az egész hajlékot. Ezután visszabujt ismét rejtékébe; de a' bájvilág olthatatlanúl fenn maradt a' teremben, jóltevőleg szemnek és szívnek, 's a' vastag homály legszelídebb derűre változott. Három gyönyörű leányka mosolyga fel a' legelső sugárnál, házilag, de olly csinnal, 's gazdagon öltözve, hogy körültekintő kalandoraink szinte megszédülének bámulatokban. Gyengéd kis kezeik olly szépen foglalatoskodának külön helyeiken a' guzsalylyal, mosófával 's kötéssel 's csókra termett ajkaik olly kellemesen mosolygának hozzá, hogy kalandoraink nem győzék áldani a' pillanatot, mellyben őket e' dicsők gyötreni mélt-

tóztattak. A' három leányka most is mosolyogni látszott elkövetett csintalanságán, de mindez a' legnagyobb illendőséggel 's szeméremmel történt. Az ajtónál pedig a' piszkafa' helyét egy vén kiszolgált huszár foglalá el, kinek torzonborz bajszára rémülettel néztek deákjaink. Ezen közben kilépe a' kakas 's monda: „Látom meg vagytok elégedve választásommal. Én e' három királyleányt, kiket a' persa királytól oroztam el, nektek feleségül szántam, 's mivel minden szenvedést férfiasan kiálltatok, ma által is adom. Azonban, mivel látom, hogy az éhség nem kevesebbé bánt benneteket, ígérem, hogy minden éjjel így foglak megvendégelni, mint most itt ez asztalt terítve látjátok. — De minekelőtte részt vennétek, halljátok kiáltásomat.“ 'S most neki gebeszke-
dék a' rettenetes madár 's ollyat kukorikolt, hogy mind a' hárman fölébredének. Mert, hogy valót szóljunk, a' kakas' felleptétől fogva minden csupa tündérség volt. A' kakas tudniillik egy bizonyos környéknek ura és rémitője, nem volt egyéb, mint egy duskát szerető korhelynek elkárhozott szelleme, ki valaminth életében többet gyönyörködék az éj' lámpái' mint az isteni nap' sugarainál, úgy most különösen az éj' bizonyos szakára levén szorítva, sok pajzánságot követe

el a' vándorokon, kikkel találkozott. De utósó kukorikolásával hatalma szünnén a' varázs is elenyészett. Lássuk most hol szedék fel magokat utasaink a' varázs' eltüntével? Nem egyebütt, mint egy gazos ugaron. Janó eltévedt sipkáját keresé, Gyuró a' csalántól viszkető lábait vakará, Petró úgy a' bojtorjánok közé keveredett, hogy alig tudta kifejteni magát, haja pedig egek-re borzada mind a' háromnak és segítségért látszott kiáltani. Megindulának most az éhség' mindenható erejétől üzötten 's csak hamar a' faluban termének, veszedelmesbek a' sáskánál 's minden madaraknál.

A' KECSKEBÓR.

PÓRREGÉ.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A KÖNYV ÉRŐS

ÉRŐS KÖNYV

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

N. helységben két szegény ember lakott, kiket a' történet szomszédokká, a' köz inség 's még inkább a' szivreható együgyűség atyafiakká tett. Czigánytalan lévén a' falu, ők foglalák el annak egyik végét, hol parányi sárházaik, a' földanyának két csodálatos buborékai, egymás mellett szép frigyben állottak. A' bugaczi csárdáéhoz hasonlatos bogárhátu fedél, melly eredetileg gyommal fedetve 's a' tavaszok' lanyha szellőiben koronként felvirítva, idővel egész tündérkertté változott, most, midőn az ősz' fanyar leheletében díszzeit elhullatá, úgy állott gordontól 's labodától borzasan az égnek, mint ha könyörületért akart volna felkiáltani. Ehhez a' rozzant, ki 's behorpadozott falak' fakó oldalai, a' másfél arasznyi, lantornától homályos ablakok, ezen kétesen pislogó szemei a' háznak, nem fölötte vigasztaló tekintettel örvendeztetheték a' fáradt utazót: eny-

helyet az itt hiába reménylett. Egyébiránt a' két ház tökéletesen hasonlék egymáshoz, azon csekély különbséggel, hogy a' magyar házak' módjára, egyik homlokkal, másik háttal állt az útnak; útczának kell vala mondani; de ők nem laktak utczában, viskóik azon hosszú sort fejezvéen be, melly a' falu' testéből egy nagy kacsiba lábként messze kinyujtózott. Mindenik házhoz, mint illik, kertecske is tartozott, nem sokban különböző a' ház' fedelétől, bennök kizárólag paraj 's a' halovány seprű véletheték uralkodni, ha csak a' hatalmas úritők, melly egy boldog emlékezetű szilvafának száraz ágaira fölkapaszzkodék, jelét nem adta volna, hogy a' növények' ezen köztársaságában valami nemesebb is találkozik. — Mi boldog nép, fogják felkiáltani olvasóim, melly illy kevéssel beéri; milly példátlan példája a' melegezésnek! Vagy talán — fogják némellyek gondolni — ezek a' legkétségbeesettebb emberek, kik egy két garasért készek volnának embert akasztani, kiknek a' halál csak jótétemény lehet. — Azonban, óh gyarló emberi találgatás! mi messze járnak ezen képzeletek a' testi valóságtól; a' miről azonnal meg leszünk győződve, ha a' tanya' kebelébe egy futó pillantatot vetünk. Ott ugyan is egy törött fazék' alján pis-

lákoló mécs' világánál a' szoba' közepén szűreik-
 re telepedve két emberalakot látandunk, kik éppen
 vacsorájokat költik. Mindenik előtt az imént ma-
 gasztalt kertnek fejedelmi terméke, egy egy jó da-
 rab sült tök áll, mellynek vékonyra vajt héja je-
 lenti, hogy a' vacsora vége felé halad. Közben
 egy öblös kobak kínálkozék a' kora szüretnek már
 csipős nedvével, mellyből mindenik torkának sa-
 ját mértéke szerint amúgy látatlanban részesülge-
 te. A' kobakra nem sokszor került a' sor; de
 bágyadt kótogása mutatá, hogy egy két lelkes vo-
 nás tökéletesen megfelelt a' célnek. Az evés
 ivás egyébiránt minden mohóság nélkül esék,
 egész ázsiai komolysággal 's érdemes hallani,
 minő beszélgetés fűszerezte azt. — Biz' úgy! Já-
 nos koma, szólt legelőbb is a' gazda, kit, mert
 görbe lábú vala, Lőcsláb Jakab néven ismere
 a' környék. Ezen bölcs felszólás után ismét hall-
 gatás következett, mély titok fedezvén, mit kell-
 jen azon nagy jelentésű igékből érteni. De Lőcs-
 láb lenyelé falatját, illendően leöblíté azt 's foly-
 tatá a' szót: Mondom kednek János koma, az
 nem volt tréfaság. — Bizony nem! vigyorga rá
 Jankó, ki Röhöginek hivatott idomtalan neveté-
 seiért 's ki már maga sem tudta, mi a' becsületes
 neve.

„Ha még egyszer oda juthatnék — szöla tovább Jakab — 's társam is akadna, kinek amúgy emberül helyén a' szíve — János koma ekkor tátott szájjal rá mereszkedett, mint ha gyanítaná, hogy ez a' felszólítás tán őt is illetheti — ha egy igazi barátom találkozónék, csak bebúnam én a' hegy' oldalába, hol az aranypor terem.“

„Aranypor!“ eszmélkedék Jankó egy még hatalmasabb vigyorgással.

„Mondom koma, hogy aranypor, de mennyi! milyen kiapadhatlan bőséggel! De hiába, egy ember csak egy ember, ha még olyan derék is!“

„Bizony derék ám!“ monda János, ki társának többnyire utósó szavaiból szerkeszté össze gondolatjait. 'S ez esetlen válasz minden egyebet kivetkeztetett volna magas reményeiből, csak Lőcs-láb Jakabot nem; igen ismerte ő sorsosa' eszének csodálatos tekervényeit; azért terve' 's céljai' sürgetésében el nem csüggedett. Legelőbb is egy tündöklő képét állítá fel a' jóllétnek, azaz jól lakásnak, melly merényök' sikeres kimenetelét követendő vala. A' gombócok még egyszer akkorák leendének élénk rajzolása szerint, mellyekre János koma elragadtatásában borzasztó nyilatú száját már is tátogatá; a' húsétel, mely-

lyet most csaknem egyedül jó hírből ismertek, ezentúl mindennapos a' háznál; disznótorok, kolbász, hurka a' káposztában, véres kásával töltött gömböczők mint egy egy szakasztó. Ezen fölül — csak igen későn kerülhete rá a' sor — egy tágas épület, téres udvar, teli csűr és pincze, hatalmas asztagok, és kazalok a' szűrűn, baromfi annyi mint a' légy 's végre, — mert ennyi gazdaságba asszony is kelle a' házhoz — feleség.

Jankó' röhögései rettenetesekek levének, annyira magán kívül ragadá őt a' fényes előadás, 's Jakab érzé, hogy az időpont, mellyen komája' tehetségeinek ura lehet, elérkezék; ugyan azért, hogy lelkesedésének irányt adjon, így végzé beszédét: „De hasztalan, ember kell a' gát-ra: a' hegyoldal ide nem jön, ha csak mink oda nem megyünk. 'S a' hetvenhetedik öreg apám' lelkére mondom, a' ki ha szinte szegény volt is, de egy szikrával sem becsületesebb; — ha még egy illy ember találkoznék mint én“ 's ekkor félig fölemelkedék, bal kezével derekat támasztva, jobbjaival mellére dobbantván „tudom azt az egyet, hogy maholnap nem csak tökkel élénk.“ Végzé 's egyszersmind falhoz hajítá az üres tökkérget, mellynek izes sárga belét már kirágta volt.

Már ezen hathatós izgatásnak ellent nem állhata Jankó, felállott egész hosszában, vagy inkább szélességében, mint ha mondaná: „itt vagyok, hova menjek veled?” de csak hamar észrevevén, hogy komája ülve is majd akkora mint ő, ismét visszatelepedék 's durva daczos hangon kérdé: no hát mikor menjünk?

Lőcsláb tökéletesen meg vala elégedve szóno ki remekével; de még egy feladás maradott, tudniillik az út' nehézségeit is előterjeszteni, részint azért, hogy azok Röhöginek ne legyenek egészen meglepők, részint talán, hogy ön bátorszívűsége, melly inkább szóból, mint valódi bizodalomból állott, komája' isméretes rendíthetlenségén néminemű izmosodást nyerjen. Azért is újra felfogá a' beszéd' fonalát 's monda: igaz hogy az út messze és fáradságos —

„Fáradságos!” viszhangozá hörgő csodálkozással a' koma.

„A' barlang' torkolatja szűk. Belül tágas lehet; de setét mint a' pokol.”

„Pokol!” vigyorga János.

„'S ha a' kincset valami sárkány találja őrzeni —“

„Vagy porkoláb!” mondá vigyorogva Röhögi, ki már régen nem gondola magától semmit

's most rendkívül meg vala lepetve, hogy szűnyadozó elméje egyszerre illy nagy lobot vetett.

„Bizony János koma az könnyen meglehet, hogy fogunkat ott hagyjuk 's aztán, mint szokás mondani, sem pénz, sem posztó.“

„Posztó!“ böge csodálatosan Röhögi, ki előbbi észlobbanása által megerőltetve hűledezéseibe csakhamar vissza esett 's ezen végszó által annyira ki lőn forgatva serából, hogy az egész beszédben alig emlékezett egyébire vissza, mint a' gombócokra; de arra semmikép rá nem mehetett, hogy azokat a' posztóval valami összefüggésbe hozza. Lőcsláb sejté, hogy pajtásának fejét igen meg találta terhelni, azért is össze voná beszéde' vitorláit 's a' mit az előbocsátottak után keyesen vártunk volna, így zárá szavait „Már, János koma, hát csak elmenjünk ('s ezt leginkább hangoztatá) a' jó isten' nevében, ha addig élünk is!“ 'S ez ügyes kanyarítással annyira vissza hozá társa' eszméletét, hogy midőn ő ültéből fölkel, amaz is felállott 's vastag busa hangon így szólt: „no hát menjünk.“

Talpon állt mind a' két jó barát 's csak most látszék, hogy Röhögi egy harmadrészszel kisebb 's szinte háromszorta vaskosabb Lőcsláb Jakabnál, kinek össze vissza hányt tagjai ügyetlen ma-

gasságig felnyulának. Azonban alig álltak föl embereink, hogy a' tüzes beszéd közben rosszúl ápolgatott mécsbél egy kétes fellobanás után zsirjába fúlada 's a' szobát, mint költő mondaná, által adá éjnek és homálynak. Szerencsevadászaink, kik már alig tudák hányadán vannak az időben, most eszmélének, hogy nyugalomra is volna szükségök. Röhögi azonnal vissza is dőlt előbbi helyére 's vadkan-nemű horkantásai csak hamar hurrúl adák, hogy elnyúgodott. A' gondosabb Lőcsláb pedig még kifordult, hogy a' lovakat megtekintse.

Más nap hajnal előtt már kifelé állt a' félhajból a' kocsirúd, jelenséggül, hogy Lőcslábék útnak indulandók.

'S nem vala különben. De mielőtt kalandorainkat útra eresztenők, szívünkön fekszik elmondani különös gazdálkodások' okait és módját, melly sok tekintetben nevezetes. Ők tulajdonképen ketten tőnek egy emberszámot 's ennek igen természetes következése az lett, hogy gazdaságokat is összesítették. De mind ez nem valami kigondolt terv szerint 's még is minden perpatvar nélkül mene véghez. Ugyan is Röhöginek — zsák foltjára talál — egy menyecskeje akadt, kivel az élet' terheit kezdé megosztani;

de ettől őt egy különös történet megfosztotta. Az utósó tevejáráskor tudniillik, mellytől a' vidékbeli nép az időt számlálni szokta, történt hogy Jankó az öreg bíró' háza' tetején nádaza 's épen a' szegélyen ült, midőn az olasz tápláló mivészársait megállította. A' nyerges állat illendő komolysággal viselé magát; de annál pajzánabb volt a' majomúrfi, melly görcsös hátán ide 's tova ugrándozott 's pisze orrát Röhögire több ízben fölfintorgatta. E' látvány Jankót rendkívül gyönyörködteté, hogy nem csak szemét száját mereszté el reá, hanem röhögtében a' ház' esúcsáról fejtőre le is bukkant. Ezen bal esés különben is gyenge eszét 's beszélő tehetségét olly igen megviselte, hogy a' fürge menyecske, ki a' szomszédra eddig sem idegenül nézett, most egészen a' furfang eszü Lőcsláb' részére határozá magát. 'S ez volt az első lépés a' gazdaság' egyítésére; mert Lőcsláb és Röhögi ez idő óta nem hogy ellenségek, hanem még inkább elválhatlanok levének. Közösből főzött a' menyecske mind ketjük' számára 's bővebben mint az előtt, a' mit Jankó több mint elégséges kárpótlás gyanánt vett. Azonban a' gyermek is megszületett. 'S már ekkor lehetetlen vala a' házasságot halasztani. A' menyecske Lőcslábné lett, Jankó a'

keresztkoma, ki ezen díszes hivatallal egész a' könyhullásig meg volt elégedve. A' menyecskét az irigy halál nem sok idő múlva mindkettejük' nagy siralmára kiragadá ez árnyék világból 's az özvegyek, hogy temetését becsülettel megadják, kénytelenítettének az egyik szőlőt eladni. Innen lőn hogy a' megmaradott 's közössé lett szőlőt, melly a' szívvidámító nedvet adá, együtt kezdenék mivelni, együtt mivelék szűk földeiket is; együtt a' szélső házban laktak, mert a' belsőt (Röhögi Jankóét) a' záporok' ereje nagyon megrongálta. A' lovak ellenben Röhögi' olát foglalák el, részint, mert belsőbb vala 's azért a' lóköttők ellen bátorságosabbnak tartathaték, részint egy' legitten érintendő okból.

Négy lóból gazdaságok kettőre olvadt. Röhöginek egyik lova egy három mérföldnyi útról vissza jövet kidőlt, 's szegény Jankó, hogy vesszett fejszéjének nyele forduljon, kénytelen volt azt egy agarász ispánnak kutyak' számára egy zsák zabért általengedni; Lőcsláb' egyik tátosát pedig, épen midőn kivezetné, a' lezuhantól rokkantotta meg. Azonban a' két megmaradott ló hamar össze tanult 's a' szekérnek tökéletesen megfelelt, melly szinte csak úgy vala hasznavehető, ha kettőből állitatott össze; mert Lőcsláb'

szekerének két kerekei agyban ingadoztak, Jankóénak ezen fölül még tengelye 's oldala is eltörött; de a' kettőből egy alkalmas jármű kerekedett, melly csak abban nem hasonlék egyéb szekerekhez, hogy kerekei össze vissza levén cserélgetve, hol egyik, hol másik oldalán állott magosabban; de azért épen olly kényesen csikorgott, mint akár-mellyik baranyai szekér. Vassal épen nem láták szükségesnek megterhelni; az könnyű, ékes menetelét csak gátolta volna. Hogy konyhát együtt tartottak, már látók. A' gazdaság' egységéhez még az is tartozott, hogy Löcsláb' jobb szemét vastag háló borítván, Röhögi a' nagy eséskor bal szemét elvesztvén, szinte csak kettejöknek volt egy pár egészséges szemök, mellynek Löcsláb' bölcs elintézése szerint úgy vették teljes hasznát, hogy midőn együtt utaznának, Jankó jobb, maga pedig bal felül mendegélt 's míg az a' felvidéket tartá szemmel, ő az alsóra fordíthatá osztatlan figyelmét. De, a' mit előbb illik vala mondanunk, együtt nevelék Petit is, a' két ház' fiát, ki már surjány gyerkőcze volt 's egyszersmind a' legvásottabb az egész környéken. Azonban őt az atyai háznál ritkaság volt látni, hacsak valami latorsága miatt menedékkeresés végett nem, vagy, hogy valami csint tegyen, a' miben mester vala;

azért is bár milly különböző sejtéssel bírt a' két koma eredete felől, abban teljesen megegyezének, hogy a' fiú semmirekellő, 's hogy gondjokat róla végképen levegyék. Erre Petinek nem is volt szüksége. Annyira elmerült ő most a' szüret 's kukoriczafosztás' gyönyöreibe, a' mesék és dalok' tündér világába 's a' kósza étellel olly igen megbarátkozott, hogy honn számot épen nem tartottak reá. Miért a' két gazda, minden aggodalom nélkül a' hollófiú' elélése felől, megindult kanászkürtöléskor 's a' falu' határait, ha nem szinte villámgyorsasággal is, maga után hagyá.

Már jól fenn volt a' nap, hogy Baranyának hegyci között a' mohácsi sík fölött egy két lovas koesi mendegélt, mellynek veszedelmes csikorgását varjak, hollók kársejtő zajgással kísérték; a' szajkók felrikkantának, a' merre ment, 's az egész erdő lázadásba jött madaraival. A' koesi lassan, 's talán igen is kéjelmesen látszhaték haladni ha az ülésben mélyen elsülyedt kocsisnak vesződései, a' sűrű, még is sikeretlen ostromozások el nem árulják vala, hogy a' sebesebb haladás nem az utazókon múlt. „Hogy meg nem zápultatok még tojás korotokban! károztatok, hogy megfuljatok belé! Hogy isten' haragja mindig varjat fojtogasson és hollót és mindent a' mi feketében jár!

károglatok a' sátán és lucziper' nevében! Tán lóhúst érzetek? kellene? károglatok, hogy elveszszetek belé!" Így 's így kiáltoza fel, midőn egy sereg varju fejük fölött károglva elesapott, tüdődelmét veszve, egy hosszú sovány alak, melly hátul a' tisztesebb kukoriczaszár ülést foglalá el, ki egyébiránt magas sivány süvegébe, mellynek tetejét egy megfordított kurta szárú pipa ékesíté, egész orrig el vala merülve. Azalatt a' kocsis szüntelen csettegetések 's ostorcsapások között szölogatá Szellőt és Tündért; mert ezek fület farkat eleresztve a' neveikben fenn maradtott ősi dicsőségről végkép meglátszának feledkezve lenni, készebbek akármelly gyalázatos kinszenvedésre, mint hogy haladjanak. Már is minden ostorcsapásra rugással feleltek 's vég erejöknek ezen ki nyilatkoztatása jelenté, hogy tovább általan fogva nem akarnak menni. Szellő ugyan is olly bágyadt vala, mint az elcsüggedett szerelem' utósó nyögése, 's Tündér, dicső nevének egészen ellenére, nem csak tünni nem akart; de csak mozdulni sem. „Szálljunk le! koma, szóla most a' hátul ülő, ne hajszojzuk tovább lovainkat (ez igen bajos is lett volna); a' hegy különben is közel van 's mig oda gyalogolunk, lovaink legelészhetnek.“ A' kocsis a' szölogára bámészan tekinté, mintha kér-

dené: hátha elviszik a' lovakat? A' szóló azonban kinyújtá egyik lábát a' kocsiból, melly azonnal földet ért, a' nélkül hogy ő ülését elhagyta volna. „Soha se aggodjék kee János koma. Ki bán-taná itt lovainkat az isten' háta megett?“ így folytatá beszédét: a' kocsit huzzuk be ide a' fák közé, a' lovak hadd mászkáljanak. Csak szálljon kee le bizvást, János koma.“ Ez alatt kinyújtá másik lábát is 's lassanként leszállott, vagy is inkább elvált a' kocsitól; mert úgy látszék, mintha minden tagját különösen szedte volna ki belőle. „No hát szálljunk le.“ Felele a' zömökkocsis széles kalapja' kajláját felütven szeméről 's mint a' karika leperdüle üléséből, egészen ellenkezőleg a' vontató hanggal, mellyel szavait ejtette. Majd a' lovak' elébe állott 's olly hatalmasat rántott a' szegény párak' üstökén, hogy azok szinte térdre rogygyanának. A' lovak csak hamar ki levének fogva a' kenderhámból 's neki korbácsolva, hogy legeljenek; a' kocsi betaszítva a' fák alá 's utasaink indulóban, mindenik egy vastagon össze vis-sza foldozott zsákot terítve vállára. A' zsák épen illett öltözeteikhez, az egy pár tüszögő bocskorból állott 's üngből és gatyából, mellynek fehérítetlen vászna csak nem zöld volt az újságtól 's pozdorjás szálaival eléggé csiklandó, ha viselői-

nek elkérgesedett bőre azt érezhette volna. Az elválhatatlan iszákot oldalaikon egy általvetett posztószél tartotta; de fejeik' földözete még is különbségre 's ha szabad mondanunk, néminemű elsőségre mutatott az egyik félről; mert Lőcs-láb (ki nem fogja gyanítani, hogy ő az egyik utazó?) süvegesen volt, míg Jankónak fejét egy bágyadt széles kalap fedé, mellynek kajlája egyik felől zsineggel vala felcsaptatva. Így felkészülten megindultak utazóink, Lőcs-láb nagy gondolataiba elmerülten ügyetlen lábszededetéssel, Jankó gondolatlan andalgásaiba süllyedve, de annál derekasabban lábalva, olly mély és rejteményes hallgatással, millyen csak a' nevezetes merénnyhez illheték. Mintegy rövid félórai ballagás után egy völgytorkolathoz érkezének. Ott egy magasra kivágott elejű pusztá pincze állt, mellynek beomladozott garádja gyászolá régi elhagyatottságát. „Itt volnánk“ monda most Lőcs-láb nem minden döbbenés nélkül, „ha isten is úgy akarná!“ 's leveté hátáról a' zsákot, nem mintha terhelte volna, hanem alkalomúl, hogy a' merész munkához elegendő lélekzetet vegyen. Jankó merőn és határozatlanúl nézett, nem tudva, hol kelljen a' dolgot elkezdni.

Azonban Lőcsláb egy két pillanat után elég bátorságot vőn a' biztatásra 's így szóla komájához:

Lőcsláb. Koma, tudja-e kee, hogy már itt vagyunk?

Röhögi. Hát!

Lőcsláb. No ha tudja kee koma, az igen szép dolog, hanem hajoljon kee csak meg egy kicsint. — Jankó a' mennyire törzsöksége engedé, meghajlott. 'S nézzen kee be az üregbe — Jankó benézett — Mit lát kee ott benn?

Röhögi. Mit-e?

Lőcsláb. Mit hát a' milliomadtában, mit lát keed ott benn, ott a' pincze' közepén?

Jankó mindent akara látni 's komája' unszolására meglátta volna még a' láthatatlant is, de a' fölötte nagy akarás elméjét megfosztotta minden gondoló és kigondoló, vagy is költő tehetségtől. Vigyorgott tehát 's vigyorgása Lőcslábót észrehozá, ki is azonnal lelépe lelkesedése' szédítő fokáról 's így folytatá szavát: „Törölje kee ki szemeit, János koma, 's nézzen keed oda az üreg' közepére.“ — A' nap épen besütött a' pincze' szelelőjén, 's benne egy fehér pont látszék rezgeni. — „Ott koma, ott, hol a' világosság látszik, ott van az arany por!“ Jankó vigyorgással ismél-

telé a' szót. „Arany por koma, vagy arany homok, vagy arany föld, ahogy jobb szereti keed, az az a' világi kincs, miből úrrá leszüük.“ Röhhögire nézve már minden el vala enyészve, ő most egészen a' pincze' belsejébe tapadott szemivel 's Lőcsláb folytatá a' mesét, melyet gyermekkorában halla; de melyet élemedett kora a' csodálatost mohón szerető eszében valóvá érlele. A' sok furcsát, rémületest, csodást végre is avval zárá: hogy egész hegy csupa arany belül. — Jankó fejével már az üreg' torkában vala — 's hogy végre hozzá is kell fogni, mert az idő eljár.

„No hát menjünk, monda vigyorogva a' boldog természetű Jankó 's megindult, nem mint isten' képére teremtettt állathoz illik, két lábon; hanem négykézláb az oktalan állatként, de annál sikerebben; mert fenn állva a' torkolat' alacsonysága miatt épen nem mehetett volna. Most Lőcsláb sem védheté magát a' hőskeüség ellen; előre fordítá iszákját, hogy fenn ne akadjon, 's nagyobb bátorságnak okáért egy kést ránta elő tág csizmaszárából 's a' koma után mászott. Azonban alig haladott a' torkolat' közepéig, hogy Jankónak kétségbeejtő 's hajborzasztó ordítását hallá. Röhhögi tudniillik már egészen bejuta 's föl is

egyeneselek az eléggé tág 's magas üregben, midőn annak egyik oldaláról valamelly rémállat szemébe pislogott. Ez hagyján; de a' rém nyugtalankodni is kezdett, mint kinek birodalma megvala támadva. Most szarvai is felötlének a' derűs homályban 's Jankó, ki mindenkép' ember vala talpán, egy fülhasogató ordításban adá bátorsága' jelét. De a' szörnyeteg nem várá be a' megtámadást, hanem egyenesen a' torkolatnak 's az utban álló Röhöginek rohant. Lőcslábnak még alig vala ideje a' fenn megírt ordításra kitelhetőképen megijedni, midőn Röhögi egy az előbbinél még hatalmasabb bődüléssel a' rémállattól fellökve eldőlt. Egy rohanat 's a' szarvas szörnyeteg már Lőcsláb' oldalát korholta, holott a' szűk torkolaton a' két test megszorúlva, sem ki sem be nem mozdulhatva, sokáig kínos küzdelemben vala 's a' nyögés 's ordítás közönséges lön. Az állat kimenekedék; de helyette most Jankó nyomult a' torkolatba, ki épen nem jól kezdé magát érezni a' belső magányban. Úgy tetszék neki, mintha az egész bérce rá készült volna omolni, 's mit valaha boszorkányokról, kísértetekről, gonosz lelkekről és csoda állatokról hallott, most az egyszerre világos képpé alakult eszében. Most sejté először, hogy titkos hatalom is van 's ez

annyira megrendítette bátorságát, hogy egyedül ön mentségéről gondoskodnék. Ugyan azért olly mohón kezdé magát által fúrni a' torkolaton, hogy Lőcsláb komát is², minden nyöszörgéseinek ellenére, magával ragadta. De a' végzet még nem akará kinjaiknak végét. A' pinczeszáj még szűkebb volt, mint befelé a' torkolat, miért is ott újra fenn akadtak. Nem festőileg szép ugyan; de minden esetre mulatságos lett volna látni ezen vég vergődést. Lőcsláb épen akkor ére ki hátfelével a' lukból, midőn hosszú póklábai között egyszersmind Röhögi' borzas feje is előtűnt, melyben az erőködéstől megborúlt savókék szemei sült veres hajmaként szilajul forogtak. Ő tudniillik rohantában egészen komája alá furta magát 's annak hátával minden kimélet nélkül horzsolgató a' pinczetorkolatot 's most épen azon munkában izzadott, hogy annak lábai közül valahogyan kímáshasson. 'S ő csakugyan kiküzdötte magát. De most történetből-e, vagy hogy erősen megizgattaték, tompa zuhanással beomlott a' pinczetorok 's az illethetetlen kincseket a' mohó emberek' szemei elől örökre elzárta; a' mi pedig fő veszteség vala, a' szerencsétlen Lőcsláb is ott nyomatott, fejét tudniillik 's kezeit földomlat borította. Azonban Röhögi váltig hű bajtárs maradott.

Még jól ki sem törölte szemeit, már is bajtárs-
 sa' megmentéséről szorgoskodott, a' mit nem gon-
 dola ügyesebben véghez vihetni, mint ha annak
 hosszú lábait össze fogja 's őt azoknál fogva ki-
 rántja halálos fektéből. A' kirántás megesett,
 de nem minden erőtetés nélkül: Lőcsláb kómá-
 nak válla derekasat roppant. Most őt Jankó
 egész hosszában a' gyepre kiteríté, hogy kinyu-
 gödjön magát 's Lőcsláb — hála az áldott termé-
 szetnek — éledezni kezdett. Hihetőleg fejét az
 omlásnak igen csekély súlya érte; de előre nyuj-
 tott kezei el levén nyomatva, magán azokkal nem
 segíthetett. A' friss levegő elakadt életműveit csak-
 hamar munkásságba hozta. Egy hathatósat tüz-
 szent legelőször is, azután fűtt és tüszkölt sza-
 kadatlanúl, mint az utazó koldusnak bocskora,
 míg a' port szájából 's orrából lassanként kitüsz-
 költe. Majd felült 's mint afféle kárvallott ember,
 öklével törle ki szemeit. Majd lábait emelgeté,
 mintha kémlelé, megbirhatnák-e még? 'S miután
 mindent jó karban talált, lassanként fölszedte ma-
 gát a' földről, még mindig gyanakodva, hogy
 talán valamelyik tagja elmaradott. Szegény Lőcs-
 ábnak lelkesen roszúl kell vala lennie; mert még
 legtehetősb része, a' nyelv is, mozdulatlanúl vesz-
 tegle szájában. Jankó azalatt minden idejét hall-

gátásra 's báméskodásra fordította 's azt látszék várni, hogy föleszmélt komája, kinek uralkodását már megszokta, gondolkodásának tárgyat 's irányt adjon; de nem csekély rémületére az folyvást hallgatott. Illy elhagyatottságában Jankó ki nem kerülheté az öngondolkodást, azért is minden figyelmét a' környületekre veté, hogy azokból valamit szóba foglalhasson. 'S a' szó felhangzott, ridegen, mint Noé' hollójaé, melly a' bárkán kívül a' sivatag világban maga kalandozott. „Vér!“ monda szörnyűködőleg Jankó, a' gyepre lemutatva 's Lőcslab felriadott ábrándozásiból; mert valólag friss vérnyom tünt fel az ösvényen, melly egy bokor felé vive. Legelőbb is magát vizsgálá meg Lőcsláb, nem maga-e a' vérnek kútfeje? de noha ruháján itt ott vérfolt mutatkozott is, arcza pedig olly vérevesztett és halovány volt, mint a' cseppentett tökmag, még is testét sértetlen találta 's a' vérnyom egy általok nem járt táj felé huzódott. Olvasóink már eléggé tudják ezen jeles pár' beszélgetése' módját, azért is annak előadásával türelmököt nem teszszük tűzpróbára. Nem mondjuk el, hogyan kanyarított a' dolgon Lőcsláb, hogy tekintetét ezen csúfos eset után tovább is fenn tartsa; elhallgatjnk, hogyan mesterkedett a' rászületett ki-

váncsiságnál fogva komáját arra bírni, hogy a vérnyomon induljanak egy talán új, váratlan szerencse' felkutatására; de azt már szükségesnek tartjuk elmondani, hogy a' vérnyomon, noha nem minden egymásba kapaszkodás nélkül, csakugyan megindultak 's hogy végre fenyűbokor mellett egy véreben vonagló kecskére találtak, mellynek nyaka felhasítva, 's szügyében egy markolatig elmerült kés vala. Lőcsláb ugyan el nem mulasztá mondani, hogy az ördögnek is kecske lába van — 's a' már egyszer megfélemllett Jankó nem kevéssé borzadozott e' fanyar gondolat-tól — de mivel ez állat egészen kecske volt, még inkább, mivel annak szügyében tulajdon késére ismert, legesleginkább pedig mivel az ördög halhatatlan, a' kecske pedig már is utósót vonaglott, annyira kiokoskodá végre a' valóságot maga előtt, hogy az állatot valóságos bakkecskének látta, hitte és vallotta. A' szegény kecske, tudniillik, isten tudja miféle kandiságból (vagy talán a' pincze' oldalának valami sós ízét érezte), a' pusztá pinczében igen járatos volt. Vesztére ott mulata mostan is 's kirohantában a' felijedett Lőcsláb' késének ment, ki azt hegyével befelé kezében tartotta. A' boldogtalan állat e' szerint, úgy szólván, maga végezte ki magát

's az elrémült Lőcsláb észre sem vette, midőn kése kezéből kimaradott. Most ismét egy kettős beszéd következék, melyet azonban Lőcsláb csaknem egymaga vitt, a' felett: szabad-e, illő-e, vagy is inkább bátorságos-e a' kecskét magoké-
vá tenni? 'S miután Lőcsláb megmutogatta volna, hogy a' kecske önként ment a' késnek, hogy azon fölül őket szertelenül meg is károsította; de mivel az is meglehet, hogy ura hagyott, bitang jószág; — mert különben hogy mászkálhatna egyedül illy félremaradt helyen? — végre pedig, mivel senki sem látja — elvégezteték, Jankónak szokatlanul kevés rávigyorgásával, hogy a' kecske isten 's ember előtt övék. Azonnal neki is állt Lőcsláb, minden irgalom nélkül feivágá hasát; komáját szólítván, hogy együtt a' kocsizhoz vigyék. Jankó egy kis vonakodással fogott a' munkához; ő ezen kalandban két igen veszedelmes tudománnyal gyarapodék, avval tudniillik, hogy ördög, vagy gonosz lélek is van 's hogy az ördögnek kecskelábai vannak; különösen pedig ezen kecskéről nem igen jó vélekedéssel volt; mert ha igazi kecske, hogy döntheté őt le lábairól? De mivel komája már neki gyürközött, ő sem vonakodék tovább, 's vissza indultanak. Elfeledve kincset és aranyport legfőbb

gondjok (az az Lőcslábé) az vala, hogy a' vadat a' kocsira szépen feltakarítsák 's a' világ' kíváncsi szemei elől galyakkal 's gunyaikkal elföldjék. Ez meg is történt. A' kocsi előhuzaték rejtekéből, minden készen az elindulásra; de, oh morgadalom! ló nem vala sehol. Hiába minden fürkészés, minden sopánkodás, sőt némiképp szitkozódás is, sem föld sem lég nem adá elő lovaikat. Szellő és Tündér nem valának többé. Megtetszék-e nekik az arany szabadság, vagy ők tetszének meg valami bujdosó legénynek, vagy végre a' fatalis (kár hogy erre nincs magyar szavunk) hollók riaszták el őket, elég hozzá, hogy nem kerültek meg. Mitevők lennének? Betelék rajtok az ige: szekéren ment, gyalog jött; 's a' mi több, még a' szekeret is magok után kelle hurczolniok, a' mire egy rövid falatozás után rá is fanyalodtak. A' menetel ugyan, ha veszedelmet nem is, de gyalázatot 's kicsúfoltatást vonhata maga után; de ők úgy intézék bölcsen a' dolgot, hogy nagyobb részt éjjel, vagy úton kívül jártak; 's így szekerök' keserves csikorgatásától, mint valami rossz lelkiösmérettől 's néhol a' pásztor gyermekek' ujjongatásaitól kísértetve, minden egyéb nevezetes viszontagság nélkül elérték a' boldog, az enyhádó hajlékot.

A' lovak' vesztesége Lőcslábnak még egy kis fejcsóválásába 's dűnnyögésébe került; de a boldogabb véralkatu Jankó igen meglepő 's csaknem öröndetes fordulat gyanánt vevé, hogy a' lovakat nem kelle kifognia.

De végre ennyi fáradalomnak gyümölcsöznie is kellett. Kevés pihenet után, azonban óvással, hogy valaki észre ne vegye a' dolgot, levéteték a' kecske a' szekérről, lefejtett bőre kifeszítették kertben a' fára, Jankó borért indult a' pinczébe, Lőcsláb előrántá az egyetlen egy bográcsot és szakácskodott: mind olly készültek, mellyek nem mindennapi tort hagyának várni. 'S nem tartjuk tovább függőben olvasóinkat, a' vacsora csak ugyan bekövetkezik; de gazdálkodásból 's mert szép idő vala, mécs helyett a' hold' világánál 's künn az udvaron. 'S a' jóra roszra szövetséges két barát a' felségesen párolgó bográcsnak késeikkel és fakanalaikkal teljes becsületet tőnek. A' sors nem akará, hogy ezen sikeres lakoma szerencsésen végbe menjen. A' legbuzgóbb falatozásban voltak még — a' jól lakásnak alig közepe' táján — midőn az est' méla esendéből egy kísértetes mekegés hangzott fel. „A! koma,“ szolt a' legelébb feldöbbent Lőcsláb, „keedből a' kecske szolt.“ Jankónak a' hatalmas konc, mely-

lyet épen kenyerére tőn, kifordult kezéből, áll-
mozgása elakadt, szemei elmeredének: a' kecs-
kelábú ördög ötlék elméjébe. Másodszor hallat-
ték a' mekegés, 's a' két evő társ egy pillantatban
talpon vala, 's midőn a' kert felől, hol a' kecs-
kebőr kifeszítve volt, mozgást, 's a' kőrök' zör-
gését hallanák, maradhatlannak érzék magokat;
cserben hagyva bográcsot 's lakomát, sietének
elhagyni a' házat, hol, mint vélek, az ember'
örök ellensége, a' megtestesült sátán, nyugalomok
ellen pártot esküdött. Hozzá járult a' súlyos ön-
tudat, a' nem igaz keresmény' érzéte. Azonban
alig haladának száz öreg lépést, hogy a' mekegés
fülökben elhangzott 's a' hirtelen támadt félelem
épen olly hirtelen elsillapodék. A' megízlett jó-
nak fennmaradt kívánása, a' félig éh gyomornak
ellenvetései döntögetni kezdék a' rémület' óriási
bálványait. 'S Lőcsláb' téregető okoskodásai után
az egész dolog álomnak 's bohóságnak magyaráz-
tatott. Vissza lopózának tehát a' komák, magok
előtt is titkolni akarva, hogy megfutamodának,
még inkább azt, hogy minden józanodások elle-
nére is még alkalmas rettegésben voltak. Visz-
szautjok háborítatlan 's minden folyvást csendes-
ségben vala; közelebbről tűnének fel a' két ház'
ismeretesb környékei, 's végre az udvaron a'

szívemelő bogrács; de oh halál! a' bogrács mellett egy sötét szarvas alak ült, háttal a' közeli-
tők felé, melly mintegy boszút állva azon illet-
lenségért, hogy vacsorára meg nem hivatott, fal-
dosni látszott a' hátra maradt darabokat. A' kecs-
kebőr! kiálta elámulva Lőcsláb; de a' kecskebőr
nem hagyá boszúlatlan háborittatását: sűrű me-
kegések között fölemelkedék 's a' megriadt 's fu-
tásnak eredt lesők után indúlt. Mekegés hangzott
most hegyen völgyön szünetlenül a' szaladók után
's mentek irány nélkül a' kecske' gyilkolói, mer-
re őket az ijedség 's lábaik vihették. Már nagy
utat tettek, midőn egyszerre emberi hang üté meg-
füleiket, hasonló a' sirva könyörgő gyermekéhez,
mellyre mindketten akaratlanul visszatekintének;
de ez csak nevelé ijedelmöket. A' kecskebőr két
lábu alakká változva, sirva és bőgve kiáltozá
„vigyen keetek engem is!“ a' mi őket csaknem
örületbe hozta. Vég erejük' feláldozásával futá-
nak most eszméletlenül; talán kifutandók széles
e' világból, ha egy kis bokron egymásba ütköz-
ve össze nem rognának. E' helyzetben már a'
halál' iszonyait várták; mert az ütődés olly kár-
hozatosán jóltevő vala, hogy midőn erejüket vég-
kép eltompítaná, visszaadta nekik a' kinos esz-
méletet. Életök most olly keserű vala, mint a'

keserűség maga. E' szánandó állapotban nyögtek néhány pillanatig, lélekzsugorodva, szembehunyva 's fület nem billentve, 's még sokaig az üldöző hangokat vélték hallani, még előttök káprázott a' kecskerém' alakja. Azonban a' csalódás soká nem tarthatott. Fülök, szemök lassanként neki bátorodék olly mit nem látni 's nem hallani, a' mi nem volt, 's a' mély csend, a' szelid hold' világa végre elhiteté velök, hogy bátorságban vannak. Ezen fölül szertelenül megviselt tetemök nyugalmat kívánt, miért is azon helyen, hol elhullások történt, nem sokára el is szenderedének, képzelhetni, miféle álmadozásokkal; de olly hosszan és szívesen, hogy a' jól felhaladott napmár arcokra piritott, mikor fölébredtek. A' boldog vérű Jankó már alig emlékezett a' múlt napi balságokról, a' mi körülbámészkodó szemeiből nyilván kitündöklött; de annál súlyosabb gondok maradának Lőcslábunk' igen is hű emlékezetében, ki most valóban nem tudta, hová legyen. Olly vala most az ő szelleme, mint az újonan megszállt ház, mellyben a' bútorok ide 's tova rend nélkül állonganak, alig engedve utat a' beköltöző gazdának, hogy közöttök járhasson. Feje csüggött, mint elfonnyadott szárán a' kobak 's azon sok felséges gondolatból, mely-

lyel elméje egyébkor áradozott, most csak egy hétköznapi ötlet sem csillámlott elő. Czéltalan merengéséből végre is — a' mi alig hihető — Röhögi vette ki. „Gyerünk haza!“ monda ez elmúlt kinjai' mámorában. „Haza!“ kérde föl ijedve Lőcs-láb 's gyanúsán körül tekingete. „Haza, János koma? tudja-e keed, mi az, haza!?“ ismételé üres lelkendező hangon. A' világ olly nagy, olly véghetetlen; de nekik széles e' világon csak egy tanyájok van; ama' kicsin, de kedves lak, holott egyedül nyilhatnak számokra az élet' virágai. Virágai? igen is, virágai; mert nem virágzik-e a' kóró is mig fiatal, házoknak fedelén? Az elhatározásnak, mert választás nem marada, igen hamar kelle következnie; mentek, mert menniök kellett 's haza, mert máshova nem lehet. 'S rég idő óta most Jankónak, az együgyűbbnek tánácsa követteté 's nagy kérdés, nem vitt-e nagyobb boldogságra, mint a' felette is böles, de nyugtalan Lőcslábnak kapaszkodásai?

Visszamenet — utokat mindenütt csak torony iránt vették — véletlen egy széles 's már begyepesült gödörre bukkantak, mellyben, oh csoda! Peti, a' megtestesült Peti, a' szürettől még most is szurtos arcaival, hanyatt fekvé, édesen szűnyaldott, pőrén és borzasan, mint az ágról szakadt;

alatta egy kecskebőr elterülve, mellynek szarvai homlokát árnyékozák. Döbbenve álltak el a' komák, igen hajlandók újra kezdeni a' futamodást; de Peti latorságra bélyegzett alakjával félre ismerhetlen vala; ő volt, a' gonsz csont, 's a' kecskebőr ugyan az, mellyet Lőcsláb a' kertben kiakasztott. 'S már most fogja érteni olvasóm — ha csak ugyan találkozik, ki a' pedestris Musának ezen andalgásait végig olvasni méltónak tartotta — az egész történetet. Peti tudniillik, ki az atyai ügyelet' határain kívül már megunta a' kalandozást, vagy tán csupa kíváncsiságból 's változatosság' kedvéért, egyszer végre rá szánta fejét, hogy az ősi házat megtekintse. Egyenesen szembe nem mervén menni elszokott ápolóival, most is, mint többnyire, úgy akara a' kert, vagy ház' valamellyik környékéből elő sompolyogni, miután valami csintéttel megérkeztének jelét adta 's magát úgy szólván meghonosította volna. A' csintétekért rendszerint meg volt a' leczke, hol több, hol kevesebb üflegekből álló, mint azt maga a' csin, vagy a' komák' szeszélye hozá. Ezen leczke azonban igen jötevőleg szokott Peti' környületeire hatni; mert az által mintegy újlag beavatottnak érze magát 's felhatalmazottnak arra, hogy magát a' becsületes család' egyik kie-

gészítő tagjának tekintse, 's a' félbe szakadott ismeretséget néhány pillanati fejlesztés után ismét helyreállítsa. Az új csintét 's a' rá mért büntetés fölmenté őt a' gondtól, hogy régiebb torlatlan maradt csintéteiről 's hosszas elmaradásáról számot adjon, leginkább pedig azon teher-
től, hogy magát bemutassa, a' mi neki, mivel szilaj vadságában más felül igen szemérmes 's emberfélő volt, még apja iránt is nagy kinjába került. Azért ő ezen megjelenés' módjától ritkán tért el, nem mulasztván el távoztát is hasonló tettekkel koronázni, hogy a' verés' félelme miatt a' háztól elmaradni annál több ürügye legyen. Már egy illy ficzkónak éppen nem vehetni rossz néven, ha ő a' komák' visszatérése' estvéjén a' kert' kőrői között megjelenik, a' kiterített kecskebőrt hátára veszi 's magát mind addig meghúzza, míg pajzánkodására alkalom adódnék. 'S ez el nem maradt. A' két koma vacsorához ül 's ő — kecskebőrben mit tehete természetesen? — mekegni kezd, hogy ez által honn létének némi jelenségét adja. A' mekegésnek váratlan sikerét látva, nemde ismét mind természetes, a' mit cselekedett? hogy a' párolgó bográcsnak neki ült 's hogy a' vizsaterőket újra megriasztá? Végre, mert az út 's éj', ijedelmei meg-

szelidíték, megbánja tettét, sirni, könyörögni kezd; de azok nem hallják, nem értik, 's szivök inokba szakadván még inkább szaladnak; ő kifáradottan a' gödörben elaluszik. Most pedig íme a' lábdobogásra altából felnyújtózik; 's a' szégyen' haragjától fölgerjedett apa, sőt még a' koma is, már épen dőngetni akarják, midőn bámulva észreveszik, hogy a' kecskebőr hátán 's haján ragadt. A' gyermek végkép felocsódván sirni 's könyörögni kezd, hogy a' kecskebőr derekához forrott 's hogy haját annak szarvai alól elválasztani nem bírja. A' harag szánakozásnak ad helyet. A' jó emberek most minden gondjokat arra fordítják, hogy a' fiút a' kecskebőrből valahogy kifejtsék. Legelőbb is haját nyiszolják el késeikkel, a' mi Petinek nem kevés arczfintorgatásába kerül, majd közelében egy kenderázta-tóba fektetik, hogy a' bőr lassanként felázván, testétől elváljék. 'S így viszik haza bágyadtan és piszkosabban, mint valaha: a' kecskebőrt az ajtóra szegezik örök intő 's emlékjelül, hogy a' nagyravágyás bűn 's hogy a' másét, ha szinte kecske volna is, bántani nem szabad.

Még ők sokáig éltek együtt a' barátság' szelid örömeit, sokáig voltak a' falu' urainak levélhordozói; de jámbor életökben 's gazdálkodások-

ban semmi nevezetes ezentúl nem történt, ha-
csak azt nem tartja a' netalán még eddig is hű
olvasó figyelemre méltó változásnak, hogy az el-
veszett két ló helyett későbben egy szamarat vet-
tek 's a' mindinkább rozsanó kocsiból taligát
csináltak. Petit azonban eszére hozta az utósó
csapás. Elhagyta előbbi kalandozásait; megmos-
dott, iskolába járt a' tél' derekán; őszkor és ta-
vaszkor beállott a' szántó gyermekek' sorába,
's még ugyancsak ember válhatik belőle — ha
isten is úgy akarja.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

CSIGA MÁRTON' VISZONTAGSÁGAI.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egy becsületes embernek eszébe jutott egykor gazemberré lenni, 's erre nem szükség, nem is rossz hajlandóság birta; mert igen jó, szelid természetű volt; hanem hogy igazat szóljunk, az egész dolog következőleg történt:

Becsületes emberünk — Csiga Márton, szolgálatjokra! — kandallója mellett ült, 's elmélkedett (az elmélkedés neki erős oldala volt). Elmélkedései közben rájött, hogy a' téli, még akkor, fájdalom! dohánytalan esték unalmasak, hogy élete másokéhoz képest igen egyhangu, mivel azt mindeddig semmi komoly baj nem háborítá, — 's ez becsületes embereken akkorban igen könnyen megeshetett, mert a' dolog az igazságszerető Mátyás' idejében történt — 's hogy végre mindezeket fordítani kell. Ez másnak nagy feladás lett volna, de Csiga Márton furfangos ember volt, telides - tele furcsa, 's eredeti gondolatokkal, 's

állhatatos azoknak végre hajtásában. Elhatározá tehát, hogy az elméletből egyenesen a' gyakorlati philosophiára adja magát, 's abban legelőször is a' gazsággal, és pedig saját becses személye szerint, egy kis próbát tegyen.

Csiga Márton uram ezek szerint eltökélt vala hátat fordítani a' becsületnek, épen úgy, mint most kandallójával szemközt ülve hátat fordítani látszott az egész világnak: családja legalább háta megett állott 's nem kis esodálkozással azon parancsot hallá, hogy holnapra nagy lakomát készítsenek 's cseléd menjen mindenfelé az ismerősök' összehívására. A' két serdülő gyermek, egy szelid szőke fiú 's egy hamis szénhaju lány, előre tapsoltak a' jövődő lakoma' örömeinek, a' jó izes falatnak, a' sok mindenféle ismerősnek, néninek, bácsinak, ki majd holnap mind vigadni és zajogni fog. A' házi asszony' öröme nem volt épen illy határtalan: szegénynek baromfiait görény és róka erősen pusztíták, 's most is, midőn belépett, épen egy fuldokló kappant hozza be, mintegy szívreható okszerűl, hogy férje a' gonosz pusztítók ellen valami hathatós intézetet tegyen. Azonban a' parancsolat kimondva, 's Csiga Márton' népe szófogadó volt,

Lőn nagy öldöklés és halál a' majorságban; de ennek leírása nem hozzánk tartozik. A' lakmározás mindinkább elhatalmazott a' jó Csiga' házában 's híre neve kelt vendég - szeretetének, 's vagyonosságának, melly pedig ezen rendkívüli gazdálkodás által épen csökkenőre hajlott. Elég az hozzá, a' vendégeknek semmi kifogások nem volt ezen életmód ellen, 's az emberséges Csigát ezentúl szeretetre méltónak is lelék, 's szavai, mellyekre eddig kevesen ügyeltek, úgy tesszék, mintha nem csak hitelt nyerni, hanem nyomossá is kezdenének lenni.

Ez alkalomúl szolgált a' jó embernek, hogy hazudjon 's dicsekedjék, — 's ez az új pályán első lépése volt. Szinlett önelégedéssel beszélt nagy kalmári merényeiről, összeköttetéseiről, — az akkori világban még hallatlan dolgokról! — rendkívüli jövedelmekről, mellyekben mindenki részesülhetendő, ha erszényt nyit a' közkereskedésre. — Ki ne bizott volna az eddig emberséges, 's jó asztalainál fogva most mar elmés, okos 's minden esetre nagy szerencsájü Csiga Mártonban? Ő tehát pénzt gabonára, 's részint kész gabonát is vett által, Mátyás király' hadaihoz nagy nyereséggel szállítandót, gondtalanúl, sőt világos szándékkal azt soha vissza nem téríteni.

— 'S ez volt a' gazemberi pályán második lépése.

Most már épen fényes házat kezdte tartani, jó's becsületes felesége' aggodalmait hatalom-szóval nyomván el; arany, ezüst bőven volt ruháin 's asztalán; de annál inkább ürült a' szekrény; mert mi eddig takarékos gazdasággal ön jószágából oda menekedett, az most a' kölcsönnel együtt hirtelen költözéssel zsebébe 's onnan szemfényvesztő gyorsasággal a' háztartásra felment. Említenünk kell, hogy útakat is tön, mint mondá a' király' hadaihoz, de tulajdonképen a' vásárokra, hogy a' rábizott gabonát pénzzé tegye 's tölt erszénnyel térjen haza folytatni lakmározásait.

Az unalomról szó sem vala többé. Barátai' száma hihetetlenül megszaporodott; éjjel nappal körül vala véve vig, elmés, nyájas emberektől 's valami sátáni öröme volt benne, ha rajtok végig nézve elgondolá, mit tehet egy merész agy, ha amúgy igazán minden kötelékeiből kibontakozik. Eljöttek azonban az apadás' órái. A' gyanú's kétkedés' epéje lassanként elkeseríté hitelező baráti' szájában az ingyen falatokat. Kimaradoztak házatól 's asztala nem-régóta ismerős vendégeket látott, nagy részint tányérnyalókat, új 's erőltetett szerencséje' csapodár legyeit.—

A' legyenek' dongása nem sokáig tartott. Csiga Márton uram' családja egy nyomába járt ismerős által napvilágra jött. A' becsület, ezen vékony elemü illat, elszállott háza' gőzköréből 's az eddig tiszta Csiganév egyszerre bukott, 's gyalázatos lőn.

A' törvény az időben szigorú birák előtt röviden élő szóval végzett. Csiga' vagyona csak hamar a' hitelezők' kezére került, nem csekély gondjaival a' megosztásnak; mert az érték igen rossz arányban állott a' követelésekhez. Kimélést csupán egy barátja mutatott, ki olly titkos szándékkal sürgété kölcsönét, hogy avval a' szerencsétlen családot némileg fölsegítse; de a' becsületes Csiga ezen szándékot az által tette semmivé, hogy a' tartozást kereken eltagadta, 's az együgyű ember, ki a' pénzt gondolatlan bizodalommal, mint egynek legmeghittebb barátai közül, irás 's tanúk nélkül adá, nem volt képes követelését igazolni. Ezen eltagadás rút dolog vala Csigától 's az új pályán harmadik lépése, de olly nagy, olly messzevető, hogy azt inkább ugrásnak lehetne mondani, ha milly remek, egyszersmind olly hasznos is lett volna; de Csiga mind e' mellett bukott ember lőn, kénytelen siránczó családját az eddig nem ismert inség' karjai közt egy nyomorú kalibában hagyni.

Most már egészen jó uton volt, feltételéhez még a' vas kénytelenség is járulván, melly sürgető parancsait nem olly könnyen engedi félre magyarázni.

Ment tehát mendegélt 's útfélen egy majorra talált, mellynek lakói épen misén valának egy közel kápolnában. A' major dús gazdát 's a' szerte kalandozó baromfiak' sokasága különösen jó gazdasszonyt mutatott. „Itt nem fog ártani a' körültekintés“ gondolá magában, 's körültekintett. Egy kis nádkerítésű udvarban boritók alatt 's ketreczekben látá a' háziasszony' kövér rabjait: csirkét, kappant, réczét 's néhány kevély pókát, kik szabadon 's kényesen sétáltak a' boritók között. „Ez még is sok egy háznak“ gondolá 's egyszersmind eszébe jutott, hogy szegény jó hitvese egykor róka 's görény ellen panaszkodott. „Nem volt oka, felele magában, mert miből élnének a' róka - 's görényfiak? Rókafiak, szegény gyermekeim, én most rókátok leszek.“ 'S leoldá a' hosszú fátyól kendőt nyakáról 's a' hizott baromfiakat páronként felfűzé lábaiknál fogva, majd összeköté a' kendő két végét 's nyakába akasztá 's kezében ráadásul még egy pár csirkét vivén, észrevétlenül elosontott. Furcsa egy fűzer vala ez: kárált, sáporogott, 's

vergődött a' sokféle baromfi nyaka körül. A' zajra két kölyök kutya utána iramodott, de ezeknek ellenvetéseit egy oda vetett csirke, mellynek nyakát hirtelenében kitekerte, tökéletesen lecsillapítá.

Szerencsés Csiga Márton! zsákmányával nem sokára szőlőhegyet ért, melly alacson gádoru pinczéivel mintegy vendéget várólag könyökölt ki a' keskeny ösvényre. Csiga Mártonnak ez elég meghívás volt. Lement egy kuszált nádfedelű gádoron, mellynek alját egy beteg ajtó zárta, még mindig elég gát becsületes 's jogtisztelő embernek; de Csiga berugá az ajtót 's erősen lopótöközött az idegen hordókból. Igazat szólva, neki nagy szüksége is volt a' szívbátorításra: saját házából kiküszöbölve, családjá inségben, maga meggyalázva, jószágtalan, bolygó; de mi vala mind ez a' gyönyörhöz képest, mellyben most részesült? Mint pinczekirály ült egy felvert hordon, kezében teli vászonkorsó, 's nyaka körül a' világ' legérdekesebb madarainak hangversenye. Dicső élet! de úgy tetszék neki, mintha a' pincze szűk kezdene lenni, szűk és setét; kisietett tehát, ki a' szabad levegőre 's a' széles világba! de egy hibás lépés a' gádor' közepében földre terítette. „Így is jó, gondolá fél eszmélettel, hisz' itt igen jó

fekvésem van, olly jó, olly kellemes, igen kellemes.“

Mind igaz, Csiga Márton uram! de a' felső szomszéd vendégeket hoz magával az új borra; már hallik beszédeik' zavaréka: jönnek, már itt is vannak! Átkozott dolog! Csiga Márton nem bira felkelni; még hallá feje körül az összeveszett 's erős horkantásai által fölijesztett állatok' vagdalkozásait, még mintha kedve jött volna az eltávozásra, midőn eszmélete egy pillantatra megszűnt 's egy másik pillanatban olly sűrű kopogtatást érze maga körül, hogy lehetetlen vala a' dolgot tovább félre értenie. A' felszomszédi gyülekezet megfosztá őt nyakékességétől, 's mint tolvajt, pinczetörőt agyba főbe veré, ezen kedves foglalatosságában mindaddig munkálódván, míg Markus, a' fölvert pineze' gazdája kocsian megérkezett. Ennek, mint tulajdonosnak, úgy hívék, több joga van a' döngetéshez, miért is késedelem nélkül, noha nem örömet, kezéhez szolgáltaták; de Markus szemébe nézván a' bűnösnek, mindnyájok' bámultára így szóla hozzá: „Ej, ej! nemzetes uram, az isten' szerelméért, hogy jutott ezen sajnálatos állapotra? soha! soha! — No' hát kendtek mit áll mint a' bálvány? Jobb bizony, segítsék fel a' nemzetes urat a' szekér-

re.“ Csiga Márton, világos jeleivel a' meghökenésnek emelői' részéről, a' kocsira segítettett. A' derék Markus azonnal elhajtott, pinczéjét tárva nyitva hagyván. A' feljózanodott Csiga később kezdte eszmélni új gazdájára, ki nála egykor, mint nyomtató dolgozott, őt jó környülményeiben ismerte, 's noha mostani helyzetét meg nem foghatá, még is természeti jó érzésből olly kiméletes volt, hogy ezen változás' okairól nem kérdezősködék.

Ezen kimélet 's a' szivesség, mellyel honn ápolta, egy pillantatra megrendíték emberünket; de már benne volt: új mesterségét folytatnia kellett. Másnap már korán reggel úton vala 's a' kocsiáról visszafutó Markussal találkozott, ki héti vásárra indulván, valamit honn talált felejtteni. A' szekér eladó gabonával bőven megrakva, 's előtte jó két barna pej. Csiga gondolá: „Evvel nem ártana haza hajtani, családom szép hasznát vehetné.“ 'S felült 's köszönet' fejében elhajtott, olly gyorsan, a' mint csak lehetett. A' szegény Markus lova- 's kocsianak csak hült helyét találá.

Csiga eddigi szép tapasztalásainak némelly árnyék oldala is volt: kiküszöböltetés, gyalázat, 's a' kék foltok testén mind azon diszes nevezetek' emlékezetével, mellyeket a' pincze-gádori

döngetés közben hallott; de mind ez inkább ingerlé, mint hogy csüggesztené: legalább ollyasmit érze lelkében, mi kész vala még sokkal terhesebb viszályokkal szembe szállani. Legközelebbi célja volt, mint mondák, haza szállítani a' gabonát; de útjában egy népes mezővárasra talált, melly felé mindenünnen gyalog és szekéren emberek toldultak. Országos vásár volt. ellen nem állhata a' sokadalom' csábjainak. Beállott tehát a' gabona-piaczra, 's a' gabonán, nem sokat alkudozván, csak hamar túl adott; majd a' lóvásárra ment 's lovait szekerstül jó áron eladá. Most már gyalog, de pénzes ember volt. Tisztességes ruhát vásárla magának, zsibárosnak adván el a' kopottakat. Csupán lábbelie volt még szakadozott, és fakó kalpagja nem igen illő a' díszes öltözethez. Csizmadiák közé ment tehát 's felhúzáván egy pár karcsú sárga csizmát, épen fizetni akart, midőn észrevevé, hogy a' csizmadia többi vevőivel igen élénk alkudozásba merült. Csiga szerencsésen odább állott, rossz saruit cserében hagyván az újakért.

Ez az eredeti vásármód neki nagyon tetszett, 's igen báná oktalanságát, hogy egyéb ruháit is nem cserében vette. De még hibázott a' kalpag. Kialkudott tehát egy szép aranyforgós 's kolcsa-

gos nyuszt kalpagot 's fejébe nyomván, árát már le is olvasta, de látva, hogy a' szűcs épen inasát pofozza, ismét besepré a' pénzt 's egy sarkfordulással eltünt az áros' szeme elől; de itt már rosszul sikerült a' csere. Az áros észrevevé a' cselt, 's minthogy különben is ütő kedvében volt, utána eredvén egy heverő sátorfával, olyat húzott válla közé, hogy szegény Csiga szédülten nyúlt el a' sátorok mellett. Ez már kemény csápás volt; de Csiga nagy nehezen felkászolódt, 's a' mint körülnéze, észrevevé, hogy a' szűcs' sátora üres. A' szűcs tudniillik, tűz támadván a' sátorok között, oltani vagy nézni eltávozék, 's holmiét az imént megpofozott inasra bizta; de a' pof-díjjal lekötelezett inast szinte kicsalta a' kíváncsiság. A' sátorban tehát Csiga lőn az úr, 's a' legkalmárabb készséggel zsákmányra bocsátott mindent, mi keze alá került. Vevőinek, kik épen számosan jöttek, mindent a' legelső áron adott, 's a' boltot csak nem felényire kiüríté. Már ideje vala, hogy menjen; fejébe csapá tehát az imént olly kárhozatos kalpagot, 's mint rakott méh távozott el, nem felejtván fakó kalpagát bosszontásúl a' sátorban hagyni. Most még egy nyergelt roh paripát köte el egy kocsi farától 's nyeregbe vetvén magát „mint ama könnyű köd for-

gó szél előtt“ nagy hirtelen eltűnt a' vásárból, a' kárvallottak' kurjongatásit messze háta megett hagyván.

„Ezentúl finomabban fogjuk űzni mesterségünket“ gondolá Csiga, mint a' szabadra kijutott, mert tarkója még fájdalmasan égett 's a' pinczei kék foltok csak lassan tűnedeztek.

Meg kell itt jegyeznünk, hogy Csiga Márton magas, száraz, halovány ember volt, eleven barna szemű, nagy tömött dereske üstökkel homlokán, 's öltözete: kék nadrág, zöld mente, sárga dolmány. Mint úri lovag a' merre járt, mindenütt szívesen fogadtatott vendégül, becsületes jó kepe lévén ajánló levele. Örömet hallgatták tréfás beszédeit, 's néha vakmerő volt saját történetét is elbeszélni, melly mindenkinek olly rendkívül tetszett, hogy igen ohajtották a' furcsa hősnek ismeretségét, melly azonban szokszor drágába került, itt egy arany kupa, amott egy ezüst tál, vagy más drága szer. veszvén el a' gazdag asztalokról. Mindazokat Csiga szedegette fel 's örök emlékül megtartá magának.

De szerencséjének, úgy szólva, virágában utól érte a' honvágy. Eszébe jutott szegény siránkozó neje, ügyefogyott gyermekei, 's most már valódi eltökélt szándékkal haza felé indult. Útja

nem csak szerencsés, de kellemes is volt. Az ifju tavasz hévvel ölelé a' menyasszonynya öltöztetett földet, az erdő-magány' álmaait madár és patakzaj zengé és suttogá el a' késő vándornak. 'S ezen boldog vándor Csiga Márton úr volt. — Baj! hogy az erdő' kellemeit mások is izlelték. Egy csapat útonálló fülelt a' zöld lombok alatt 's az elandalodott Csiga körül villámgyorsasággal egy nem kívánatos koszorút kerített. „Erszényedet vagy szemedet!“ dörgött egyszerre hat poktorokból. De Csiga hamar feltalálá magát. „Sem szememet, sem erszényemet, ti gazemberek!“ kiálta önérzéssel; „hol hallottátok, hogy holló kivájta volna hollótársa' szemét? A' holdvilágra mondom, hátrább! vagy összegázollak.“ 'S ezen célirányos beszéd után leszökek lováról. „Tartsd lovamat, gaz kölyök!“ szöla egy szurtos ficzkónak, 's a' szemlátomást meghökkent rablókhoz egy kimerítőbb beszédet intéze, mellyben saját viszontagságait szóról szóra előadá. A' beszéd megtevé hatását. Elragadtatva kiálták őt vezéröknek 's engedelmet fogadának minden parancsinak. De Csiga józan szerénységgel mérsékelé a' váratlan szerencsét, 's vezér helyett orgazdának ajálkozott. Igen! 's az orgazda bőven

's boldogságban élt családjával, melyet a' legnagyobb nyomorúságból ismét magához vön.

Egy kis völgyi lak állott az erdők között, melyet setét tekintetű férfiak látogatának meg, kiket ingyen, 's busáson kelle megvendégelni, noha üres kezzel jöttek, 's gyorsan és titkon odább segíteni, vagy elrejteni, ha szorult a' kapcza. A' ház' bősége azonban mintegy apadatlan forrásból látszék helyre állni, sőt a' gyarapodás naponként szembetűnőbb lön. — Ezen kis lak Csiga Mártoné volt. Itt élt ő a' világtól 's annak zajos örömeitől elvonulva, titkos foglalkozásinak teljes divatjában. 'S még is, ki ne csodálkozzék a' bal fordulaton? egyszer csak azon vevé magát észre, hogy akasztani viszik. — De erre egy borzasztó tévedés szolgáltatata okot és alkalmat, melynek története következőleg jegyeztetik fel írástudók által 's kikiáltatott a' törvényfa mellett.

Későn és fáradtan egy kopott kék mentéjű útas jött egykor a' magányos völgyi lakhoz 's éjjeli szállást kért. A' gazda egy ferde pillantással keresztül látá az embert 's domború tüszőt fedezte fel a' kopott kék mente alatt, 's a' tüsző' kedvéért megadá a' szállást. A' szállás egy elhagyott szűk kamara volt a' ház' végében, rossz repedezett ajtóval 's egy gömbölyű ablakkal,

mellynek rongyos lantornáján kénye szerint ki 's
 bejárt a' szél. Benne egy alacsony lésza 's egy
 a' falhoz támasztott három lábú asztal volt a' bú-
 tor, 's ez utóbbira raká le vándorunk ruháit,
 tűszőjét az ágyba feje alá tevén. Mind a' mellett,
 hogy fáradt volt, nem tudott alunni. Hihetőleg
 a' ház' magányossága, az erőltetett csend bel-
 sejében 's a' gazda' vészjósló tekintete nem ha-
 gyák alunni. 'S im más felől jött a' veszedelem.
 Az ablak körül motozást hallott, majd, úgy tet-
 szék, egy kéz nyúla be a' szakadt lantornán,
 kinyitá az ablakot 's rövid kapaszkodás után las-
 sú suhanás következék. Az útas már ekkor az
 ágy alatt fekütt. Az új vendég egyenesen, 's
 minden készülődés nélkül ágyra veté magát, 's
 néhány percz múlva hangosan hortyogott. Az
 útas kínos tanakodásban szorongott az alacsony
 ágy alatt. Ekkor mécsvilág hata be az ajtó' re-
 pedésein, majd suttogás 's hallgatóság közben e'
 szó hallatott „aluszik!“ Most lassan megnyílék
 az ajtó 's két mezétlábos ember suhant az ágy
 felé. Az alvó rövid küzdés 's elnyomatott kiál-
 tozás után megfojtatott. „A' tűsző nincs ruhái kö-
 zött“ monda most kissé fennebb hangon az egyik
 mezétlábos, ki az asztalon keresgélt. „Feje alatt
 van“ monda a' másik, kinek szavában az utas-

gazdájára ismert. Most még egyszer az ágyhoz jöttek mind ketten, felvont lélekzettel hallgatóztak egy ideig. „Meghalt“ mondanak rémes megnyugovással, 's elvivék a' tüszőt feje alól, magok után zárva kívülről az ajtót, midőn eltávoztak. Az útas irtózáttal bútt elő az ágy alól, melylyen holt ember fekütt; nyakába veté hirtelen mentéjét 's nagy bajjal átfúrta magát a' kis körű ablakon, hol hihetőleg karcsú szobatársa könnyen suhana be, 's elsiete a' veszélyes háztól.

Setét vala az éj 's a' ház zajtalan. Csupán a' pajta' kapuján hatott ki egy kis világosság. Ott ült fáklya' világánál a' gazda egyik szolgájával, 's leterített ponyvára egy vaskos tüszőből arany 's ezüst pénzeket olvasgatott elő. Rosz lelkiösméretükön kívül egyedül az éjféli kísértetes csende volt tanújuk, midőn a' kapu halkán betolatók 's előtők állt kopott kék mentéjében a' kirabolt vándor. A' két czimbora hajborzadva hökkent vissza a' holtnak vélt embertől, csak akkor jövének némi-kép észre, midőn a' királyi őrcsapattól, mellyet az utas szerencséjére épen úton talált 's magával ide hoza, mint rablók és gyilkosok elfogatának, kezök szíjakkal hátra kötöztetvén. Nem tagadhaták a' rablást 's a' szándékolt gyilkolást; melly, mint most hinni kezdék, nem sikerült. — De most

következők a' legiszonyatosb. A' két gonosztévő bekisérteték fáklyavilágnál a' kis kamarába, 's ott fekütt a' megfojtott ember, borzasztóan kimeredt szemekkel; nyakán és arczain szederjes kék foltok. A' megfojtott ember a' házigazda' tulajdon fia volt, ki estennen szomszéd falubeli kedveséhez szökék 's onnan visszatérve, hogy zajt ne csináljon az udvaron, az ablakon által ezen elhagyott kamarába vonult. A' gonosz atya tulajdon gyermekét fojtá meg.

„Halljátok, nép és emberek! itt áll a' gonosztévő Csiga Márton, orgazda és gyilkos, ki most, érdemlett büntetésül 's mások' rettentő példájára, a' törvény és igazság' nevében kötél által ki fog végeztetni.“ — — Eddig a' történet.

Most tehát tudjuk, miért köttetett fel Csiga; de úgy tetszik, mintha lába még a' földet érintené 's nyakán a' kötél nem szorítaná el minden lélekzetét. Az életből még egy kis eszmélete maradt, de csak annyi, hogy kimondhatatlan kínjait érezze. Érzette a' halált 's nem halhatott meg. A' bakó, egyik titkos czimborája, néhány percz mulva levágá őt az átkozott fáról; de reá nézve ezen néhány percz' kinaiban évek' milliója volt.

Midőn eszére tért, magát teljes bátorságban czimborái között találta fel egy latorbarlang előtt. A' czimborák nem örvendetes újságot mondanak neki. Felesége bújában fia után halt, leánya a' klastromot választá menedékül. „Így jó, gondolá Csiga borzasztó hidegen, most magam' ura vagyok; de ezen szövetségtől meg kell szabadulnom.“ — 'S megszabadult. Egy egészen ismeretlen tájra vonult el az ország' széle felé, annyi pénzzel, mennyit egy háta ló vihetett. 'S e' pénzt czimboráinak rábizott kincseiből orzá el, midőn azok rabláson valának.

Új lakhelyén úgy leljük őt fel, mint független embert, kinek bő vagyona, józan világos esze, feddettlen magaviselete nagy tekintetű szerének. Nem sokára bíró-választás jött 's a' sors őtet érte. Most már legfőbb fokán vala vágyainak; mert úgy hivé, eddigi baleseteit a' gazság' ösvényén, csupán ügyetlenségének, durva fogásainak 's alacsony helyzetének kell tulajdonítania; ellenben most birája mások' tetteinek, élet, vagyon' 's becsület' ura, fölül vala, úgy vélé, a' törvényen 's emberek' ítéletén.

Azonban a' sok keserű tapasztaláson okultat most azon bölcsesség vezeté, hogy csíneit a' legszabályszerűbb igazság' színébe tudta öltöztet-

ni. Ajándékot nem fogada el, ha ügyetlenül adták; köz háborodásban haragot és halált villámlott a' gonosztevők ellen; de gazdag adományért kimenté, vagy megszökteté őket, mihelyt azt nyilvánosság' veszélye nélkül teheté. Kihallgatott minden szegényt, de örömeztőbb a' szép folyamodónékat; mosolygások, nyájas ígéreteik súly valának a' mérleg-csészében. A' hatalmasok' szavára pedig kivétel nélkül hallgatott, 's honfitársai' élete 's vagyona, sőt az illethetetlen becsület is, gyűrű levének ujjain, melyet megróhatlansága' érzetében játszva forgatott.

'S ez mind igen kellemes, igen boldog élet leheté, ha Csiga Mártonunkat, ki most magát Tiló Péternek hivatá, egy rendkívüli tünemény nem háborgatná. E' tünemény pedig egy magas, száraz, halovány ember volt, eleven barna szemű, nagy tömött dereske üstökkel homloka' csúcsán, kinek feltűnő öltözete' színei: zöld, kék és sárga.

Ezen úri ember arról vádoltaték, hogy egy szegény pórnak, ki őt éjjeli szállásra befogadá, lovait 's gabonával terhelt kocsit eltulajdonította. A' vádat a' szegény Markus tevé. A' vádlott magas, száraz ember iszonyatosan hasonló vala Csiga, most Tiló Péterünkhöz, 's a' mint vele

szemközt állott; kikerülhetetlen szemeit jelentőleg arczára szegezve, úgy tetszék a' lelke' belsejéig megdöbbszent birónak, mint ha saját megtestesült lelkiösméretét látná maga előtt. Elképzelhetni, mint sietett a' kárvallott embert tisztelesen is kielégíteni; irtóztató képmásának pedig halálos fenyegetés alatt meghagyá, hogy ezen vidék felé még csak képpel se forduljon többé.

A' baj ennyiben el lett volna igazítva; de lelke előtt állott az ijesztő képmás, mellynek vér-fagylaló tekintete nem hagyá nyugonni. Már a' megtérésről is gondolkozott: szegény, klastromba futott leányával ki akart békülni; kegyes, adakozó lőn; a' szegények iránti kevély rátartását nyájasságra változtatá; nem örömet monda ki kemény ítéletet; irtózni kezdett hivatalától; sőt arról lemondani eltökélt szándéka lőn. De még hivatalában egy istentelen büntét fölött kelle ítéletet mondania.

Nyílt törvényszék volt. A' tanú egy kopott kék mentés ember, szembetünő bontakozottsággal ruházatján 's ijedségtől dúlt arczczal belépe, 's vádat tőn egy gyilkosra, ki őt akarván pénzért megölni, helyette tulajdon fiát fojtotta meg. — Az olvasó ismerni fogja a' vádlót; ez épen azon kopott kék mentés útas volt, ki a' magányos

völgyi laknál éjjeli szállást kért. — A' vádlott, kinek feltűnő ruha - színei, kék, zöld és sárga voltak, egy magas, száraz, barna ember vala, rémséges képmása bírónknak, ki már a' szegény Markus' vádjától is feldöbbenvén, most csaknem holtra dermedett székében: üstöke felborzadva, elfordíthatatlan szemei a' vádlottra meredten, kinek fagyos tekintete most még fenyegetőbb volt. A' gyilkos semmit sem tagadott, szavai mardosón hangzának vissza a' bíró' kebelében; úgy tetszik, mintha lelkiösméretét hallaná fennszóval beszélni, hidegen, kísértetileg, borzasztó igazán, 's bár halkán, de olly hallhatólag, hogy a' kő is megértené. A' bíró aléltan vitették ki a' gyűlésből.

A' gyilkos halálra ítélteték. A' bíró azon gondolattal, hogy a' halál megmentendi ezen irózatos ellenségétől, lassanként erőt veve öldöklő kinain, maga mondá ki az ítéletet, 's midőn a' vesszőt eltöré fölötte, úgy látszik, mintha szíve megkönnyebbült volna. De ezen pillanatban elhagyá őreit a' vádlott, egy szökkenéssel a' bíró előtt termett, 's ezen szókkal „te akarsz engem halálra ítélni, nyomorú?“ nyakon fogván háritatlan erővel kiragadá a' bámuló gyűlésből.

Egy pillanat, 's túl az életen, túl a' világokon az örök bíró előtt állottanak, kinek szemében a' mindentudás' sugára tündökölt. Csiga úgy tetszék magának, mint egy üvegmű, mellynek legbelsőbb redői, legmélyebb rejtekei, a' bűnnek 's rossz akaratnak minden titkaival tártan állanak a' világ' szeme előtt. Hallá a' számadásra hívó égi kürt' harsogását, melly egy világot vala képes felverni sirja' álmaiból; az ítélet' napját látá feljöni rémitő világa' özönében, 's villogó fegyverű égiei között az igaz, csalhatatlan bírót. Egy örök pillanatát élé a' megsemmisedésnek.

Az igaz bíró bal felé intett, 's ő két kalánfülü angyal által ragadtaték el a' setét ország felé. Már látá a' kérlelhetetlen pokol' vereslő lángjait, közöttük a' kinzók' 's kinzottak' iszonyatos alakjait, 's halla fogcsikorgatást 's nyögéseket, mint egy egy fájdalommal megrakodott szélvész. Tágas 's feneketlen vala az iszony' helye, mellybe ő egy magas szirtfokról néze le rémüléstől kialudt szemekkel; már szédült 's hanyatthomlok bukó félben vala az örök kárhozatra, midőn egy hangos rikoltásra — fölébredett.

Bocsánat, drága olvasók! ezen igen sűrűen, de talán most nem helyén kívül elkövetett csínért; a' mi jó Csiga, másképen Tiló Péterünk va-

lóban álmodott, 's ezen szép és rút dolgok ötét csak álmában érték. Annyi bizonyos, hogy nem csak becsületes ember volt, hanem annak is tudott, miért is egy népes városban birónak választaték. Választatása' örömében pedig nagy vendégséget adott, 's lön evés és ivás, határtalan! A' megterhelt gyomor, 's új hivatalának nagy és nyomos végig-gondolása, mi csoda, ha illy tarka bőrű álmokat szülnének? Úgy tetszék álmában, mint ha kedves kandallója mellett elmélkedtében unalom szállná meg, az unalom gondolatokat szült, rokonokat új hivatalával; a' gondolatok utólérhetetlen szellemi gyorsasággal ragadák őt életen és világokon által, 's ki tudja, hol állott volna meg, ha a' fenn megírt rikoltás fülébe nem zeng vala? A' jótevő rikoltás pedig az éjjeli őr' torkából eredett, ki az új bíró' tiszteletére 's részint hivatalbeli pontosságának bebizonyítására, éppen ablaka alatt ordita el a' reggeli négy órát.

Csiga csak nagy nehezen térhete magához. Nehogy újabb kisértetbe essék, fölkel, 's fölkelte háznépét. 'S midőn ép, szorgalmas nejét, kit megholtnak, szép szőke legény fiát, kit megfojtottnak álmodott, 's hamis barna leánykáját, borzaskán anyjához simulva, maga körül látá, könybe lábadtak szemei, örömtől és hálától, hogy

mind az, mi lelkét annyira elgyötré, csak tűnő álom volt. Álmát azonban sokszor elbeszélé társaságokban, 's azt egy írástudó, mint ha valóságos történet volna, megváltoztatott nevekkal 's némi kiegyengetéssel írásba foglalta. Így adjuk mi is hiven, csupán a' nevek' visszaállításával, az álom-történetet, megjegyezvén, hogy Csiga Márton bírói hivatalát — nem úgy mint álmában — emberül viselé. Oktatója inkább mint büntetője a' megtévedettnek, iskolává tévé a' fogházat, mellyből vadak helyett nem ritkán emberek, gyógyházzá, honnan erkölcsi betegek helyett ép 's jó lelkű polgárok jöttek ki. Mindennemű ítélethez pedig szigorú vala: sem szép szavak, adomány, sem akárki' haragja által nem tántorítható. Hivatalán kívül elmés, vidám társalkodó, 's nem lebecsátkozólag kevély, hanem valódilag szíves az alá rendeltekhöz, ha megérdemelték; de különösen nyájasnak 's adakozónak mutatkozott a' buzgó éjör iránt, azon nyilvános kedvezéssel, hogy ezentúl az ablaktól egy kevéssel távolább kiálthatja el éjjeli oráit, kivévén, ha a' háznál vendégség adatik.

S Z É L Ú R F I.

TÜNDÉR REGE.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Szél úrfi megunván öreg anyja' társaságát, kinek kormánya alatt élt a' hegyek között, neki veté magát egykor a' végetlen rónának 's ott mint afféle ficzkó, ki sokáig kemény fenyíték alatt volt 's egyszerre szabaddá lesz, majd vész' majd forgószél' alakjában olly pajzányúl gazdálkodott, hogy az egész környéket rémülésbe hozta. Nem egy szegény vándornak süvöltözött át, beteges köpönyegén' sőt azt gyakran nyakából ki is kerítette; de legesintalanabbúl megforgata leányt 's asszonyokat, kiket uton talált; végre már alig győzék magokat védeni 's Szél úrfi fel-felsüvöltött nevéteben bajaik - és szidalmaikon. Nagy mulatsága volt megtépni mindent, mihez csak férhetett 's a' merre járt, kuszált födeleket 's baglyákat hagyta maga után. Már épen haza akart fordulni, midőn egy ugarra jutott, melly tele volt heverő tüskékkel és ballangkóróval.

A' hely elátkozott ugarnak hívaték, tulajdona Ballépés nevű sánta boszorkánynak, kinek pompás kastélya 's gyönyörű tömkelege állt az ugar' közepén. A' sánta banya minden ártatlan leányt, ki határán bebotlott, rövid de erős szolgálat után kóróvá 's tüskévé változtatott. Találkozek azonban egy jó, töredelmes szívű leány, ki az első botlás után később vala meghalni, mint Ballépésnek tovább is szolgálni. A' szegény leányka sirját lelé, mielőtt hervataggá lenne. A' kis sírhalmot töredelmes szív' halmának nevezik. A' töredelmes szív minden évben fellobban egyszer, 's melly kóró ekkor az elátkozott ugaron hozzá ér 's megég, viszsza veszi előbbi alakját 's örökre megtisztul vérszin lángjaiban, egyszersmind vissza adatik azoknak, kiktől botlása által elszakasztott. Ekkor a' kétségbe esett szülék, a' meggyalázott rokonok, az elkeserült szeretők, ismét visszatérnek 's a' viszonzlásnak egy váratlán ünnepe áll be, mellyre mosolyogva néznek magok az égiek.

Midőn Szél úrfi az ugaron megjelent, fájdalmasan jajdultak fel előtte a' kórók 's mint egy egy felriasztott nyúl, vagy mint kerék, melly magában minden tengely nélkül forog, futásnak eredve nyargalták be a' tetséges avart. Szél úr-

finak a' mulátság kimondhatatlanúl teszett. A' leg-
 bohóbb szeszélylyel kergeté a' szegény tüskéket,
 melyek sebes futtában előtte fel-feltünedeztek.
 Kergetőzés közben fölvere egy kis ballangkórót
 is, melly még szinte zöld volt a' fiatalságtól, mint-
 ha csak most szakadt volna le tövéről. A' mint
 ez a' kis tüske megindult, olly fájdalomteli volt
 jajdulása, hogy Szél úrfi minden hidegvérüése
 mellett is csaknem könnyekre olvadt. Képzeli-
 hetni, hogy felhagyott szilaj mulatságával; mind a'
 mellett igen ohajtotta volna a' kis ballangot ma-
 gáévá tenni, miért is lassan, mintegy lábhegyen
 közelíte hozzá; de a' kis tüske minden lebbenés-
 re egyet karikázott 's odább odább suhant üldö-
 zője elől. Szél úrfi most már nem vevé tréfára
 a' dolgot, minden erejéből neki iramodott 's vi-
 har gyanánt kergeté a' siró ballangot, melly előtte
 utólérhetetlen gyorsasággal futott az avaron. A'
 ballang még most is futna 's Szél úrfi bizonyosan
 még most is kergetné, ha a' töredelmes szív'
 lángja előttök fel nem lobban vala. A' sebesen
 üzött ballang egyenesen a' tűz' közepébe rohant,
 's annak lángjaitól megragadtaték. Most szivre-
 pesztő sohajtás hallatott a' lángok közül 's utána
 dal, a' legkeserűbb megbánás 's töredelmesség'

hangjain, mellynek megrendítő szavai tisztán való-
lának érthetők. A' dal így hangzék:

Hogy elhagyám, erény,
Szent útat,
Mi lélekgyilkoló
Az öntudat!

Oh sziv repedj meg,
Órúlj meg ész;
Ne tudd, ne érezd,
Mi kín emészt.

Szél úrfinak szüksége lőn egész férfiaságára,
hogy össze ne rogyjon. De ő, ha nem bátor, leg-
alább vakmerő legényke volt. Nem csak le nem
rogyott tehát, hanem a' kis tüske után rohant,
hogy azt a' tűzből kimentse.

A' tűz' varázsa azonban őt is megragadá, 's
most két fehér füstfelleg emelkedék a' lángok kö-
zül, mellyek lassanként emberi képre alakodának.

Miben fogadjunk? egyik felhőből egy gyö-
nyörű leányka kerekedik, a' szépek' legszókéb-
bike 's a' szókék' legszebbike, kinek bűvös sze-
meiben egy kis eget talált fel a' szerelem, kéket
és tisztát, mint a' menny maga. Igen! az egyik

felhő csakugyan illy kedves kis jöszágot állított elő, szökét és kék szeműt, ah — De hogy az időt hiába ne töltsük, a' másik felhő férfialakot kezd öltetni magára; ez pedig Szél úrfi volt. Szél úrfi, kinek megfoghatatlan tagjai eddig csupa semmiből állottak, most egy izmos, fűrge siheder lőn, 's valami mondhatatlan érzet fogá el, midőn az annyi jó 's rossz, édes és keserű vágyaknak kútféje, a' szilaj, fajtalan vér megindult ereiben. Úgy látszik, mintha mindazon kéj és gyönyör, mellyek' tűnő árnyait eddig csak kergeté, most mintegy varázserővel le volnának kötve szilárd tagjaiba, 's kifejezhetővé 's éldelhetővé téve azok' érzékei által. Ezen érzetében sok nevetséges dolgokat követe el. Kinyújtá kezét, ezen tolvajkampót, megtapogató tagjait, 's mint örvendő szilárdságokon! Pezsgő pirosság deríté arczait; szemeiben meglepetés, bámulat, öröm tükrözének, midőn a' gyönyörű leánykát maga előtt látá.

Az pedig úgy nézé őt, mint azon ifjat, kít szerete, kít örökre elvesztettnek hive 's ki most ismét előtte állt, mind azon hódoló vidorságával ifju erejének, melly őt rabbá tévé. A' leányka tehát nem csak megtisztultan visszavevé előbbi alakját, hanem kárpotlás gyanánt szenvedésiért tesztelvé látá legforróbb kívánságát is; mert azon

alak, melyet Szél úrfi vőn magára, tökéletesen Petőhöz hasonlita, azon ifjuhoz, kit egykor szerete.

Szél úrfi nem volt ostoba, legalább nem ügyetlen. Ő már honn az ősi bérceken is üzte a' szerelmeskedést. Tavaszillat, Rózsalél, Fűszag, Liliompára kisasszonyok sokat mondhatnának csapodárságáról, kiket tööb ízben csábitgata 's hitetlenül oda hagyogatott; mind ezen bőséges gyakorlat mellett azonban most igen újoncznak látszék 's úgy vala újdón, nem ismert 's eddig nem érzett tagjaival, mint fegyverekkel vagyunk, melylyek' forgatását nem tanultuk: teljességgel nem tudá velök bánni, vagy a' mit tön, nevetségesen és fonákul tevé; mit igen természetesnek fogunk találni, ha meggondoljuk, hogy most minden gondolatának, vágyainak, egy egy darab hús: kéz, láb 's a' t. állának ellent, holott előbbi állapotában legkisebb akaratjának a' szellem' könnyü 's gátolhatlan gyorsasága vőlt szolgálatára. De ne hogy igen elmerüljünk, lássuk, hogy' boldogult 's mik voltak első tapasztalásai.

Szél úrfit legelőbb is a' gyönyörű kék szem ragadá el: kinyújtá tehát egyik úját, hogy érintés által megtudja, mi az? A' leányka természetesen nem hagyá véghez vinni e' kísérletet (ex-

perimentum) 's hátra vonult. Szél úrfi észrevevé a' leány' szemeiben a' neheztelést, lábaihoz borult, mint valaha Tavaszillatéhoz 's egy forró csókkal akará engesztelni a' megbántódottat. A' leány ismét vonakodott, de Szél úrfi már megragadá a' parányi fehér lábak' egyikét 's csitt csatt! a' csók már rajta volt; azon csapás is járulván hozzá, hogy küzdés közben a' leányka elveszté a' súlyegyent. Az esés által összebonyolodott hajfürtök a' legcsábítóbb zavarban ömlék körül tajték kebelét. Szél urfit ezen látás valamint egy felől gyönyörködteté, úgy más részt nagy zavarba hozta, melly még inkább nevedezett, midőn az elesett leány föltámaszkodva fél boszúsan így szóla hozzá: „Ugyan Pető, mi jut eszedbe hogy így pajzánkodol? már most emelj fel, ha elejtettél.“ Szél úrfi, kinek eddig minden mondott 's hallott beszéde inkább sejthető, mint világos értelmű sugalomból állott, most ezen néhány szó által szinte megigéztetett: annyira új és kedves vala neki e' csengő, e' valódi szózat. Azonban a' segítségért esedező kis kéz ki vala nyujtva, 's már ezt Szél úrfinak sem leheté félre értenie. Megfogá a' kis puha kezeket 's előbbi ügyetlen fogásain okulva, most a' legnagyobb vigyázattal emelé fel a' kedves leánykát. De a'

legelőször illetett leánykéz' rokon szorítása, az éltető meleg, melly az által minden erein előmlött, előérzetét adák a' gyönyörnek, ezen földi üdvnek, mellyet még nem ismert. Csak azt említjük röviden, hogy Szél úrfi lassanként beletanult új helyezetébe; kitalálta, hogy a' szemmel nézni, a' füllel hallani, a' kézzel tapintani kell, 's hol láthatott volna szebb szemet 's alakot, mint melly előtte állt? hol hallhatott volna kellemes beszédet? hol a' kezek, mellyek' illette neki boldogítóbb lehetett volna? Még azt is gyanította, hogy a' csók a' piros ajkakra tán legjobban illelnek 's im! a' tapasztalás meg nem hazudtolá: az ajak édes volt, édes, mint a' paradicsom' méze. Még csupán a' beszéd' tehetségével nem élt, noha, mint látni fogjuk, abban elég erős volt.

„Jó Petőm! te fölkerestél engem!“ Így szóla a' szép hölgy érzékenyülten.

„Petőm, gyönyörű? 's én a' te Petőd vagyok, leány?“

„Ah Pető! te csak enyelgesz Cselével; te Cselédet többé nem ismered.“

„Világ' Cseléje, gyönyörű teremtes, én ne ismerjelek? Ismerlek, akarlak ismerni, ha ezen ismeretség egy halhatatlanságba kerülne is. Mit akarsz, mit parancsolsz, te szőke paradicsom?“

Elhozom neked India' fűszereit, (Szél úrfi azt hívé, hogy most is olly könnyen barangolhat) el azon illatot, mellyben az alkotó lélekliz. Cselém, gyönyöröm!" Csele magán kívül vala örömeben; feléje fordítá angyali szemeit, mellyekből könyek perdültek ki. „Pető te megbocsátasz nekem?"

„Ha megbocsátok-e? Tedd semmivé a' világot, Csele, 's én megbocsátok neked, csak hogy enyém maradj' szóla Szél úrfi elragadtatva, 's Csele' fürteivel körülfoná nyakát.

„Ah Pető! — mondá kevés szünet után Csele, — ha én neked mind elmondanám, miket szenvedtem! Azt mondák, hogy te szívszakadva várakozol reám, hogy csak egyszer, utószor látni akarsz, mielőtt örökre elhagynál. Én rohantam, repültem a' csalfa ház felé, hogy lássalak. Kik valának ott, mint éltem közöttük, el nem mondhatom; ne adja isten, hogy valaha el birjam mondani. Örjögéssé válik ott az öröm, fertelemmé a' leg édesebb gyönyör 's mint fáj a' lélek romlása' érzetében, mi sajgatók gyógyithatatlan sebei! Óh, hála neked nagy ég! hogy mind ezek csak álmoként, csak a' képzelet' fátyolában tűnek fel elmémbe, hogy mind azon bünt és kínokat magaménak nem mondhatom többé! Én ismét tied vagyok Pető, tied mind örökre!" monda ked-

vese' nyakába borulva Csele, 's az, mint képzelhető, a' legmagasb gyönyörrel fogadá ezen ömledézést.

Igen, Csele, — monda Szél úrfi ünnepélyesen — esküszöm (Szél úrfi már Tavaszillat, Rózsalél 'stb. kisasszonyoknál is sokat esküdözött, 's így az esküvés neki épen nem volt újság) esküszöm ezen tiszta lángra, hogy örökké a' tiéd maradok.'

Ha bizhatnánk, hogy Szél úrfi ezen esküt becsületesen meg fogja tartani, alkalmasint bezáratnók a' történetet; de mivel egy kis kétségünk van benne, szükségesnek tartjuk lépteit tovább is kísérni.

Még folyvást lobogott a' láng 's most Csele kifejtőzék kedvese' karjai közül 's a' boldogtalan kórókból egy nyalábot a' tűzbe vetett. Legottan füstfelhők emelkedének, 's Szél úrfi nem csekély mulatságára 's Csele szívbeli örömeire, nő - 's leányalakok állottak elő: szép 's rút vegyest, 's nem ritkán vénebbek, kiknek erényök korokkal együtt kezde hanyatlani, megtisztultan a' töredelmes szív' lángjaiban 's visszaadva kedveseiknek, szüleik - 's rokonaiknak; 's gyermekeiknek a' megtévedett anyák, mint kinek kinek ezvagy amazzal találkozni vala legforróbb kívánsá-

ga. 'S kezdődének a' nem várt találkozás' érzékeny jelenetei, midőn a' tűz hirtelen kialutt. Kormos 's kiégett helyén a' santa Ballépés állá most dúlt ábrázatjával, kezében egy tükröt forgatván, a' szerelem' minden csábjaival. Sikoltva futának a' megszabadultak az átkozott ugarról, a' banya' ijesztő képe káprázván szemeikben; de sokan boldogtalan kandiságtól ingerelve, visszatekintének 's ezeket a' tükrök' ereje visszatántoritá. Kevés idő múlva már a' tömkeleg' ernyői között bujdostanak ismét, rövid gyönyörért hosszú hervadást veendő. De hagyjuk bujdoklani a' visszaesetteket. Szél úrfi szerencsésebb volt. Minden veszedelem nélkül kivezeté gyönyörű menyasszonyát; távol egy kis völgyi lakban telepedék vele, 's e' magányban háborítlanul éldelé mind azt, mit a' szerelem édest 's üdvözítőt adhat.

Mi kelle több? egy kellemes, fiatal feleség a' házban, mind azon véghetetlenségével a' jóakarathoz, mellyel a' szerető nőkebel férjének áldozik, 's körül a' legregényesb táj, mellyen a' teremtés' tiszta keze látszott. Szél úrfi boldog ember volt. Ah de Szél úrfi állhatatlan is volt. Hatodik évében összekelésének már unni kezdé sívó gyermekeit 's a' gondos anyát, kinek ifjusága 's kellemei gyermekeire látszának általmenni. A'

hetedik évben már kihűlt, kedvetlen, magába vonult lön 's többnyire házon kívül kalandozva tölté el idejét. Hasonló kalandozás közben egykor épen egy ugaron vadászott, midőn lába előtt láng kelet, piros mint a' vér 's magasan lobbanó. Szél úrfi rendkívül megörült ezen rég várt tüneményen: mert ez meggyőzte arról, hogy az elátkozott ugarra tévedett. Hirtelen egy nagy rakás kórót gyűjtte össze, hogy azokat egymás után fölégesse 's a' kifejlendő nő alakok közül megtartsa magának a' leggyönyörűbbeket. A' legelső kórót, melyet bevetett, hamar megemészté a' láng 's moraj között, melly egy zsémbelő banya' dörmögéséhez hasonlita, belőle egy hatalmas füstfelleg emelkedék, mellynek alakodását Szél úrfi elnyomott lélekzettel várta. A' füstfelleg kialakult 's hirtelen megragadá Szél úrfi' bal karját, ki futó félben, az ijesztő arcz' vonalain öreganyját kezdé megismer-ni. „Édes gyermekem, édes szép unokám! — kiálta a' tüskéből vált aggnő, mi régen kereslek! Ha Ballépés komám asszony e' szép alkalmat kezemre nem játsza, tán örökre elvesztlek. Drága szép unokám! — de most haza megyünk együtt, és igen igen soká nem megyünk sehová.“ Szél úrfi irtózott 's félt egyszersmind öreg anyjától, kit most illy rozzantan, egész rútságában

megtestesülve maga előtt látott, mennyire különbözött ifju hölgyétől, kinek csak egy hajfürte országot, egy csókja mennyeket érő volt. De mit vala tenni? örömét mutatá 's készségét a' hazamenetelre, hogy annál gyanútlanabbul visszaszökhessék elhagyott hitveséhez, kit ezen gonosz cse-re után most ismét forrón és híven szerete, 's kihez, csapodárságát szívesen megbánva, most épen olly hön vágyott, mint imént tőle szabadulni törekedék. Honn öreg anyja minden kitelhető szivességgel halmozá. Tavaszillat, Rózsalél, Fűszag, Liliompára, Szegfűlég kisasszonyok nyájas örvendezéssel lengették körül; de erőtlen ajkaik' csókjai 's szellemkarjaik' hideg ölelése igen vékony kárpótlás valának a' durvább elemek' fiának. Lekiváncozott titkon az örömekhez, mellyeket elhagyott.

Azonban az öreg anya összecsődité az egész szellemi rokonságot, nagy lakomát adandó véletlenül megtalált unokája' tiszteletére. — Szél úrfi irtózva nézé ezen rég nem látott tündér alakokat, mellyek híg, foszló tagjaikkal őt barátságosan körülolvadozák. Csak az az egy bátoritá valamenyire, hogy öreg anyját is magához hasonlóan testesülve tudá.

De most két fehér lánggal töltött serleget hozta az öreg anyó, egyiket maga', másikat unokája' számára, melyet rövid elkészöntés után kiürítének. Szél úrfi csak a' felhajtás után vevé észre hogy lángot ivott 's megrettenve hajítá el magától a' serleget; de már későn volt: Kimondhatlan kinjára észrevevé, hogy azon izmos, meleg és szilaj vérrel pezsgő tagok, melyek birtokában olly sok gyönyörnek vala éldelője, mindinkább ritkulni kezdenek, mig végre olly lenge 's vékonyszerű lón, mint hajdan vala. A' mint ezen szomorú változást észrevevé, hangosan feljajdult vesztesége' kinjában, 's félre háritva öreg anyját, rokonait, magát a' szelid Tavaszillat kissasszonyt, lerohana fölkeresni a' kis völgyi lakot 's szeretett hitvesét. De szerencséje már lealkonyodott. A' völgyet kietlen vadonúl, a' házat pusztán, lakatlanúl, leégve találá. Három nap süvöltöze által a' pusztta teremeken, dühösen verdeste a' megmaradt ajtókat, mind hiába: nejét nem találta többé. Most bősziúltén felkerekedett: világpusztító orditással csapa tengerre és földre 's mig ott örült fájdalma' dühében hajókat süllyesztett; itt százados fákat ránta ki töveikből, tornyokat döntögetett 's elsodrott mindent, mi útjába esett. Ezen dühödesében megfutá az egész föld'

kerekét. Végre fáradtan 's haldoklólag szálla meg egy kertnek lombjain. A' kertben egy halvány szőke nőt talált, körül játszva gyönyörű, göndör haju gyermekektől, kinek szemei egy láthatatlan távolba látszának elmerengeni. A' szomorú szőke nő Csele volt. Ekkor összeszedé Szél úrfi minden erejét, bágyadt öleléssel körülfolya a' kedves magzatokat 's lassú lengéssel átkele a' nő' arczaira, 's szellemi csókjaival illeté ajkát és fürteit. Azon zivatarnyi erejéből, mellyel szárazon és vízen mindent felforgatott, nem marada több, mint egy sohajtás, hasonló ahhoz, melly a' megszakadó szívből emelkedik. Így enyészett el a' pihegő kebel' hullámain. Csele hallá a' szellői sohajtást 's könnyük ömlének szelíd szemeiből: távol barátjára, elvesztett férjére emlékezék.

QZK